

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

Методичні рекомендації

*За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора С.С. Чернявського*

Київ
2020

Авторський колектив:

Таран О.В., доктор юридичних наук, с.н.с. (Національна академія внутрішніх справ); **Сущенко В.Д.**, кандидат юридичних наук, професор (Національна академія внутрішніх справ); **Єфіменко І.М.**, кандидат юридичних наук, с.н.с. (Національна академія внутрішніх справ); **Хуторянський О.В.**, кандидат юридичних наук (Національна академія внутрішніх справ); **Грига М.А.**, кандидат юридичних наук (Національна академія внутрішніх справ); **Кучменко С.В.** (Національна академія внутрішніх справ)

Рецензенти:

Швець М.Я., доктор економічних наук, професор, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проблем протидії злочинності ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ;

Стрельбицький М.П., доктор юридичних наук, професор, заслужений працівник освіти України, головний науковий співробітник науково-організаційного центру Національної академії СБ України;

Бурлака В.В., начальник відділу методичної роботи та правового забезпечення управління організації роботи та методичного забезпечення Головного слідчого управління НП України

За загальною редакцією доктора юридичних наук, професора С. С. Чернявського

Рекомендовано до друку науково-методичною радою Національної академії внутрішніх справ від 04 грудня 2019 р. (протокол №4)

Розслідування злочинів проти безпеки виробництва [Текст]: метод. рек. / [О.В. Таран, В.Д. Сущенко, І.М. Єфіменко, О.В. Хуторянський, М.А. Грига, С.В. Кучменко]; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. С. С. Чернявського. – Київ : Нац. акад. внутр. справ. – Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2020. – 112 с.

У методичних рекомендаціях розглянуто основні питання розслідування злочинів проти безпеки виробництва, криміналістичну характеристику цих злочинів. Деталізовано обставини, що підлягають доказуванню та розкрито особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій.

Для слідчих, оперативних працівників, працівників прокуратури, суду, адвокатів, а також науковців, викладачів і курсантів.

ЗМІСТ

ВТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ. КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....	5
1.1. Система нормативно-правових актів з охорони праці	5
1.2. Криміналістична характеристика злочинів проти безпеки виробництва..	8
1.3. Типові слідчі ситуації, які виникають на початковому етапі розслідування злочинів проти безпеки виробництва.....	12
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....	18
2.1. Організаційно-тактичні особливості розслідування злочинів проти безпеки виробництва.....	18
2.2. Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва.....	20
РОЗДІЛ 3. ФОРМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАНЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА.....	26
3.1. Форми використання спеціальних знань під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва.....	26
3.2. Можливості використання спеціальних знань під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва.....	30
3.3. Проведення судових експертиз та експертних досліджень під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва.....	35
СПИСОК ДЖЕРЕЛ.....	50
ДОДАТКИ.....	55

ВСТУП

Одним із пріоритетних напрямів розвитку України, як демократичної, правової держави, що керується європейськими політичними і економічними цінностями, є створення безпечних умов праці. Забезпечення належного рівня охорони праці, поряд із утвердженням прав і свобод людини та громадянина, є ключовими цілями Стратегії національної безпеки України¹.

За експертними оцінками, майже дві третини злочинів, що вчиняються на виробництві, є латентними. Крім цього, аналіз слідчої практики свідчить про непоодинокі випадки допущення органами досудового розслідування помилок під час розслідування цих видів злочинів. Зокрема, під час застосування норм матеріального та процесуального законодавства, слідчі іноді не враховують бланкетність злочинів проти безпеки виробництва, не розкривають положення нормативно-правових актів, які були порушені, а також не перевіряють причинно-наслідковий зв'язок між допущеними порушеннями та наслідками.

Також не завжди всебічно і повно досліджується об'єктивна сторона злочинів зазначеної категорії. У багатьох випадках не проводять огляд місця події, не звертають увагу на висновки розслідувань нещасних випадків на виробництві відповідною комісією, не призначають проведення необхідних судових експертиз та експертних досліджень, натомість, звертають увагу лише на правову оцінку події, а також ставлять перед експертами питання, що не належать до їхньої компетенції.

Усе це та інше, потребують розроблення якісно нових підходів до розкриття та розслідування злочинів проти безпеки виробництва, особливо зважаючи на те, що з прийняттям у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), підслідність за ними була передана слідчим Національної поліції України.

¹Стратегія національної безпеки України: Указ Президента України від 26 трав. 2015 р. № 287/2015.

РОЗДІЛ 1.

СИСТЕМА НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ. КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

1.1. Система нормативно-правових актів з охорони праці

Конституція України кожному гарантує право на належні, безпечні і здорові умови праці. Праця і здоров'я людей охороняються державою, а норми, передбачені ст. 43 визначають конституційні основи охорони праці². Вони на державному рівні гарантують право кожного на охорону праці, а також встановлюють обов'язки для роботодавця (власника або уповноважений ним орган) щодо забезпечення безпечних і нешкідливих умов праці на всіх підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності і видів їхньої діяльності.

У трудовому праві поняття «охорона праці» вживається в широкому та в більш вузькому (спеціальному) розумінні. При використанні цього терміну відповідно до його етимологічного значення, до його поняття відносять ті гарантії працівників, що передбачені в усіх нормах трудового законодавства. Наприклад норми, що забороняють власнику або уповноваженому ним органу звільняти працівників з роботи тоді, коли немає на це підстав, передбачених ст.ст. 40, 41 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП), а також можливості оскарження незаконних дій власника або уповноваженого ним органу до комісії по трудових спорах чи суду. Визначені норми встановлюють надзвичайно важливу гарантію охорони трудових правовідносин³.

У свою чергу в Законі України «Про охорону праці» під охороною праці законодавець визначає систему правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя і працездатності людини у процесі своєї трудової діяльності⁴.

Окрім зазначеного закону, правове регулювання охорони праці знайшло відображення в нормах глав XI-XIII КЗпП⁵. Окремі положення з питань охорони праці також регулюються нормативно-правовими актами, що відносяться до інших галузей права. Зокрема, до останніх можливо віднести норми цивільного права, що встановлюють майнову відповідальність при ушкодженні здоров'я або смерті людини, норми адміністративного

² Конституція України: Закон України від 28 чер. 1996 р. №254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

³ Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. Харків: Фірма «Консум», 1998. 480 с.

⁴ Про охорону праці: Закон України від 14 жовт. 1992 р. № 2694-ХІІ. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.

⁵ Кодекс законів про працю України: Закон України від 10 груд. 1971 р. № 322-VIII. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.

законодавства, що визначають адміністративну відповідальність і порядок притягнення до неї громадян органами охорони праці, положення КК України, що передбачають кримінальну відповідальність за злочини проти безпеки виробництва.

В усіх цих нормах відображена державна політика в галузі охорони праці, що базується на принципах: пріоритету життя і здоров'я працівників; повної відповідальності роботодавця за створення безпечних і нешкідливих умов праці; комплексного розв'язання завдань охорони праці на основі національних програм з цих питань та з урахуванням інших напрямів економічної та соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони навколишнього середовища; соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які постраждали від наслідків нещасних випадків на виробництві і професійних захворювань; встановлення єдиних норм з охорони праці для всіх підприємств, незалежно від форм власності і видів їх діяльності; використання економічних методів управління охороною праці; проведення політики пільгового оподаткування, що сприяє створенню безпечних і нешкідливих умов праці; участі держави у фінансуванні охорони праці; здійснення навчання населення, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці; забезпечення координації діяльності державних органів, установ, організацій та громадських об'єднань, що вирішують різні проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва в галузі охорони праці, використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці⁶.

Тому правове регулювання охорони праці охоплює розробку і прийняття загальних правил техніки безпеки і виробничої санітарії, проведення профілактичних заходів, спрямованих на створення сприятливих умов праці, що попереджують виробничий травматизм та професійні захворювання, створення сприятливих умов праці і забезпечення її охорони на діючих підприємствах в процесі виконання працівниками своїх трудових обов'язків тощо.

Саме тому вимоги нормативно-правових актів з охорони праці, порушення яких в передбачених законом випадках встановлюють кримінальну відповідальність, є нормативно-закріпленими правилами безпеки під час виробничої діяльності підприємств, установ, організацій та інших суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від їх форм та права власності.

Ці правила можуть бути загальними, галузевими, або призначеними для певного підприємства, окремих професій чи конкретних видів робіт.

Загальні правила містять єдині нормативні вимоги з охорони праці та техніки безпеки для підприємств всіх форм власності незалежно від видів господарської діяльності та відомчої підпорядкованості. Галузеві правила охорони праці за своїм призначенням спрямовані на забезпечення безпечних і здорових умов праці в певній господарській діяльності (виробничій,

⁶ Прокопенко В.І. Трудове право України: Підручник. Харків: Фірма «Консум», 1998. 480 с.

торгівельний, фінансовий тощо). У свою чергу правила для конкретного підприємства, окремих професій і видів робіт розробляються з урахуванням загальних і галузевих нормативних вимог і носять виключно приватний або спеціальний характер.

У своїй сукупності ці нормативні акти є певними правилами, стандартами, нормами, положеннями, інструкціями та іншими документами, яким надано чинність правових норм, обов'язкових для виконання. Зазвичай вони містять технічні і технологічні вимоги щодо безпечного виконання відповідних видів робіт, у тому числі на відповідних підприємствах та у виробничих приміщеннях.

В Україні діє єдина система нормативно-правових правових актів, яка встановлює вимоги з питань охорони праці. Так, відповідно до Показчика нормативно-правових актів з охорони праці станом на 19.09.2019, затвердженого наказом Державної служби України з питань праці⁷, до останніх віднесено правила охорони праці для:

- деяких видів економічної діяльності, сільського, лісового, рибного господарства;
- видобування вугілля, торфу, вуглеводню, металевих руд, нерудних корисних копалин;
- харчової, тютюнової, текстильної промисловості, виробництва готового одягу та хутра, шкіри та шкіряного взуття;
- виробництва і оброблення дерева, целюлозо-паперової промисловості та видавничої справи;
- коксохімічної і нафтопереробної промисловості;
- хімічного виробництва, виробництва базової хімічної продукції, ліків, фарб та фармацевтичного виробництва;
- виробництва мила, парфумерії, очищувальних засобів;
- гумової та пластмасової промисловості;
- виробництва неметалевих мінеральних виробів;
- металургійної промисловості, оброблення металу;
- виробництва машин та устаткування, електронних машин і апаратури, устаткування для радіо, телебачення та зв'язку, транспортного устаткування;
- виробництва меблів, іграшок та інших виробів;
- оброблення відходів;
- виробництва та розподілення електроенергії та тепла, збору, очищення та розподілу води;
- будівництва;
- оптової торгівлі і посередництва, роздрібної торгівлі, громадського харчування;
- наземного та авіаційного транспорту, транспортних послуг;

⁷ Показчик нормативно-правових актів з охорони праці станом на 19 верес. 2019 року: Наказ Державної служби України з питань праці від 16.09.2019 № 86. *Державна служба України з питань праці*. URL: <http://dsp.gov.ua/pokazhchyk-normatyvno-pravovykh-aktiv-z/>.

- освіти, науки, дослідження та розробки, надання послуг, охорона здоров'я;
- асенізації, прибирання вулиць та оброблення відходів;
- сфер відпочинку, розваг, культури, спорту та індивідуальних послуг (*Додаток 1*).

1.2. Криміналістична характеристика злочинів проти безпеки виробництва

Розділом десятим КК України передбачена кримінальна відповідальність за вчинення злочинів проти безпеки виробництва особою, на яку було покладено обов'язок дотримуватись правил безпеки на виробництві, якщо ці порушення заподіяли шкоду здоров'ю потерпілого, спричинили загибель людей чи настання інших тяжких наслідків. В якості самостійних складів цих злочинів, закон України про кримінальну відповідальність виділяє:

- порушення вимог законодавства про охорону праці (ст. 271 КК України);
- порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК України);
- порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах (ст. 273 КК України);
- порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274 КК України);
- порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд (ст. 275 КК України)⁸ (*Додаток 2*).

Незважаючи на окремі види виробничої діяльності, технологічні процеси та правила безпеки, що охоплюються різними складами цих злочинів, зв'язок між розслідуваними подіями обумовлює наявність в загальній методиці розслідування даних злочинів ряду особливостей. Криміналістичний аналіз злочинів проти безпеки виробництва дає можливість виокремити ряд спільних рис, що стосуються способу їх вчинення та приховування, виявити характерні для цих видів злочинів сліди, встановити найбільш розповсюджені порушення вимог законодавства про охорону праці та правила безпеки під час виконання відповідних видів робіт.

Залежно від способу вчинення злочину, що виражається у діях або бездіяльності окремих осіб з дотримання вимог законодавства та інших нормативно-правових актів про охорону праці, у тому числі, правил безпеки під час виконання відповідних видів робіт, можливо виокремити найбільш розповсюджені порушення цих правил, а саме:

- 1) допуск до самостійного виконання спеціальних робіт працівників, у яких відсутні необхідні практичні навички на виробництві;

⁸ Кримінальний кодекс України: Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.

2) надання вказівок (розпоряджень) і доручень робітникам щодо виконання ними робіт, які суперечать вимогам законодавства про охорону праці на виробництві;

3) ігнорування вимог законодавства про охорону праці під час розробки та прийняття наказів, інструкцій та пам'яток щодо виконання відповідних видів робіт на виробництві;

4) неналежна підготовка, а також інспектування працівників із вивчення вимог законодавства про охорону праці на виробництві;

5) неналежний контроль за технічним станом обладнання та засобами захисту на виробництві;

6) неналежна організація заходів безпеки під час виконання відповідних видів робіт на виробництві.

Злочини проти безпеки виробництва зазвичай не обмежуються однією нормою, а являють собою сукупність порушених вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів з питань охорони праці. Так, наприклад виконання працівником виробничих завдань, що не відповідають його спеціальності, нерідко поєднується з відсутністю проведення відповідного інструктажу, а також незадовільним контролем за виконанням відповідних видів робіт.

Коло осіб, відповідальних за безпеку охорони праці на виробництві де сталася подія, зазвичай повинен встановлюється слідчим шляхом його ознайомлення з положеннями про розподіл обов'язків між працівниками, відповідними правилами з техніки безпеки, інструкціями, наказами тощо. Однак на практиці зустрічаються випадки, коли в зазначених документах, розроблених для певного виду робіт, не міститься вказівок щодо цього кола осіб. У подібних ситуаціях доцільно застосувати спеціальні знання шляхом підведення конкретного факту події під загальні вимоги правил техніки безпеки.

Слід враховувати, що встановлення самого факту порушення вимог законодавства та інших-нормативно-правових актів про охорону праці відповідальною службовою особою або конкретним виконавцем робіт не завжди свідчить про вчинення ними злочину. Допущені порушення повинні мати причинно-наслідковий зв'язок зі шкідливими наслідками, що настали.

У зв'язку з цим, обов'язковою вимогою злочинів проти безпеки виробництва є наявність причинно-наслідкового зв'язку між допущеними порушеннями і визначеними законом наслідками, що настали в результаті такого порушення. Залежно від характеру допущених порушень під час виробничого процесу, до причини, що впливають на настання шкідливих наслідків можливо віднести технічні, організаційні та санітарно-гігієнічні. До перших відносяться причини технічного характеру, що пов'язані із неналежним ремонтом і експлуатацією виробничого устаткування, приховування дефектів деталей та вузлів машин, конструктивні недоліки механізмів і агрегатів. У свою чергу, незадовільна організація виробничих процесів, робочих місць, нераціональне розміщення обладнання, неналежна розстановка працівників тощо, складають організаційні причини. До санітарно-гігієнічних причин належать інші фактори

зовнішнього середовища, що пов'язані з виробництвом та здатні спричинити шкідливі впливи на організм людини (висока або низька температура, виробничі шуми, загазованість або запиленість виробничих приміщень, іонізуюча радіація тощо).

Настання шкідливих наслідків є дією як однієї, так і комплексу різноманітних причин. Так, наприклад несправність вентиляційного обладнання з причин неякісного ремонту, тягне за собою загазованість виробничого приміщення, що за відсутності у працівників індивідуальних засобів захисту може створити загрозу їхньому життю чи здоров'ю, та як наслідок – настання нещасного випадку на виробництві.

Злочини проти безпеки виробництва супроводжуються утворенням слідів, які дозволяють встановити факти конкретних порушень вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці, встановити винних осіб, з'ясувати обставини події. Найчастіше ці сліди залишаються на місці події, зберігаються у документації, що відноситься до виробництва, або до певних видів робіт, під час виконання яких стався нещасний випадок. До досліджуваних документів належать:

- журнали реєстрації інструктажів з техніки безпеки та вахтові журнали;
- журнали обліку роботи будівельних машин і механізмів;
- наряди на виконання робіт з підвищеною небезпекою, а також посвідчення та свідоцтва, що підтверджують кваліфікацію працівника на управління певними механізмами або проведення конкретних робіт;
- відомості на видачу спецодягу, спецвзуття, індивідуальних засобів захисту;
- наряди на видачу сировини, інструментів, матеріалів тощо;
- графіків профілактичних оглядів обладнання, проведення медичних оглядів працівників, їх переатестацію;
- документація, де зафіксовані результати інспектування працівників щодо правил техніки безпеки;
- накази про призначення та переміщення працівників, про покладання на них відповідних обов'язків з контролю за дотриманням законодавства про охорону праці, про затвердження інструкції з охорони праці та правил безпеки тощо.

Пряме чи непряме відображення в зазначених нормативно-правових актах дій посадових осіб, наявність і характер існуючих в них записів або відсутність окремих документів, що передбачені законодавством про охорону праці прямо свідчить про неналежне виконання службовою особою покладених на неї обов'язків з питань охорони праці.

У правовій частині цих норм слідчі повинні розбиратися самостійно, натомість в спеціальній технічній частині – за допомогою спеціальних знань під час проведення відповідних експертних досліджень (проведення судово-медичної експертизи, експертизи крові та внутрішніх органів, судової експертизи з безпеки життєдіяльності, технічної експертизи, судово інженерно-технічної експертизи з безпеки життєдіяльності, судової експертизи в галузі

безпеки життєдіяльності та охорони праці, судової гірничо-технічної експертизи тощо).

Таким чином, в матеріалах кримінального провадження повинні міститися правові акти з охорони праці, норми яких були порушені під час вчинення злочину, із конкретними вказівками на їх пункти, а також які з цих пунктів призвели до настання шкідливих наслідків, вказаних у законі про кримінальну відповідальність (загроза або заподіяння шкоди здоров'ю, життю, ману або настання інших тяжких наслідків).

Криміналістично значуща інформація також міститься й у слідах, залишених на місці події (місці проведення робіт, при виконанні яких стався нещасний випадок).

Встановлення місця події і визначення кордонів огляду, характеризується певними труднощами, що можуть виникнути в ситуаціях, коли причини події пов'язані із діяльністю іншого виробничого процесу, а також при розриві у часі між проведеними роботами і наслідками.

Наявні на місці події сліди можуть вказувати на неналежні зовнішні умови виконання робіт, стан обладнання, яким користувався потерпілий, способи і режим виконання робіт, стадію їх виконання на момент настання нещасного випадку, конкретні технічні причини та обставини події.

Таким чином, окрім вивчення вимог законодавства про охорону праці, до криміналістичної інформації, яка підлягає встановленню під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва, можливо віднести:

- місце вчинення злочину;
- поведінку кожного з учасників події (у тому числі потерпілих), що спричинила настання шкідливих наслідків, з метою з'ясування обставин злочинної поведінки правопорушників;
- стан конкретної виробничої обстановки (рівень організації виробничих процесів, їх технічне оснащення, характер їх складності тощо) з урахуванням виду виробничої діяльності і особливостей виконуваних робіт;
- загальний стан охорони праці та техніки безпеки на тій ділянці, де сталася подія;
- причинний зв'язок між механізмом порушення правил охорони праці і техніки безпеки з механізмом травматичної події.

Разом з тим, до матеріалів кримінального провадження обов'язково мають долучатися і відповідні висновки розслідувань (спеціальних розслідувань), які здійснюється на підставі Порядку розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 № 337⁹.

⁹ Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.04.2019 р. № 337. *Верховна рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%B0F>.

В матеріалах цього розслідування, спеціальною комісією досліджуються обставини події, на підставі яких робиться висновок про причини порушення і коло винних осіб.

Наявність таких матеріалів в розпорядженні слідчого допоможе йому зорієнтуватися в суті події, яка сталася на виробництві, висунути необхідні слідчі версії, та обрати потрібні напрями і засоби подальшого досудового розслідування.

Однак, висновки, які виносяться комісією в ході розслідування, часом можуть не в повній мірі відображати об'єктивні обставини, які сталися на виробництві. Тому такі матеріали повинні бути критично оцінені, а їх висновки не можуть бути перепорою для ініціативи слідчого у виявленні інших обставин і причин події та винних у її скоєнні.

Криміналістичний аналіз злочинів проти безпеки виробництва також вказує на випадки, коли службові особи підприємств, установ, організації або громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності вдаються до різних способів приховування злочинів. Це полягає в зміні обстановки місця події та ліквідації наявних там матеріальних слідів, знищенні окремих документів або зміні їх первісного змісту, виданні «задніми» числами наказів, розпоряджень, складанні інших документів, що виправдовують їх винуватість. Ознаками цих маскувань є виправлення, дописки, додруковування тексту, сліди травлення і підчищення, ознаки технічного підроблення підпису в документах тощо.

1.3. Типові слідчі ситуації, які виникають на початковому етапі розслідування злочинів проти безпеки виробництва

Розгляд процесу розслідування як виникнення і вирішення слідчих ситуацій є досить розповсюдженим у криміналістиці.

Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування досить чітко виражають структуру, особливості та динаміку розслідування. Належна їх оцінка дозволяє правильно орієнтуватися у наявних фактичних даних, висунути найбільш ймовірні слідчі версії, визначити напрямок розслідування, комплекс необхідних слідчих та процесуальних дій, їх оптимальну сукупність і послідовність.

Криміналістична характеристика до типових слідчих ситуацій, які виникають на початковому етапі розслідування злочинів проти безпеки виробництва відносить наступні:

1. Досудове розслідування починається за матеріалами технічного розслідування нещасного випадку.

Поширеність цієї слідчої ситуації пояснюється тим, що саме комісія з розслідування нещасного випадку на виробництві нерідко починає свою роботу раніше, ніж правоохоронні органи одержують відповідну інформацію.

Система дій слідчого у цій ситуації будується виходячи з необхідності правильної та повної оцінки матеріалів технічного розслідування нещасного

випадку на виробництві, а також вжиття заходів задля збирання та закріплення доказової інформації, ризик втрати якої у цій ситуації досить високий, оскільки не у кожному випадку технічне розслідування проводиться об'єктивно та у повному обсязі.

Ситуація додатково ускладнюється тим, що слідчий зазвичай не має можливості провести огляд місця події, а також інші слідчі (розшукові) дії оперативно, тобто одразу після настання нещасного випадку. Відтак, очевидно, що на момент, коли проведення цих дій буде можливим, існує ймовірність, що обстановка на місці події була змінена, слідова інформація втрачена, документи, які становлять інтерес для розслідування, можливо, виправлені або знищені, свідки події та потерпілий будуть давати показання під впливом тиску з боку керівництва підприємства.

У даному випадку можна запропонувати наступну систему дій слідчого у цій слідчій ситуації:

1) вивчення матеріалів технічного розслідування нещасного випадку на виробництві з позицій їх повноти, належного оформлення, додержання вимог Порядку проведення розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. У разі виявлення недоліків, вжиття заходів задля їх усунення, а саме – підготовка запитів, надання доручень з метою одержання необхідних відомостей та інформації.

2) оцінка доказового значення матеріалів технічного розслідування як кожного документу окремо, так і у взаємозв'язку. Для цієї роботи доцільним є залучення допомоги спеціаліста з питань охорони праці, який обізнаний також щодо порядку розслідування нещасних випадків на виробництві. До документів, в яких відображено основні відомості, що належать до предмету доказування відносяться:

- копія наказу органу, який утворює (призначає) комісію з розслідування нещасного випадку;

- примірник акту за формою Н-5; примірник акту за формою Н-1 стосовно кожного постраждалого;

- примірник карти форми П-5 стосовно кожного постраждалого у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом

- протокол огляду місця, де стався нещасний випадок;

- ескіз місця, де стався нещасний випадок, плани, схеми, фотознімки такого місця, пошкоджених об'єктів, машин, механізмів, устаткування, інструменту тощо;

- висновок експертної комісії, якщо вона утворювалася, та висновок експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилася;

- медичний висновок про причини смерті або характер і ступінь тяжкості травми постраждалого, а також про стан алкогольного, токсичного або наркотичного сп'яніння;

- результати санітарно-гігієнічних досліджень факторів виробничого середовища і трудового процесу, проведених установами, організаціями,

лабораторіями, яким надано право проводити такі дослідження (у разі їх проведення);

- протоколи опитування та пояснювальні записки постраждалих, свідків та інших осіб, причетних до нещасного випадку;

- копії документів про проходження постраждалим навчання та інструктажів з охорони праці;

- витяги із законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги яких були порушені.

3) огляд місця, де стався нещасний випадок, приміщень, документів (за потреби) із залученням спеціаліста, який допоможе правильно описати виробниче обладнання, зорієнтує у пошуку необхідних документів тощо;

4) допит потерпілого (якщо це можливо) про обставини нещасного випадку та події, які відбувались після його настання (проведення розслідування, вплив з боку керівництва, інформація про свідків тощо);

5) допит свідків (очевидців) нещасного випадку про відомі їм обставини;

6) допит осіб, відповідальних за стан охорони праці на конкретному підприємстві;

7) допит членів комісії з розслідування нещасного випадку на виробництві про обставини, за яких стався нещасний випадок та його розслідування (у кожному разі перелік запитань формуватиметься залежно від конкретних обставин розслідування);

8) призначення криміналістичних (почеркознавчої, техніко-криміналістичної та ін.) експертиз по документах, які містять ознаки підроблення, експертизи з дослідження причин та наслідків порушень вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці або інших, які зумовлені матеріалами розслідування.

2. Досудове розслідування починається за повідомленням адміністрації підприємства або працівників медичних закладів про випадок травматичної події на виробництві, який цюйно стався.

Така інформація має орієнтуєчий характер і дає уявлення про загальні риси травматичної події. Це, як правило, відомості про місце, де стався нещасний випадок, особу, яка постраждала, характер отриманих нею ушкоджень або факт її смерті. Відсутня у достатньому обсязі інформація про спосіб і механізм травматичної події та коло причетних до неї осіб. Тому, основним завданням розслідування у такій ситуації є з'ясування цих обставин. Слідчому, насамперед, необхідно вжити заходи щодо запобігання знищенню слідів травматичної події, недопущенню фальсифікації документів та змови осіб, які причетні до нещасного випадку.

Аналіз практики розслідування у подібних ситуаціях засвідчив, що найбільш оптимальною є послідовність дій, яка включає:

1) огляд місця події. За умови невідкладного проведення огляду місця події слідчий має можливість отримати найбільш повну та достовірну інформацію про обстановку, у якій стався нещасний випадок;

2) допит постраждалого (якщо це можливо);

3) судово-медична експертиза трупа (якщо наслідком травматичної події стала смерть постраждалого), а також постраждалих осіб, які отримали тілесні ушкодження;

4) допит очевидців травматичної події;

5) допит осіб, відповідальних за стан охорони праці на підприємстві та осіб, відповідальних за проведення робіт, під час яких стався нещасний випадок;

6) огляд службових приміщень та отримання документів, які стосуються правил безпечного виконання робіт, під час яких стався нещасний випадок, посадових інструкцій, що підтверджують проведення інструктажу про видачу засобів індивідуального захисту та ін. залежно від конкретних обставин кримінального провадження;

7) огляд та дослідження змісту вилучених документів;

8) призначення криміналістичних експертиз по документах, які містять ознаки підроблення.

3. Досудове розслідування починається за заявою потерпілого або його родичів про травматичну подію на виробництві.

Такі матеріали свідчать про факт порушення вимог законодавства про охорону праці на конкретному підприємстві та певною мірою висвітлюють обставини травматичної події, іноді вони містять інформацію про коло осіб, відповідальних за допущене порушення.

Складність розслідування у цій слідчій ситуації зумовлена декількома обставинами. Насамперед, йдеться про суб'єктивну оцінку травматичної події потерпілим, наприклад, коли він бажає отримати певні матеріальні або інші вигоди від роботодавця, заявляючи, що нещасний випадок стався з вини останнього. На цей момент технічне розслідування нещасного випадку не проводилось, або його висновки не на користь потерпілого. Тому, всі обставини, на які він посилається підлягають ретельній перевірці.

У інших випадках, потерпілий (його родичі) повідомляє про нещасний випадок, який з ним стався, оскільки роботодавець уникає розслідування нещасного випадку у встановленому законом порядку (така ситуація найбільш характерна для малих підприємств приватної форми власності, де служба з охорони праці не створюється). Існують також випадки, коли працівник досягає згоди з роботодавцем про те, що розслідування нещасного випадку не буде проводитись, отримує грошову винагороду, а через деякий час звертається до правоохоронних органів із заявою про порушення вимог законодавства про охорону праці, внаслідок якого він був травмований.

Робота слідчого у цій типовій слідчій ситуації повинна бути спрямована на з'ясування обставин розслідування, про які повідомляє заявник, підтвердження або спростування отриманої від нього інформації. Як свідчить аналіз слідчої практики, найбільш оптимальною у цій слідчій ситуації є наступна система дій слідчого:

1) допит заявника (потерпілого), якщо це можливо, його родичів, які повідомили про нещасний випадок;

2) огляд місця події. У переважній більшості випадків у цій слідчій ситуації обстановка місця події не зберігається, оскільки з моменту нещасного випадку до початку розслідування пройшов значний проміжок часу;

3) встановлення свідків (очевидців) події, хто є керівником (відповідальним за охорону праці) на підприємстві та їх допит;

4) судово-медична експертиза трупа (у випадку смерті особи), постраждалих осіб, які отримали тілесні ушкодження;

5) допит лікаря (за потреби), або працівників медичного пункту підприємства (за потреби);

6) здійснення тимчасового доступу до речей і документів з метою ознайомлення з ними, їх копіювання та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, їхнього вилучення (ч. 1 ст. 159 КПК України);

7) слідчий експеримент (для з'ясування чи можливо здійснювати певні дії у конкретних умовах).

З урахуванням індивідуальних особливостей початкової інформації та інформації, яка отримана в результаті слідчих дій, окремі дії з наведених сукупностей можуть бути альтернативними або мінятися місцями. Можливість таких змін у межах запропонованих типових схем зумовлюється також невідкладністю деяких слідчих дій з метою недопущення зникнення слідів, першочергового отримання необхідної інформації, часом, який витрачається на її отримання та іншими факторами.

Обставини, які підлягають встановлення:

- побудова нормативно-правової моделі виконання робіт з підвищеною небезпекою (якими законодавчими та нормативно-правовими актами регламентується та регулюється ця діяльність, коло обов'язків службових осіб, відповідальних за проведення робіт з підвищеною небезпекою та безпосередніх виконавців цих робіт);

- з'ясування наскільки фактична діяльність під час підготовки, виконання (завершення) робіт з підвищеною небезпекою відповідала визначеній нормативно-правовій моделі;

- встановлення причинного зв'язку між настанням шкідливих наслідків та порушенням вимог безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою;

- інші обставини, які підлягають встановленню під час проведення необхідних видів експертиз (залежно від обставин розслідування).

4. Досудове розслідування починається за допомогою самостійного виявлення ознак кримінального правопорушення (під час розслідування іншого кримінального правопорушення, повідомлення у ЗМІ, матеріали оперативних підрозділів).

У цій слідчій ситуації найбільш результативною буде наступна система дій слідчого:

1) огляд місця, де стався нещасний випадок, приміщення, місцевості, огляд документів, що регламентують порядок проведення робіт з підвищеною небезпекою, а також інших документів, які становлять інтерес для розслідування із залученням до цієї діяльності допомоги спеціаліста;

2) надання доручень працівникам інших підрозділів для провадження як окремої слідчої або негласної слідчої (розшукової) дії, так і цілого комплексу таких дій (за потреби, задля забезпечення оперативності збирання доказової інформації) (ч. 2, 3 ст. 41 КПК України);

3) здійснення тимчасового доступу до речей і документів з метою ознайомлення з ними, їх копіювання та, у разі прийняття відповідного рішення слідчим суддею, їхнього вилучення (ч. 1 ст. 159 КПК України);

4) обшук (за потреби);

5) з'ясування чи проводилось технічне розслідування нещасного випадку на виробництві, одержання відповідних матеріалів;

6) вивчення матеріалів технічного розслідування нещасного випадку на виробництві.

Далі, залежно від одержаних результатів, доцільно орієнтуватися на системи дій слідчого, запропоновані для двох попередніх типових слідчих ситуацій.

У підсумку варто зазначити, що запропоновані системи не можна вважати закритими та рекомендувати суворо дотримуватись запропонованих переліків дій слідчого у конкретних слідчих ситуаціях. Натомість, у кожному разі потрібно керуватись міркуваннями доцільності, процесуальної економії, підвищення результативності виконання завдань розслідування.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ТАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА. ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОКРЕМИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

2.1. Організаційно-тактичні особливості розслідування злочинів проти безпеки виробництва

Під час проведення досудового розслідування злочинів проти безпеки виробництва слідчим має бути встановлено ряд обставин, коло яких визначається не лише кримінальним процесуальним законодавством, а й законодавчими та іншими нормативно-правовими актами, що регулюють питання з охорони праці. У випадках, коли порушення службовою особою, відповідальною за дотримання правил охорони праці на виробництві спричинило настання шкідливих наслідків, що визначені в законі, ці обставини повинні бути встановлені як щодо діяння цієї особи, так і по відношенню до його наслідків. До таких обставин можливо віднести:

1) час вчинення злочину (встановлюється день, час (період часу), робоча зміна, коли сталася подія, а також час порушення відповідальною службовою особою вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці);

2) місце вчинення злочину (встановлюється точне місце проведення робіт, при виконанні яких стався нещасний випадок – підприємство, цех, ділянка, а також інші виробничі лінії, які причинно пов'язані з подією);

3) правила, інструкції, наряди, графіки, накази тощо, що стосуються виробничого процесу, під час якого стався нещасний випадок, у тому числі, загальні, міжгалузеві, галузеві, підгалузеві і спеціальні нормативно-правові акти з охорони праці та правила безпеки на виробництві;

4) обставини події (встановлюється вид та характер робіт, під час виконання яких сталася подія, які були задіяні технологічні операції, яке використовувалось обладнання, інструменти та механізми, чи використовувались під час виконання виробничого процесу засоби індивідуального чи колективного захисту, які шкідливі виробничі фактори вплинули на травматизм, які конкретно норми правил були порушені та дії осіб відповідальних за їх дотримання);

5) причинний зв'язок між порушеними правилами техніки безпеки із наслідками, що настали;

6) особа потерпілого (встановлюється стан здоров'я на момент події, придатність для виконання певного виду робіт, стаж роботи за фахом, наявність спеціальної підготовки, у тому числі і з питань правил техніки безпеки);

7) особа, з вини якої були допущені порушення правил техніки безпеки на виробництві (встановлюється її посада, професійна підготовка, стаж роботи, обов'язки, наявність спеціальної підготовки тощо);

8) мотиви порушення правил безпеки, а також характер і розмір шкоди заподіяної злочином (встановлюється ступінь тяжкості тілесних ушкоджень отриманих працівником в результаті події, ступінь втрати загальної та професійної працездатності працівників, які від цієї події постраждали, розмір матеріальних збитків, що були заподіяні підприємству);

10) стан охорони праці на підприємстві, де сталася подія.

Встановлення цих обставин передбачає розробку і перевірку слідчих версій та версій про причини події. Висуваючи версії про те, що безпосередньою причиною події є порушення окремими особами правил охорони праці. Необхідно брати до уваги, що причинами нещасного випадку на виробництві можуть бути й інші обставини, зокрема, конструктивні недоліки обладнання, яке було задіяне під час виробничого процесу, приховані дефекти деталей і вузлів машин і механізмів, а також незаконні дії третіх осіб, у тому числі потерпілого, який грубо порушив правила безпеки на виробництві, під час виконання відповідних видів робіт. Це зобов'язує слідчого висунути і перевірити поряд із вказаною версією, й інші можливі пояснення події. Версії про винних осіб висуваються слідчим, виходячи з характеру допущених порушень та включаються перш за все припущення про причетність до вчиненого злочину осіб з числа інженерно-технічного персоналу, відповідального за дотриманням вимог законодавства про охорону праці.

Версії про мотиви злочину висуваються з урахуванням того, що ці порушення як правило відбуваються через халатність, або з мотивів службового просування, причому винні нерідко пояснюють свої дії бажанням уникнути простою виробничого обладнання, забезпечити зайнятість працівників, своєчасно виконати виробничі завдання, забезпечити виконання договірних зобов'язань тощо.

Залежно від конкретних обставин розслідуваної події можуть бути висунуті також версії про її зв'язок з порушенням правил безпеки в інших виробничих підрозділах підприємства, або з мотивів вчинення іншого злочину, наприклад вбивства.

Планування розслідування у справах про злочини проти безпеки виробництва має свої особливості, які обумовлені характером первинної інформації, що надійшла до слідчого. У випадках, коли така інформація надійшла до слідчого відразу ж після події, що вказує на наявність складу злочину, з першочергових слідчих (розшукових) дій планується проведення огляду місцевості, приміщення та інших виробничих ліній де сталася подія, а також проводиться огляд трупа. Крім цього, проводиться тимчасовий доступ до речей і документів, а також їх огляд. Призначаються проведення судово-медичної та судово-технічної експертизи. У випадках, коли потерпілий може давати пояснення з приводу обставин події, проводиться його допит. Встановлюється коло очевидців події та проводиться їх допит в якості свідків.

За результатами допитів та досліджень нормативно-правових актів, встановлюється коло осіб, які відповідають за охорону праці на виробництві, проводиться їх допит з метою перевірки їх причетності до скоєного злочину.

Якщо з момент події до отримання слідчим інформації пройшов деякий час, то першочерговим завданням для органів досудового розслідування є вивчення матеріалів, що надійшли на їх адресу, ознайомлення з діяльністю підприємства, особливостями виробництва, а також дослідження нормативно-правових актів, які регулюють охорону праці в певній галузі виробництва.

За необхідності з'ясування тих чи інших спеціальних питань слідчий вправі звернутися до відповідних фахівців.

Суттєву допомогу у вирішенні питань щодо порушень охорони праці на виробництві можуть надати матеріали спеціального розслідування нещасного випадку на виробництві. Ці матеріали містять фактичні дані про обстановку місця події, обставини нещасного випадку, аналіз його причин, висновки про осіб, відповідальних за дотримання правил безпеки на виробництві, що дає слідчому можливість невідкладно вирішити питання про кваліфікацію даного злочину та приступити до планування розслідування.

2.2. Особливості проведення окремих слідчих (розшукових) дій під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва

Огляд місця події у справах про злочини проти безпеки виробництва є однією з найбільш складних і важливих слідчих (розшукових) дій з чітко вираженою специфікою його проведення. Зволікання з оглядом неминуче веде до втрати доказів і зміни первинної обстановки місця події в силу нестійкості окремих слідів і зміни умов, в результаті яких сталася подія. Крім цього, інтереси виробничого процесу, вимагають якнайшвидшого відновлення нормального функціонування підприємства та ліквідації наслідків нещасного випадку. Не виключається, що зміни в обстановці на місці події можуть внести і зацікавлені особи (особи, з вини яких сталася подія).

До виїзду на місце події слідчий проводить необхідну підготовку.

Отримавши повідомлення про нещасний випадок на виробництві, слідчий вчиняє заходи щодо охорони місця події та збереження його первісної обстановки. В необхідних випадках на місце події можуть бути направлені працівники поліції, яким доручається його охорона до прибуття слідчо-оперативної групи.

Особливу увагу слід приділити підготовці технічних засобів виявлення, фіксації та вилучення слідів з місця події. Крім традиційних криміналістичних засобів, необхідно підготувати додаткові технічні прилади, до яких можуть входити індексатори, дозиметри, прилади для визначення рівня шумів, ступеня вологості, засоби для відбору проб повітря та ін. Якщо подія спричинила значене руйнування об'єктів виробництва, то для більш точної і повної фіксації

обстановки місця події використовуються дрони з вбудованими відеокамерами, знімки з супутників тощо.

Виходячи з особливостей конкретного провадження, можуть виникнути ситуації, за яких необхідно залучити й відповідних фахівців. Крім фахівців в галузі судової медицини (під час огляду трупа), можуть бути запрошені спеціалісти по дозиметрії, інженери-механіки, хіміки, фахівці в галузі охорони праці, а також інші особи, що володіють спеціальними знаннями.

У випадку, якщо службові особи, уповноважені на проведення спеціального службового розслідування на виробництві, де стався нещасний випадок, прибули на місце події одночасно зі слідчо-оперативною групою, то першочергове право на проведення огляду та здійснення інших слідчих (розшукових) дій має слідчий, що не виключає можливість залучення відповідних спеціалістів з метою допомоги у виявленні і фіксації необхідної інформації під час проведення огляду місця події та інших дій.

На початковому етапі проведення огляду визначаються межі його проведення і намічаються його основні вузли. Ними можуть бути виробниче обладнання, при роботі на якому стався нещасний випадок, силові установки, робоче місце потерпілого, труп, колективні та індивідуальні засоби захисту, контрольна і вимірювальна апаратура, запобіжні і блокувальні пристрої тощо. Якщо слідчий не впевнений у визначенні меж огляду, рекомендується проконсультуватися з відповідним фахівцем.

Проводячи огляд виробничих приміщень, звертається увага на їх розміри, обладнання, його призначення, розміщення, стан і розміри проходів, характер освітлення, кількість і потужність джерел світла, попереджувальні написи, стенди і плакати з техніки безпеки, справність вентиляції тощо.

Під час огляду обладнання, на якому працював потерпілий, перевіряється його справність, наявність огорожі та інших запобіжних пристроїв, фіксується стан вузлів і агрегатів, положення важелів управління, ретельно описуються пошкодження, що виникли в результаті події. Досліджуються контрольна і вимірювальна апаратура, запобіжники, засоби автоматичного блокування. З'ясовується їх технічний стан та справність. Показання приладів фіксуються в протоколі огляду, носії інформації вилучаються і долучають до справи.

В необхідних випадках оглядаються інші агрегати і виробничі вузли, які сполучені з виробничою ділянкою, де сталася подія (підведені до механізмів електрокабелі, мастилопроводи та інші комунікації). При технічному описі тих чи інших деталей і механізмів слідчий звертається по допомогу до спеціалістів.

При огляді робочого місця потерпілого в протоколі вказують його стан і розміри, розташування обладнання, сировини, заготовок продукції та інших предметів, в тому числі тих, які не належать до виробничих робіт. Оглядаються інструменти, що використовувалися постраждалим, детально описуються сліди механічного, хімічного або термічного впливу, сліди крові та ін.

Оглядаючи труп потерпілого, ретельно фіксують його позу, положення щодо обладнання та інших об'єктів, що знаходяться на місці події, наявні на трупі пошкодження, їх характер, локалізацію, одяг і взуття на трупі, їх стан,

наявні на них сліди і пошкодження, наявність індивідуальних засобів захисту. При огляді захисних засобів звертають увагу на їх технічний стан, справність, комплекtnість, відповідність їх розмірів фізичним даним потерпілого.

В ході огляду місця події відповідними фахівцями за пропозицією слідчого можуть здійснюватися виміри температури навколишнього середовища, освітленості, вологості повітря, рівня виробничих шумів, відбиратися необхідні проби, проводитися попередні аналізи на присутність парів різних речовин, хімічних сполук і газів. Для залучення до матеріалів кримінального провадження в якості речових доказів та подальшого експертного дослідження вилучаються пошкоджені деталі верстатів і механізмів, дроти зі слідами короткого замикання, несправні контрольні і вимірювальні прилади, засоби індивідуального захисту, а також інструменти, якщо на них виявлені будь-які сліди або їх застосування при виробництві даного виду робіт суперечить правилам техніки безпеки.

З огляду на специфічність місця події і пов'язаної з цим складністю фіксації та виявлення слідів, в протоколі огляду слід застосовувати в якості додаткових засобів фіксації судово-оперативну фотографію, відеозйомку, складати плани і схеми місця події, для технічного виконання яких доцільно запрошувати працівників конструкторського бюро та інших служб підприємства, що володіють професійними навичками.

Огляд документів. Поряд з оглядом місця події слідчий проводить виїмку і огляд документів, зокрема: а) технічної документації, що відноситься до виробництва тих чи інших видів робіт; б) документів про технічний стан устаткування; в) документів, що характеризують організацію робіт; г) документів, що свідчать про підготовку потерпілого і підозрюваного в області техніки безпеки, їх кваліфікації; д) документів, що відображають стан безпеки праці на даному об'єкті.

Вилучення і огляд документів проводиться за участю фахівців.

При огляді технічних проектів, описів технологічних процесів, технологічних карт, посадових інструкцій і тому подібних матеріалів звертається увага не тільки на їх утримання, а й на факт затвердження даного документа відповідними посадовими особами, дотримання необхідного порядку їх узгодження з відповідними органами.

Під час огляду графіків ремонтних робіт обладнання фіксуються зазначені в них терміни і характер ремонтних робіт. Якщо в документації відображаються ті чи інші дії конкретних осіб по виконанню покладених на них обов'язків (наприклад, вахтові журнали механізмів, журнали реєстрації інструктажів з техніки безпеки), то ретельно досліджуються зміст записів, повнота відображення проведених заходів, наявність дат і підписів відповідних осіб.

Під час проведення огляду свідочств та посвідчень на право керування механізмами або проведення певних робіт, досліджуються реквізити цих документів, звертається увага на термін їх дії. При виникненні сумнівів в достовірності записів вони можуть зіставлятися з іншою документацією, що

відображає супутні факти, а за необхідності – піддаватися попередньому дослідженню за допомогою наявних у розпорядженні слідчого технічних засобів.

Експертиза. Якщо в результаті нещасного випадку працівник загинув або отримав тілесні ушкодження, слідчий призначає *судово-медичну експертизу*, на вирішення якої можуть бути поставлені питання про причини смерті, час її настання, механізм заподіяння і тяжкість тілесних ушкоджень. Залежно від конкретних обставин кримінального провадження, експерту можуть бути поставлені також питання про те, чи не перебував потерпілий на момент нещасного випадку в стані алкогольного сп'яніння, чи не було у нього медичних протипоказань до здійснення певних видів діяльності, чи могли наявні у потерпілого тілесні ушкодження виникнути при обставинах, зазначених потерпілим, які розміри стійкої втрати загальної працездатності працівника.

Для вирішення низки суттєвих питань розслідування потрібні спеціальні знання у галузі охорони праці, у зв'язку з чим у справах даної категорії слід визнати необхідним призначення *судово-технічної експертизи*. Як правило, на її розгляд ставляться питання про причини нещасного випадку, чи мало місце порушення правил безпеки або інших правил охорони праці та яких саме, хто відповідальний за їх дотримання, чи є з технічної точки зору причинний зв'язок між порушенням цих правил і наслідками, що настали.

Якщо кримінальне провадження відкрите за фактом порушення правил безпеки, в результаті яких була створена лише загроза загибелі людини або настання інших тяжких наслідків передбачених законом, перед експертом можуть бути поставлені питання про ступінь ймовірності настання цих наслідків та розвиток подальших подій без екстреного втручання в них третіх осіб або відповідних служб. За необхідності можуть ставитися й інші питання, зумовлені конкретними обставинами розслідування, наприклад, про механізм події, про відповідність технологічних процесів, виробничих операцій або окремих дій працівника правилам безпеки, про умови, що сприяли вчиненню злочину, якщо для їх виявлення потрібні спеціальні знання.

В якості експертів з даної категорії справ можуть бути запрошені співробітники науково-дослідних інститутів, викладачі кафедр відповідних вузів, висококваліфіковані фахівці-практики, в тому числі інженери з техніки безпеки. Державні інспектори з охорони праці можуть бути запрошені в якості експертів лише у справах про злочини, вчинені на невідконтрольних їм підприємствах.

У справах про злочини проти безпеки виробництва можуть проводитися й інші експертизи. Так, для виявлення підрбок в документах, встановлення виконавця записів або підписів від імені певних осіб призначаються *техніко-криміналістичні експертизи документів* та *почеркознавчі експертизи*, для встановлення механізму і технічних причин пошкодження деталей і вузлів агрегатів проводиться *металознавча експертиза металів і сплавів*. З метою встановлення механізму утворення слідів, ідентифікації знарядь (наприклад,

робочого інструменту використаного постраждалим) по слідах на оброблених деталях проводяться *трасологічні дослідження*.

Слідчий експеримент проводиться з дотриманням необхідних запобіжних заходів, оскільки відтворення в його рамках обставин нещасного випадку може бути небезпечним для життя і здоров'я осіб, що залучені до його проведення. Шляхом слідчого експерименту перевіряються і уточнюються відомості, які мають значення для встановлення обставин кримінального провадження, наприклад, можливість чути попереджувальні сигнали поблизу працюючих механізмів, бачити дії того чи іншого працівника з певного місця виробничого приміщення, з кабіни управління, здійснювати певні дії в конкретних умовах (наприклад, виконувати ті чи інші виробничі операції із застосуванням індивідуальних засобів захисту, наявних у розпорядженні працівників даного підприємства) тощо.

Допит. При підготовці до допиту слідчий, крім виконання загальних вимог та вивчення наявних в його розпорядженні матеріалів, повинен ознайомитися з документами, що характеризують стан безпеки на виробничому об'єкті, особливостями технологічного процесу на ділянці, де виконував роботи потерпілий, вивчити відповідні інструкції з охорони праці, отримати необхідні консультації у фахівців з технічних, виробничих питань, що становлять предмет майбутнього допиту. На основі цього складається план допиту, намічаються конкретні питання, що підлягають з'ясуванню, визначаються докази, документи, які будуть використані під час цієї слідчої (розшукової) дії.

Особливе значення має підготовка до допиту підозрюваного, який у більшості випадків є фахівцем з питань охорони праці на виробництві, добре орієнтується в спеціальних знаннях, що відносяться до предмету допиту, і тому невідповідному слідчому важко проводити його допит.

Допит потерпілого, як правило, проводиться з питань, пов'язаних з його трудовою діяльністю, обставинами нещасного випадку і його причинами. Зокрема, з'ясовується рівень його професійної підготовки, стаж роботи за фахом, знання правил безпеки, уточнюється дата проходження останнього інструктажу, встановлюються обставини, що спричинили настання нещасного випадку, при виконанні яких робіт, на якому обладнанні і при користуванні якими інструментами він стався, хто направив його на цю роботу, чи входило її виконання в коло його обов'язків, чи відповідала вона його спеціальності і кваліфікації, чи був проведений з ним інструктаж, чи мав він індивідуальні засоби захисту, чи користувався ними, чи здійснював хто-небудь контроль за виконанням його роботи, які, на його думку, причини настання нещасного випадку. За необхідності можуть бути поставлені й інші питання, які стосуються обставин кримінального провадження. При допиті потерпілого необхідно враховувати, що під впливом обстановки події він не завжди може дати докладні свідчення, а іноді може мимоволі спотворити деякі деталі.

В ході *допиту свідків* з'ясовуються обставини нещасного випадку, уточнюються дані про дії потерпілого та інших осіб, безпосередньо перед подією. Як правило, свідки до моменту події зайняті своєю власною роботою, у зв'язку з

чим сприйняття ними обставин, що передували нещасному випадку, і самої події носить зазвичай уривчастий характер. Наприклад, при падінні вантажу зі стріли підйомного крана очевидці можуть розповісти, що чули крик потерпілого, шум падіння вантажу, описати місце його падіння, стан потерпілого, заходи, прийняті з надання першочергової медичної допомоги, однак інформація про дії потерпілого безпосередньо перед нещасним випадком, про способи кріплення вантажу тощо, можуть мати поверхневий характер. Тому слідчий вживає необхідних заходів для встановлення всіх очевидців події, для того щоб в ході їх допитів отримати повну інформацію про обставини нещасного випадку.

В якості свідків у справах про порушення правил безпеки охорони праці допитуються робітники бригади, в якій працював потерпілий, майстер дільниці, зміни, начальник цеху, інженер з техніки безпеки, особи адміністративного та інженерно-технічного персоналу підприємства, родичі потерпілого.

Під час допиту свідків з числа працівників підприємства з'ясовуються питання, пов'язані з організацією виробництва, зі станом техніки безпеки на даному виробництві, обставинами події.

В умовах допиту очевидців необхідно також звертати увагу на те, що деяка інформація може бути як неточною, так й нести певні перекознення. Крім того, при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва нерідко спостерігається ситуація, коли допитувані, залежно від їх посадового становища і ставлення до того, що сталося, займають діаметрально протилежні позиції. Одні з них виправдовують осіб, винних у порушенні правил безпеки охорони праці, обґрунтовуючи ці порушення необхідністю виконання виробничих завдань, договорів і пояснюючи те, що сталося недбалістю самого потерпілого. Інші беззастережно вважають винуватцем події особу, відповідальну за дотримання правил безпеки. З'ясувати дійсний стан речей в подібній ситуації слідчому допомагає максимальна конкретизація показань допитуваних, постановка уточнюючих і контрольних питань, пред'явлення речових доказів, фотознімків, планів і схем місця події, документів. За необхідності допит може бути перенесений на місце події, що в ряді випадків дозволяє отримати повні і достовірні свідчення.

При допиті підозрюваного з'ясовуються питання, пов'язані з його виробничою діяльністю, професійною підготовкою, в тому числі і в галузі охорони праці, станом техніки безпеки на ввіреній йому ділянці, обставинами і причинами нещасного випадку.

Посилання підозрюваного на незнання ним своїх обов'язків або правил техніки безпеки зустрічаються рідко. Зазвичай підозрюваний посилається на необхідність виконання виробничих завдань або на умисел або необережність потерпілого. Отримати від нього правдиві свідчення вдається найчастіше за допомогою показань свідків, документів і речових доказів, виявлених на місці події. Якщо підозрюваний посилається на будь-які дані або на конкретні обставини, в силу яких він був позбавлений реальної можливості здійснювати контроль за дотриманням правил на виробництві, слідчий зобов'язаний ретельно перевірити ці обставини.

РОЗДІЛ 3.

ФОРМИ ТА МОЖЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

3.1. Форми використання спеціальних знань під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва

На основі загальної класифікації, що передбачає процесуальну і непроцесуальну форми використання спеціальних знань, можна визначити наступні форми використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва.

Непроцесуальна форма. Спеціальні знання, отримані з джерела прямо не регламентованих кримінальним процесуальним законодавством, але такі, що стосуються розслідування, слугують підставою для ухвалення рішення про проведення певних слідчих (розшукових) дій, внесення коректив у план розслідування, зміни уявлення слідчого про ті або інші обставини нещасного випадку на виробництві.

Наприклад, слідчий, отримуючи довідково-інформаційні матеріали у вигляді аналітичних оглядів, статистичних звітів, графіків перевірок від контролюючих органів формує уявлення про загальний стан охорони праці на конкретному виробництві, зміст запитань, які з'ясовують у ході перевірок згадані органи, періодичність таких перевірок, їх результати тощо.

Отримання консультацій від осіб, які володіють спеціальними знаннями у галузі техніки, безпеки виробництва, охорони праці являють собою усні пояснення, або, у окремих випадках письмові довідки, складені особами, які володіють потрібними знаннями з технічних питань щодо певних виробничих процесів, будови обладнання, механізмів, загальних питань охорони праці тощо (за певних умов згадані документи можуть набувати статусу доказів).

Найбільш витребуваними є консультації щодо окремих питань безпеки виробництва, зокрема роз'яснення щодо: вимог до організації охорони праці на конкретному підприємстві, оцінки стану їх додержання; відмежування робіт з підвищеною небезпекою від інших видів робіт; особливості підготовки та проведення певних видів робіт; відмежування конкретного виду робіт від інших; розподілу та змісту обов'язків з дотримання правил охорони праці та техніки безпеки; підготовки та організації виконання робіт керівником підприємства, інженерно-технічними працівниками, безпосередніми виконавцями робіт тощо; технічного стану обладнання, машин, механізмів; умов їх безпечної експлуатації; змісту нормативно-технічної документації, законодавчих та нормативно-правових актів; специфіки виробничих процесів та особливостей експлуатації обладнання порядку, періодичності та суб'єктів проведення інструктажів, їх змісту; порядку розслідування нещасних випадків на виробництві.

Видами *процесуальної форми* використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва є: залучення спеціаліста; застосування слідчим власних спеціальних знань при проведенні слідчих (розшукових) дій та фіксації їх результатів; судова експертиза.

Залучення спеціаліста до процесу розслідування злочинів проти безпеки виробництва зумовлене потребою слідства у спеціальних знаннях, насамперед, у галузі техніки, оскільки згадані злочини пов'язані із трудовою діяльністю людини, де основним часто є зв'язок людина-машина.

Відповідно до ст. 71 КПК України, спеціалістом у кримінальному провадженні є особа, яка володіє спеціальними знаннями та навичками застосування технічних або інших засобів і може надавати консультації під час досудового розслідування і судового розгляду з питань, що потребують відповідних спеціальних знань та навичок.

Спеціаліст може бути залучений для надання безпосередньої технічної допомоги (фотографування, складання схем, планів, креслень, відбір об'єктів для проведення експертизи тощо) сторонами кримінального провадження під час досудового розслідування і судом під час судового розгляду.

Закон не обмежує коло слідчих (розшукових) дій, для участі в провадженні яких може бути залучений спеціаліст. Слідчий запрошує спеціаліста у тих випадках, коли він визнає за необхідне використання спеціальних знань та навичок при провадженні слідчої дії.

При розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва спеціаліст може бути залучений: для проведення огляду місця події; з метою конкретизації вимог законодавства про охорону праці порушення яких призвело до настання шкідливих наслідків; для проведення допитів (підготовки до них); при дослідженні причинного зв'язку між діями (бездіяльністю) особи та шкідливими наслідками.

При проведенні огляду місця події нерідко потрібна участь спеціаліста у галузі техніки, оскільки сучасне виробниче обладнання може являти складний комплекс різних систем, приладів, агрегатів та інших елементів його конструкції про призначення та будову якого слідчий може бути не обізнаний.

Спеціаліст допомагає з'ясувати призначення та будову певних механізмів, вузлів, які стосуються механізму травми, виявити ознаки, які можуть мати значення для розслідування, правильно описати вилучені речові докази у протоколі. Крім того, спеціаліст рекомендує які саме об'єкти доцільно відправити на експертизу, які питання поставити перед експертами. Спеціаліст також допомагає правильно упакувати матеріали – речові докази, які направляються на експертизу, що у свою чергу, забезпечує якісне її проведення.

Кримінальним процесуальним законодавством передбачена обов'язкова участь спеціаліста при проведенні огляду трупа (ч. 1 ст. 238 КПК України).

Тут метою залучення спеціаліста є максимально використовуючи пізнання у галузі судової медицини, виявити фактичні дані, що можуть мати значення для розслідування, правильно їх зафіксувати. Так, під час огляду трупа участь спеціаліста допоможе слідчому: встановити факт смерті та час її настання;

встановити первинне положення трупа і, якщо можливо, виявити його зміни; з'ясувати чи відповідає місце виявлення трупа місцю злочину; встановити характер, особливості пошкоджень, які могли призвести до смерті, а також чим вони були заподіяні, чи не є ці пошкодження слідами боротьби і самооборони; правильно і послідовно провести огляд трупа і описати його в протоколі; виявити, описати і вилучити речові докази з місця події та виробничого обладнання; за необхідності отримати консультацію щодо подальшого дослідження трупа і речових доказів, сформулювати питання, які належить розв'язати в процесі судово-медичної експертизи трупа і речових доказів.

Бланкетний характер диспозицій злочинів проти безпеки виробництва передбачає звернення до законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці. Масив цих документів у всіх випадках є досить великим, тому виникають складності із пошуком і конкретизацією норм, порушення яких призвело до нещасного випадку. Тут допомога спеціаліста полягатиме у визначенні напрямку пошуку та сприянні у вилученні необхідних документів.

Завдання спеціалістів при проведенні допитів переважно полягає у наданні допомоги слідчому у формулюванні запитань допитуваним особам, оскільки останні, на відміну від слідчого, обізнані у питаннях охорони праці та мають уявлення про особливості виробничого середовища. Тому, лише за умови правильно поставлених запитань та визначення кола допитуваних осіб, стає можливим з'ясування важливих обставин нещасного випадку та його причин.

У кожному випадку обов'язково має бути встановлена пряма залежність травмування працівника від порушення службовою або іншою уповноваженою особою, або ним самим вимог законодавства про охорону праці. Це вимагає від слідчого високої кваліфікації, ґрунтовних знань у галузі безпеки виробництва та охорони праці, що при нинішній завантаженості слідчих є проблематичним. Тому залучення спеціалістів надає суттєву допомогу у вирішенні цього питання.

На практиці поширені випадки залучення спеціалістів, які входили до складу комісій з розслідування нещасних випадків на виробництві. Це цілком виправдано, оскільки зазначені особи володіють необхідними спеціальними знаннями і більше того, мають досвід технічних розслідувань нещасних випадків, які мають спільні риси із кримінальним провадженням. Винятки становлять випадки, коли згадані особи зацікавлені у результатах розслідування. Тому важливо налагоджувати тісну співпрацю з територіальними управліннями Держпраці, регіональними експертно-технічними центрами сфери управління Держпраці, з місцевими дирекціями Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, міською та районною СЕС, органами пожежного нагляду тощо, оскільки у цих структурах працюють професіонали, чий досвід та знання можуть бути корисним коли досліджуються питання охорони праці.

Суттєву допомогу у виконанні завдань розслідування можуть також надати інженери та техніки, які працюють у різних галузях промисловості, будівництва та у галузевих науково-дослідних установах, що займаються вивченням

проблем охорони праці, розробленням відповідних нормативних стандартів і правил техніки безпеки, працівники спеціалізованих інспекцій, працівники міністерств, викладачі профільних навчальних закладів тощо.

Практично у всіх регіонах України створені і працюють експертно-технічні центри сфери управління Держпраці, які покликані забезпечувати технічний контроль за станом виробництва в Україні. Вони уповноважені проводити технічну експертизу промислових об'єктів – починаючи з проектування і закінчуючи виведенням їх з експлуатації. Експертним шляхом встановлюються обставини, які можуть мати значення для розслідування злочинів проти безпеки виробництва, а саме: визначається працездатність устаткування, можливість підприємства забезпечити безпечні умови праці своїм працівникам, спроможність суб'єкта господарювання проводити навчання з питань охорони праці, спроможність виконувати огляд, випробування та експертне обстеження машин тощо.

Залежно від конкретних обставин, допомога згаданих спеціалістів може стати в нагоді при оцінці загального стану охорони праці на підприємстві, щодо загальної характеристики цього підприємства, наявності та стану навчально-виробничої бази (навчальні робочі місця, майстерні, дільниці, тренажери), оцінки стану навчально-методичної бази (наявність та кількість технічних засобів навчання, комп'ютерів, відеотехніки, технічних макетів, моделей, зразків засобів колективного і індивідуального захисту), кадрового та програмно-методичного забезпечення навчального процесу, наявності відповідних кваліфікаційних та постійно діючих комісій з перевірки знань з питань охорони праці тощо.

Спеціальні технічні знання потрібні для вирішення широкого кола проблем на усіх етапах розслідування злочинів проти безпеки виробництва, що зумовлено у першу чергу професійним характером організації та ведення робіт, їх технологічного та матеріально-технічного забезпечення; зв'язком механізму вчинення злочину з професійною діяльністю господарюючих суб'єктів, які володіють знаннями у галузі виробництва; складністю виявлення, огляду, фіксації та дослідження нетрадиційних, з точки зору криміналістики, речових доказів, а також необхідністю вивчення нормативної, технологічної та іншої документації, матеріальних слідів подій і зумовлених ними наслідків.

Що стосується використання слідчими власних знань, то деякі із цих знань отримані під час здобуття освіти, на заняттях з професійної підготовки, при проходженні курсів з підвищення кваліфікації, інші – набуті у процесі роботи. Завдяки таким знанням слідчий, насамперед, визначає правильний напрям розслідування злочину, перелік необхідних слідчих (розшукових) дій та порядок їх проведення. Слідчі, які мають досвід розслідування злочинів проти безпеки виробництва, крім зазначених, мають також можливість використовувати спеціальні знання, набуті у процесі роботи. Їх використання сприяє підвищенню ефективності розслідування та надає слідчому, який має такі знання певні переваги, оскільки проведення слідчих (розшукових) дій та

фіксація їх результатів відбувається з урахуванням специфіки цих злочинів, що, безумовно, сприяє підвищенню їх результативності.

Власні спеціальні знання слідчого у галузі техніки (будова та принципи роботи виробничого обладнання, машин, механізмів), у питаннях охорони праці (особливості організації охорони праці на підприємствах, коло відповідальних осіб, їх службові обов'язки, джерела отримання нормативно-технічної документації та її зміст) дозволяють йому самостійно розібратись у нормативно-технічній документації підприємства, висновках та матеріалах технічного розслідування нещасного випадку, виявляти, вилучати та фіксувати документи та інші речові докази без участі спеціаліста. Використовуючи власні спеціальні знання слідчий повинен виходити з того, що результати їх використання повинні бути очевидними та зрозумілими для інших учасників кримінального процесу. Усе це суттєво сприяє економії часу та раціональному використанню обмежених можливостей слідства.

Водночас, навіть якщо слідчий досконало володіє певними спеціальними знаннями у певній галузі науки або техніки, законом прямо заборонено проведення слідчим експертизи.

Стаття 242 КПК України передбачає, що експертиза проводиться експертом за зверненням сторони кримінального провадження або за дорученням слідчого судді чи суду, якщо для з'ясування обставин справи, що мають значення для кримінального провадження, потрібні спеціальні знання.

Експертиза є процесуальною формою використання спеціальних знань для з'ясування обставин, що мають значення для розслідування. Експертиза проводиться за загальними правилами відповідно до вимог норм КПК України за умови, що експертом не може виступати особа, яка входила до складу комісії з технічного розслідування нещасного випадку на виробництві.

Законом також передбачені випадки обов'язкового призначення експертизи, зокрема, що стосується злочинів проти безпеки виробництва, то цими випадками є встановлення причин смерті, встановлення тяжкості і характеру тілесних ушкоджень.

При розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва призначаються та проводяться криміналістичні експертизи: судово-медична, трасологічна, технічна експертиза документів, а також специфічні, пов'язані із використанням спеціальних знань у галузі охорони праці, безпеки виробництва, окремих технологічних, енергетичних, проектних та інших аспектів виробництва, що одночасно належать до сфери охорони праці.

3.2. Можливості використання спеціальних знань у галузі технічних наук під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва

Незважаючи на те, що потреба у використанні спеціальних технічних знань виникає майже у кожному випадку, слідчі не завжди усвідомлюють потенційні можливості та зміст таких знань.

Убачається, що вирішенню зазначених проблем може сприяти формування системного та комплексного розуміння специфіки знань у галузі технічних наук, адже становлення та розвиток технічних наук завжди відбувається паралельно із розвитком відповідних видів техніки та технологічних процесів, а від правильної оцінки технічної (технологічної) складової виробничої діяльності безпосередньо залежить об'єктивність та повнота розслідування.

За допомогою правильного використання технічних знань можливо з'ясувати важливі елементи механізму та обстановки вчинення злочину, правильно обрати тактику проведення слідчих (розшукових) дій тощо. Водночас, справедливо зауважити, що постійне оновлення та змінення виробничого обладнання, машин, механізмів та технологічних процесів, поява нових технічних засобів та особливостей їх використання унеможливорює створення універсальних рекомендацій, придатних до усіх випадків, коли у слідчого виникає потреба у залученні технічних знань. Утім, комплексне розуміння специфіки технічних наук дозволить формувати у кожному конкретному випадку власну модель використання технічних знань, залежно від потреб конкретного розслідування, іншими словами, слідчий зможе по-перше, визначити які саме технічні знання наразі потрібні, по-друге, визначити обсяг таких знань, по-третє, правильно обрати суб'єкта – носія потрібних знань.

Технічні науки (технології, інженерні науки) – це прикладні науки, які досліджують техніку та явища, що пов'язані з її створенням, розвитком та взаємодією з природою і людиною.

Технічні науки охоплюють різні види технологій, виробничих та технічних засобів та різні аспекти діяльності інженерів, забезпечуючи розрахунково-проектувальну, конструкторську, експлуатаційну сфери науково обґрунтованими знаннями, методиками, правилами.

Техніка – це предметні структури практики, технологічні та виробничі процеси, інфраструктура виробничої, і ширше – господарської діяльності, з одного боку – продукт інженерної діяльності, а з іншого – об'єкт технічного знання, на якому базується інженерна діяльність. У технічному знанні відображується досвід практичної діяльності як з боку процесуальної, до якої належить опис характеру та послідовності дій або технологічних перетворень, так і з боку опису властивостей предметних структур практики, технічних засобів, які функціонують у виробничо-технологічних процесах.

Технічні науки поділяють за предметом пізнання на науки про матеріали, енергію, та технічні пристрої, крім того, існує поділ на науки, які вивчають структури, функції та процесові ознаки технічних об'єктів. Виокремлюють також науки, що досліджують закони і принципи побудови нових технічних пристроїв та такі, що являють собою теорію використання природних закономірностей у технічних пристроях, що задовольняють суспільну практичну потребу та науки, які вивчають технологічні принципи масового виробництва та використання технічних пристроїв. У цьому випадку говорять про технічні та технологічні науки та стверджують, що перші – мають функцію пошуку та матеріалізації технічних ідей, а другі – пошук шляхів

якнайшвидшого виробництва технічних пристроїв та їх найкращого використання для практики. Проте у більшості випадків зазвичай виокремлюють загальнотехнічні науки, які дають загальну теорію технічних систем (теоретична механіка, електротехніка, опір матеріалів, теплотехніка, гідравліка, теорія механізмів і машин, технологія машинобудування та ін.) та окремі технічні науки (технологія зварювального виробництва, верстати та інструменти, автоматизація виробничих процесів, прилади точної механіки, технологія виробництва литва, робототехніка, інформатика та ін.). Цю структуру технічних наук можна вважати загальноприйнятою.

Наведені положення у достатньому обсязі формують уявлення про специфіку технічних знань, їх види та носії, а також дозволяють визначити позиції міждисциплінарного підходу до дослідження особливостей злочинів проти безпеки виробництва та їх розслідування.

Завдання розслідування, пов'язані із необхідністю з'ясування питань, що стосуються виду, призначення, будови, особливостей функціонування об'єктів виробничого середовища, а також, що належать до проектувальної, конструкторської та експлуатаційної сфер виробничої діяльності, можуть і повинні вирішуватись за допомогою використання технічних знань. Обсяг таких знань та межі їх використання будуть визначатись залежно від обставин розслідування. Так, буде різнитись обсяг та зміст знань у галузі техніки, які потрібні для з'ясування обставин порушень вимог законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці (ст. 271 КК України), порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272 КК України), порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах (ст. 273 КК України), порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (ст. 274 КК України) та порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд (ст. 275 КК України), оскільки кожного разу потребуватимуть вирішення питання, пов'язані зі специфікою кожного такого кримінального правопорушення.

За результатами узагальнення досвіду використання технічних знань при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва, а також із урахуванням та з метою усунення недоліків у роботі слідчих, пропонуються наступні рекомендації щодо можливостей використання технічних знань для виконання завдань розслідування. Задля зручності, переліки технічних знань згруповано залежно від виду діяльності суб'єктів (переважно інженерів), які є носіями таких знань.

Організація виробництва. Загальні умови функціонування виробничого середовища; забезпечення випуску продукції (додержання планових показників, вимоги до якості); забезпечення умов раціональної експлуатації технологічного обладнання; контроль за додержанням положень техніки безпеки та охорони праці; своєчасне забезпечення графіка планово-попереджувального ремонту обладнання, а також робіт, пов'язаних із модернізацією машин та апаратів. Питання, пов'язані із положеннями

трудового законодавства, матеріально-технічного забезпечення. Такі знання зазвичай необхідні при розслідуванні злочинів, передбачених ст. 271 КК України.

Дослідницька діяльність. Механізми фізичних, хімічних, біохімічних та мікробіологічних явищ у їх різних поєднаннях та пропорціях, які у сукупності складають певний виробничий процес. Практичний інтерес можуть становити закономірності цих процесів або сукупності процесів, що є основою для раціональної експлуатації машин, апаратів. Такі знання можуть використовуватись під час розслідування найбільш складних злочинів проти безпеки виробництва, а насамперед, у випадках, коли встановлення причинного зв'язку між травматичною подією та наслідками є проблематичним (ст. 271–275 КК України). Фахівці, які володіють такими знаннями переважно працюють у галузевих науково-дослідних інститутах, на спеціальних кафедрах навчальних закладів, у лабораторіях заводів, дослідницьких відділах, які є у деяких проектних та конструкторських організаціях.

Конструкторська діяльність. Розроблення технічної (конструкторської) документації: креслення, схеми, технічні умови, карти технічного рівня і якості, технічні пропозиції, ескізні проекти, технічні проекти тощо. Така документація розробляється відповідно до спеціальних вимог – комплексу державних стандартів, що встановлюють взаємопов'язані правила, вимоги і норми по розробленню, оформленню і обігу конструкторської документації, що розробляється і застосовується на усіх стадіях життєвого циклу виробу (при проектуванні, розробленні, виготовленні контролі, прийманні, експлуатації, ремонті, утилізації). Відповідні фахівці працюють у конструкторських бюро, конструкторських відділах науково-дослідних інститутів та промислових підприємств. Потреба у використанні таких знань є нагальною при розслідуванні злочинів, передбачених ст. 275 КК України.

Сервісне та технічне обслуговування. Здійснення комплексу технічних та організаційних заходів у процесі експлуатації машин та апаратів з метою забезпечення ефективності виконуваних ними завданих функцій. Технічному обслуговуванню та сервісу підлягають усі технічні об'єкти – як ті, що працюють за прямим призначенням, так ті, що перебувають на зберіганні, транспортуються, готуються до роботи після зберігання. Для сучасних складних технічних об'єктів (машин, апаратів, біореактивів, агрегатів, поточних ліній) встановлюються єдині правила сервісу та технічного обслуговування, які утворюють систему технічного обслуговування та відображаються у відповідній технічній документації. Структура системи технічного обслуговування враховує характер і умови експлуатації технічного об'єкта, включає перелік профілактичних робіт із зазначенням їх періодичності та складу необхідних для їх виконання фахівців, перелік необхідних інструментів, матеріалів, контроль за роботою вимірювальних приладів та ін. Такі знання потрібні при розслідуванні практично усіх злочинів проти безпеки виробництва, коли настання шкідливих наслідків пов'язується із невиконанням

(несвоєчасним, неякісним виконанням) сервісного (технічного) обслуговування виробничого обладнання, машин, механізмів тощо.

Проектувальні роботи. Специфіка проектування та відмінність від конструкторської діяльності полягає у тому, що проектування являє собою створення графічних моделей підприємств в цілому, окремих цехів, технологічних дільниць та ліній. За документацію, яка створюється в результаті виконання проектувальних робіт здійснюється будівництво та реконструкція існуючих об'єктів. Відповідні фахівці володіють інформацією про машини, механізми, апарати, конвеєри, прилади серійного виробництва, а також про зарубіжну техніку. Такі знання часто потрібні для вирішення завдань розслідування злочинів, передбачених ст. 275 КК України.

Монтажні роботи. Виконуються при встановленні обладнання на споруджуваних і реконструйованих підприємствах і в окремих цехах. Такі роботи проводять спеціальні монтажньо-налагоджувальні організації. Відповідні фахівці володіють знаннями в сфері машинних технологій, проектною документацією та організації монтажньо-налагоджувальних робіт. За монтажем обладнання слідує його наладка та випробування під навантаженням. При цьому виявляються можливі недоліки. Такі знання, зазвичай потрібні при розслідуванні злочинів, передбачених ст. 272, 275 КК України, а також інших злочинів проти безпеки виробництва, якщо травматична подія сталась під час виконання монтажних робіт.

Як вже зазначалося, не варто прагнути до створення універсальних рекомендацій щодо використання спеціальних знань при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва, адже зважаючи на постійний розвиток та трансформацію технічної сфери, технічне знання так само змінюється та трансформується, тому запропоновані рекомендації виступають у якості орієнтира для обрання виду, визначення можливостей, меж використання технічних знань, пошуку фахівця.

3.3. Проведення судових експертиз та експертних досліджень під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва

Трасологічна експертиза. Основним завданням трасологічних досліджень є: ідентифікація або визначення родової (групової) належності індивідуально визначених об'єктів за матеріально-фіксованими слідовідображеннями їх слідоутворювальних поверхонь; діагностика (встановлення властивостей, станів) об'єктів; ситуалогічні завдання (встановлення механізму слідоутворення тощо); встановлення фактів, які належать до просторових, функціональних, структурних, динамічних та деяких інших характеристик процесу слідоутворення, а також особливостей слідоутворювальних об'єктів.

Призначається під час розслідування злочинів проти безпеки виробництва у випадках, коли виникає потреба у з'ясуванні наявності на предметах обстановки місця події слідів взаємодії з іншими предметами, придатність цих слідів до ідентифікації або про наявність у цих слідах ознак, що орієнтують на пошук зазначених об'єктів. У більшості випадків це експертиза механічних пошкоджень одягу або експертиза нашарувань на одязі (взутті).

Експертизою механічних пошкоджень одягу встановлюється характер пошкоджень та механізм їх утворення, вирішуються питання, пов'язані з ідентифікацією (ототожненням) знаряддя за пошкодженням, що є на даному одязі та ін. Слід мати на увазі, що, оскільки в результаті злочинних порушень вимог законодавства про охорону праці мають місце тілесні ушкодження (або смерть особи), то перед проведенням експертизи механічних пошкоджень одягу, як правило, проводиться судово-медична експертиза. Тому, якщо стосовно одягу проводилися, наприклад, судово-хімічні, судово-біологічні, судово-медичні та інші експертизи, слідчий повинен про це повідомити експерта.

Експертиза нашарувань на одязі (взутті). У комплексі з експертами інших спеціальностей можуть вирішуватися питання щодо дослідження нашарувань на одязі (взутті) – ґрунту, плям зелені, фарби, паливно-мастильних матеріалів тощо. Цією експертизою може бути встановлено механізм та послідовність утворення таких нашарувань.

Технічна експертиза документів може бути потрібна для встановлення фактів і способів внесення змін у документи (підчистка, травлення, дописка, переклеювання фотокарток, літер тощо) та виявлення їх первинного змісту – це, як правило, журнали, накази, розпорядження та інші внутрішні документи підприємства, у яких відображено інформацію про заходи з охорони праці. Можливості експертизи передбачають також виявлення залитих, замазаних або невидимих текстів, визначення відносної давності виконання документа або його фрагментів, встановлення документа, виготовленого шляхом монтажу із застосуванням копіювально-розмножувальної та комп'ютерної техніки. За допомогою експертного дослідження можна з'ясувати чи вносилися у текст документа зміни, яким саме чином (підчистка, дописка, травлення, виправлення тощо) і який зміст первинного тексту; чи замінювались у документі аркуші; чи

виготовлені (виконані) дані документи (фрагменти документу) у різний час та у якій послідовності виконувались реквізити даного документу (підпис, відтиск печатки тощо). Найбільш розповсюджено на практиці, залежно від обставин справи, з'ясувати за допомогою технічної експертизи документів наступні питання: чи вносились у текст документа зміни?; якщо вносилися, то яким чином (підчистка, дописка, травлення, виправлення тощо) і який зміст первинного тексту?; чи замінювались у документі аркуші?; яким чином виконаний підпис від імені особи, текст документа (за допомогою технічних засобів чи пишучим приладом)?; чи виготовлені (виконані) дані документи (фрагменти документа) у різний час?; у якій послідовності виконувались реквізити даного документу (підпис, відтиск печатки тощо)?; чи виготовлено даний документ шляхом монтажу за допомогою комп'ютерної або копіювально-розмножувальної техніки?; чи нанесений відтиск печатки (штампа) у той час, яким датований документ?; чи виготовлений рукописний текст у той час, яким датований документ?; у який період часу був виконаний рукописний текст у наданому документі?; у один або різні періоди часу виконано рукописні тексти в наданих документах?; чи в один період часу були виконані рукописний текст та підпис у наданому документі?

Судово-медична експертиза при розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва, на вимогу ст. 242 КПК України, обов'язково призначається для встановлення причин смерті, встановлення тяжкості і характеру тілесних ушкоджень.

Для злочинів досліджуваної категорії притаманно, що тілесні ушкодження, які наносяться у виробничій обстановці характеризуються масивністю та тяжкістю, оскільки діюча сила у таких випадках, зазвичай, суттєво перевищує силу людини. Характер ушкоджень частинами машин різноманітний і залежить від конструктивних особливостей виробничого обладнання і механізму травми. Тому, можна констатувати, що травма в умовах виробничого середовища має своєрідну структуру, яка відрізняє її від інших видів травматизму: сільськогосподарського, побутового, спортивного, військового. Частіше за все тут мають місце удари частинами машин, деталями, що відлітають, потрапляння у механізми, які обертаються, вплив внутрішньовиробничих транспортних засобів, падіння з висоти та на площині і та ін.

Головними завданнями судово-медичної експертизи при виробничій травмі є встановлення, незалежно від відомих обставин, якості травмуючого чинника і механізму його дії; дослідивши умови виробництва, принципи, порядок і особливості роботи працівника на конкретній машині або механізмі, сформулювати судження про можливість виникнення усіх виявлених ушкоджень за обставин, встановлених у ході розслідування.

Як свідчить аналіз слідчої практики, розслідування часто потребує з'ясування за допомогою експертизи кола складних питань щодо встановлення механізму травми за характером виявлених на трупі ушкоджень, часу настання смерті, знаряддя, яке спричинило ушкодження, пози, у якій перебував потерпілий у момент травми тощо. Перед експертом, залежно від обставин

справи, можуть бути поставлені наступні питання: які ушкодження виявлені на потерпілому (живій особі, трупі) і чим вони можуть бути нанесені?; чи є вони характерними для виробничої травми?; яка кількість ушкоджень, який механізм їх утворення?; чи мають виявлені ушкодження ознаки, які дозволяють встановити особливості пошкоджуючого об'єкта, а також ідентифікувати його?; чи не нанесені ушкодження частинами тіла людини (головою, ногами, руками, зубами)?; якщо на потерпілому виявлено декілька ушкоджень, то яка послідовність їх нанесення?; чи нанесені вони одним або декількома предметами?; яка давність нанесення кожного з ушкоджень?; яка послідовність нанесення ушкоджень?; чи могли ушкодження бути нанесені даним виробничим обладнанням, механізмом?; у якому положенні перебував потерпілий у момент нанесення ушкоджень?; чи споживав потерпілий алкоголь (наркотичні речовини) незадовго до смерті?; чи є дане ушкодження причиною смерті?; до якої категорії спричинення тяжкості шкоди здоров'ю повинно бути віднесене дане ушкодження за характером і ступенем тяжкості?; чи нанесені ушкодження за життя або після смерті?

Крім зазначеного, за допомогою судово-медичної експертизи з'ясовуються такі важливі питання: наявність у організмі потерпілого промислових отруйних речовин, у результаті дії яких людина могла втратити контроль над своїми діями або свідомість; наявність патологічних змін в організмі людини, які під впливом раптових змін оточуючого середовища (атмосферного тиску, температурно-вологового режиму та ін.) можуть викликати відхилення від норм психофізіологічного стану потерпілого; наявність у потерпілого схильності до нервово-психічних розладів (встановлюється на основі вивчення історії хвороби).

Для встановлення юридично значущих та таких, що викликають певні правові наслідки особливостей психічної діяльності та їх проявів у поведінці особи, може бути призначена *психологічна експертиза*. За її допомогою визначаються індивідуально-психологічні особливості, риси характеру, провідні якості особистості, мотивовані чинники психічного життя і поведінки; емоційні реакції та стани; закономірності перебігу психічних процесів, рівня їхнього розвитку та індивідуальних властивостей.

Основними напрямками судово-психологічної експертизи є: встановлення індивідуально-психологічних особливостей підекспертної особи, які суттєво вплинули на її поведінку під час виконання нею своїх професійних обов'язків; встановлення принципової здатності підекспертної особи (з урахуванням індивідуально-психологічних і вікових особливостей, рівня психічного розвитку) правильно сприймати обставини, що мають значення для розслідування, і давати про них правильні показання; встановлення того, чи перебувала підекспертна особа у період, який передував травматичній події, або у момент коли вона сталась, в емоційному стані, який істотно впливав на здатність правильно усвідомлювати явища дійсності, зміст конкретної ситуації; встановлення принципової можливості виникнення у суб'єкта в конкретній

ситуації психічних станів, які унеможливають або істотно ускладнюють виконання професійних функцій.

Наведений перелік не є вичерпним, оскільки обставини, з'ясування яких може мати значення для розслідування різноманітні і зумовлені конкретною ситуацією.

Основними питаннями, які можуть бути поставлені перед експертом є наступні: чи могла особа, враховуючи її індивідуальні психологічні особливості, її психічний стан у момент нещасного випадку, правильно оцінити ситуацію, що склалася, ухвалити правильне рішення та реалізувати його?; чи перебувала особа у момент нещасного випадку у психічному стані, який міг суттєво вплинути на якість виконання своїх професійних обов'язків?; чи здатна дана особа усвідомлювати значення своїх дій та керувати ними у екстремальній ситуації, передбачати наслідки своїх дій та свої можливості їм запобігти?; чи відповідають психофізіологічні якості особи, рівень сформованості у неї професійно-психологічних навичок вимогам умов, у яких вона опинилася внаслідок виникнення небезпечної (аварійної) ситуації, характеру нервово-психологічних перевантажень?

З огляду на необхідність у кожному випадку встановлювати причини та наслідки травматичної події, слідчий повинен знати про можливість експертного вирішення деяких складних питань. З цією метою призначається *експертиза з дослідження причин та наслідків порушень вимог безпеки життєдіяльності та охорони праці* (є видом інженерно-технічної експертизи), основними завданнями якої є: встановлення причин та наслідків нещасного випадку, аварії; встановлення механізму нещасного випадку, аварії; встановлення вимог нормативно-технічних документів, невиконання яких перебуває в причинному зв'язку з нещасним випадком, аварією; визначення кола осіб, діяльність (або бездіяльність) яких пов'язана з нещасним випадком; встановлення відповідності кваліфікації суб'єкта технологічного процесу характеру роботи, яка ним виконується; встановлення з технічної точки зору причинно-наслідкових зв'язків між діями (бездіяльністю) осіб та настанням події нещасного випадку, аварії тощо.

Запитання, які слідчий може поставити перед експертом можуть бути різноманітними за своїм змістом: чи відповідає конструкція механізму (обладнання, устаткування) вимогам правил охорони праці?; чи відповідає стан механізму (обладнання, устаткування) вимогам правил охорони праці?; чи відповідає устаткування, що досліджується, вимогам правил електробезпеки?; чи у справному стані перебувають механізми блокування безпеки?; чи у відповідності з вимогами нормативних актів з питань охорони праці було введено в експлуатацію нове (або відремонтоване) устаткування?; чи були забезпечені працівники необхідними засобами індивідуального та колективного захисту, якщо так, то чи були ці засоби належним чином випробувані?; яка причина нещасного випадку, аварії та які обставини її зумовили?; невиконання яких вимог нормативних актів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності перебуває у причинному зв'язку з настанням події?; дії

(бездіяльність) яких осіб з технічної точки зору перебувають у причинному зв'язку з настанням події нещасного випадку (аварії тощо)?; чи відповідає організація робіт на даній виробничій ділянці вимогам охорони праці?; чи відповідає організація та проведення інструктажу конкретних працівників нормативним вимогам?; чи відповідає порядок виконання робіт нормативно-технічним вимогам?; які заходи безпеки повинні бути прийняті в конкретній ситуації?; які види навчання з охорони праці повинні проходити працівники, що виконують конкретну роботу?; чи належить конкретна робота до категорії робіт з підвищеною небезпекою?; чи належить об'єкт (підприємство, виробнича ділянка) до об'єктів з підвищеною небезпекою?; чи є певна машина, механізм, устаткування машиною, механізмом, устаткуванням підвищеної небезпеки?; на яку особу покладено забезпечення виконання тих чи інших правил охорони праці?; чи відповідають умови застосування конкретних речовин та матеріалів вимогам промислової санітарії?; який клас небезпеки речовин, що застосовуються на підприємстві?; чи створює дане технологічне устаткування шум або вібрацію, що перевищують припустимі норми?

Судово-ергономічна експертиза може бути призначена для встановлення фактичних порушень чинних нормативних документів, що регламентують безпеку виконання робіт і наявність або відсутність причинного зв'язку між допущеними порушеннями й наслідками події в системах людина-техніка-середовище.

Основні запитання, які можуть бути поставлені на вирішення судово-ергономічної експертизи, стосуються встановлення: якості діяльності людина-оператор у виробничих людина-машинних системах (ВЛМС) і у системах людина-техніка-середовище (СЛТС); відповідності організації діяльності персоналу ВЛМС та СЛТС ергономічним вимогам; показників ВЛМС і СЛТС; відповідності організації ВЛМС та СЛТС ергономічним вимогам; технічних засобів діяльності ергономічним вимогам; системи формування й підтримки працездатності персоналу ВЛМС і СЛТС ергономічним вимогам; техніко-економічної діяльності реалізації профілактичних заходів, вироблених за результатами експертизи.

Експертиза в галузі безпеки життєдіяльності і охорони праці. Експертиза в галузі безпеки життєдіяльності і охорони праці (далі – експертиза в галузі БЖД і ОП) призначається для встановлення механізму здійснення потенційно небезпечного фактору, причин настання нещасного випадку, а також для визначення вимог нормативно-технічних документів, невиконання яких перебуває у причинному зв'язку з нещасним випадком.

Предметом експертизи в галузі БЖД і ОП є фактичні дані про нещасний випадок, про стан умов праці чи іншої діяльності, про обставини виникнення небезпечного фактору, про умови, що призвели до настання нещасного випадку та ін., які мають значення, досліджуються і встановлюються на основі спеціальних експертних знань в галузі безпеки життєдіяльності і охорони праці.

Об'єктами експертизи БЖД і ОП є матеріальні і матеріалізовані об'єкти, що містять інформацію про досліджувану подію (механізми, обладнання,

джерела інформації, які зібрані в установленому процесуальному порядку, містяться в матеріалах спеціального розслідування події, матеріалах провадження, наданих для експертного дослідження).

Для вирішення завдань експертизи можуть підлягати дослідженню фактичні дані про обставини інших подій, пов'язаних з нещасним випадком, або які мають певне відношення до поставлених питань.

Завдання експертизи в галузі БЖД і ОП логічно впливають із предмету цієї експертизи і є відображенням кінцевого предмету діяльності: встановлення на основі спеціальних експертних знань фактичних даних про досліджувану подію, її причини та обставини, виникнення небезпечного фактору, про умови, що призвели до настання нещасного випадку і ін. Загальні завдання експертизи в галузі БЖД і ОП взагалі обмежуються лише компетенцією цього виду експертизи.

Завдання конкретної експертизи в галузі БЖД і ОП обмежуються питаннями, поставленими перед експертом.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань: чи відповідає конструкція механізму (обладнання, устаткування) вимогам правил охорони праці та безпеки життєдіяльності?; чи відповідає стан механізму (обладнання, устаткування) вимогам правил охорони праці та безпеки життєдіяльності?; чи були забезпечені працівники необхідними засобами індивідуального та колективного захисту, якщо так, то чи були ці засоби належним чином випробувані?; яка причина нещасного випадку, аварії та які обставини її обумовили?; невиконання яких вимог нормативних актів з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності перебуває у причинному зв'язку з настанням події?; дії (бездіяльність) яких осіб з технічної точки зору перебувають у причинному зв'язку з настанням події нещасного випадку (аварії тощо)?; чи відповідає організація робіт на даній виробничій ділянці вимогам охорони праці?; чи відповідає організація та проведення інструктажу конкретних працівників нормативним вимогам?; чи відповідає порядок виконання робіт нормативно-технічним вимогам?; які заходи безпеки повинні бути прийняті в конкретній ситуації?; які види навчання з охорони праці повинні проходити працівники, що виконують конкретну роботу?; чи відноситься конкретна робота до категорії робіт з підвищеною небезпекою?; чи відноситься об'єкт (підприємство, виробнича ділянка) до об'єктів з підвищеною небезпекою?; чи є певна машина, механізм, устаткування машиною, механізмом, устаткуванням підвищеної небезпеки?; на яку особу покладено забезпечення виконання тих чи інших правил охорони праці та безпеки життєдіяльності?; який клас небезпеки речовин, що застосовуються на підприємстві? *(Додатки 3-5)*.

Перелік питань, які можуть бути поставлені перед експертом, не є вичерпним, він може бути доповнений, а питання конкретизовані залежно від завдань експертизи. У разі труднощів у формулюванні питань, ініціатору експертизи доцільно уточнити з експертом редакцію питань на стадії підготовки постанови (ухвали, листа-замовлення) про призначення експертизи (експертного дослідження).

Завдання будь-якої експертизи, які відображені в поставлених питаннях, можна віднести до одного із напрямків дослідження:

- 1) діагностичний (розпізнання об'єктів чи явищ);
- 2) класифікаційний (встановлення належності об'єктів явищ до певних класів чи груп, в тому числі і стандартизованих, або факту відсутності такої належності);
- 3) ідентифікаційний (встановлення наявності або відсутності тотожності індивідуально визначених об'єктів чи джерел їх походження);
- 4) ситуаційний (встановлення на підставі дослідження загального механізму події окремих складових події, а також встановлення загального механізму події на підставі дослідження окремих складових події).

Електротехнічна експертиза. Судова електротехнічна експертиза чи електротехнічне експертне дослідження включає дослідження електроустановки або її елементів, електротехнічних виробів експлуатаційної документації тощо.

Предметом електротехнічної експертизи є фактичні дані та обставини події, що досліджуються експертом-електротехніком та встановлюються ним на базі спеціальних знань в галузі електротехніки.

Експертиза допоможе: встановити причину нещасного випадку, пов'язаного з роботою та експлуатацією електроустановки; встановити джерело запалювання електричної природи, що призвело до виникнення пожежі (при його наявності); встановити причину зміни режиму роботи електроустановки чи її елементів; встановити причини недостовірного обліку електричної енергії; встановити причини нештатного (аварійного) режиму роботи елементів електроустановки; встановити технічні характеристики електротехнічного виробу та ін.

Об'єктами експертизи є матеріальні та матеріалізовані об'єкти, у яких містяться джерела інформації про досліджувану подію чи об'єкт. До таких об'єктів відносяться: електроустановка або її елемент; електротехнічний виріб; конструкторська документація; експлуатаційна документація; протоколи, фото і відеозображення; пояснення і показання свідків та ін.

Також для вирішення завдань експертизи, крім об'єктів дослідження, що мають пряме відношення до поставлених питань, можуть підлягати дослідженню фактичні дані про електроустановку, її складові, обставини певних подій.

Такі дані можуть містити: генеральний план ділянки, на який нанесені будівлі, споруди та підземні електротехнічні комунікації; технічні умови на приєднання до електричних мереж та довідка про їх виконання, видана власником електричних мереж; проектна документація (креслення, пояснювальні записки тощо) з усіма змінами; акти приймання прихованих робіт; акти випробувань і налагодження електроустановок; акти приймання електроустановок в експлуатацію; виконавчі схеми первинних і вторинних електричних з'єднань; акти розмежування електричних мереж за балансовою належністю та експлуатаційною відповідальністю між споживачем і

електропередавальною організацією; технічні паспорти основного електрообладнання, будівель і споруд об'єктів, сертифікати на електрообладнання і матеріали, що підлягають сертифікації; інструкції з експлуатації електроустановок, посадові інструкції, а також інструкції з охорони праці та пожежної безпеки на робочому місці; паспортні карти або журнали з переписом електроустановок та засобів захисту із зазначенням їхніх технічних даних, а також присвоєними їм інвентарними номерами; протоколи та акти випробувань, ремонту і ревізії обладнання; креслення електрообладнання, електроустановок і споруд, комплекти креслень запасних частин, виконавчі креслення трас повітряних та кабельних ліній, кабельні журнали; креслення підземних кабельних трас і заземлювальних пристроїв з прив'язками до будівель і постійних споруд, а також із зазначенням місць установлення з'єднувальних муфт кабелів і перетинів їх з іншими комунікаціями; загальні схеми електропостачання, складені для споживача в цілому та для окремих цехів і дільниць; експлуатаційні інструкції з обслуговування електроустановок; комплект посадових виробничих інструкцій для кожного робочого місця, інструкцій з охорони праці, а також інструкцій про заходи пожежної безпеки; акти або письмові розпорядження керівника споживача про розмежування електричних мереж за балансовою належністю і експлуатаційною відповідальністю між структурними підрозділами; акти розслідування нещасних випадків, аварій; протоколи допитів свідків, пояснювальні записки очевидців події.

Наведений перелік не є вичерпним. Уточнення необхідних вихідних даних може бути здійснено в оперативному порядку на підготовчому етапі експертизи у ході з'ясування завдання, складання програми досліджень.

Завдання електротехнічної експертизи взагалі обмежується лише компетенцією цього виду експертизи і має два напрямки: встановлення технічного стану електроустановки її елементів; встановлення причини-наслідкового зв'язку між станом об'єкту дослідження і певними подіями, діями певних осіб.

Орієнтовний перелік вирішуваних питань: чи відповідає технічний стан (вказати чого саме) нормативним вимогам?; чи існує (вказати в якій ситуації) технічна можливість для споживання електричної енергії без її належного обліку?; чи підтверджуються об'єктивними фактичними даними суттєві обставини порушення правил користування електричною енергією, що викладені у акті (вказати якому саме)?; який обсяг електричної енергії (вказати в якій ситуації) за нормативними вимогами слід вважати спожитим без її обліку?; який механізм і які технічні причини виникнення аварійної (нештатної) ситуації, що склалася (вказати де і коли)?; чи є у приладі обліку такі зміни кінематичної або електричної схеми, які непередбачені виробником і які впливають на достовірність обліку?; які причини нещасного випадку, пов'язаного з роботою та експлуатацією електроустановки?; дії (бездіяльність) яких осіб знаходяться у причинному зв'язку з аварійним (нештатним) режимом електроустановки, її складових?; чи має джерело запалювання пожежі (вказати

де і коли) електричну природу?; який механізм його утворення і якими обставинами він зумовлений?; що являє собою наданий на дослідження електротехнічний виріб, яке його функціональне призначення?; які технічні характеристики наданого на дослідження електротехнічного виробу?

Перелік питань, які можуть бути поставлені перед експертом, не є вичерпним, він може бути доповнений, а питання конкретизовані у залежності від завдання експертизи. У разі ускладнень у формулюванні питань, доцільно ініціатору експертизи уточнити з експертом редакцію питань на стадії підготовки постанови (ухвали, листа-замовлення) про призначення експертизи (експертного дослідження).

Вибухотехнічна експертиза. Предметом експертизи вибухових речовин, продуктів вибуху та пострілу є віднесення або не віднесення досліджуваної речовини до групи вибухових речовин, визначення елементного складу, характерного для індивідуальних і сумішевих вибухових речовин та піротехнічних складів, визначення типу (виду) вибухових речовин, виявлення слідів продуктів вибуху та пострілу, визначення спільної родової (групової) належності досліджуваних вибухових речовин або продуктів пострілу. Що стосується експертизи продуктів пострілу, то предметом даного дослідження є встановлення наявності або відсутності факту пострілу зі зброї після останньої чистки, встановлення виду порохового заряду, виявлення продуктів пострілу на снаряді, гільзі, пижі, виявлення продуктів пострілу на руках та одязі особи, що стріляла, виявлення продуктів пострілу на інших предметах-носіях (наприклад, перешкодах). При цьому, під слідами пострілу розуміють різні зміни зброї, боеприпасів, ураженого об'єкту та інших предметів навколишнього оточення, що сталися в результаті пострілу.

До об'єктів експертизи дослідження вибухових речовин, продуктів вибуху та пострілу відносяться, як правило, матеріальні носії інформації – речовини, що підозрюються на належність до вибухових: предмети, що можуть бути віднесені до залишків вибухового пристрою (уламки, залишки годинникового механізму та джерел живлення, уривки дроту, частини пакувального матеріалу тощо); ґрунт, інші речовини та матеріали з поверхонь навколо вирви, що утворилася внаслідок вибуху; предмети-носії, що містять нашарування можливих продуктів вибухового перетворення вибухових речовин (частинки і мікрочастинки речовин, кіптява); порох; вогнепальна зброя; набойі, дріб, картеч, пижі тощо; одяг потерпілих або його залишки; різноманітні предмети-носії.

У випадках, коли предмети, на поверхні яких залишилися сліди контакту з продуктами вибуху, мають великі габарити, об'єкти для дослідження вилучаються таким чином: відповідні місця обробляють марлевими тампонами, обробка повинна проводитися паралельно двічі тампоном, змоченим ацетоном та іншим тампоном, змоченим дистильованою водою. Отримані таким чином змиви (тампони) пакують окремо і направляють на дослідження разом з чистими матеріалами тампонів.

До основних завдань експертизи вибухових речовин і продуктів вибуху належать: встановлення факту належності даного об'єкта до вибухових речовин

або речовин, які можна використати як компоненти для виготовлення вибухових речовин, порохових зарядів або піротехнічних засобів; встановлення способу виготовлення вибухових речовин; виявлення мікрослідів вибухових речовин і продуктів їх розкладу на предметах-носіях; встановлення за продуктами розкладання вибухових речовин вихідної речовини, яка була використана для вибуху; встановлення спільної родової належності вибухових речовин (порохових зарядів).

Орієнтовний перелік вирішуваних питань: чи є дана речовина вибуховою?; якщо є, то якою саме?; чи можуть використовуватись для виготовлення вибухової речовини надані речовини?; якщо так, то в якому сполученні?; яким способом – промисловим чи саморобним, виготовлена дана вибухова речовина?; чи є на предметі-носії (вказується, на якому саме) сліди вибухових речовин, якщо так, то яких саме?; чи є на даному предметі продукти розкладу вибухової речовини, якщо так, то внаслідок розкладу якої вибухової речовини вони утворились?; чи мають дані вибухові речовини (зазначають порівнювані об'єкти) спільну родову (групову) належність?; чи складали раніше вибухові речовини, надіслані на дослідження, єдину масу?; чи є в каналі ствола наданої на дослідження зброї сліди продуктів пострілу?; чи містять надані на дослідження об'єкти (перешкоди, уражені об'єкти тощо) сліди продуктів пострілу?; яким видом порохового заряду були споряджені набої, за допомогою яких здійснювалися постріли?

Пожежно-технічна експертиза. Предметом пожежно-технічної експертизи та експертних пожежно-технічних досліджень є фактичні дані про обставини, що передували пожежі; технічна характеристика об'єкта до пожежі і його технічний стан після пожежі; сліди термічних ушкоджень; дії осіб, які відповідають за пожежну безпеку об'єкта, і осіб, які брали участь у гасінні пожежі; інформація про пожежу, що міститься в матеріалах справи; засоби підпалу; дані, одержані експертизами інших видів, а також фактичні дані, що встановлюються експертом пожежно-техніком на базі наукових та технічних спеціальних знань в галузі пожежної справи.

Об'єктами пожежно-технічної експертизи та експертних пожежно-технічних досліджень є місце пожежі зі слідами термічного впливу та продуктів горіння. До об'єктів пожежно-технічної експертизи також можуть належати обгорілі й зугрілі спалимі і важкоспалимі конструкції будинків і споруджень, а також залишки згорілих чи частково обгорілих предметів; електроустаткування і електроприлади; різні технічні спорудження і технологічне устаткування; опалювальні й нагрівальні прилади; предмети зі слідами легкозаймистих чи палих рідин; речовини й матеріали, здатні займатися й самозайматися; знаряддя підпалу або їхні залишки; протипожежна техніка й вогнегасні засоби тощо.

Пожежно-технічну експертизу відносять до класу інженерно-технічних експертиз і виконують з метою обґрунтування явищ пожеж та виявлення фактичних даних, що мають значення для встановлення причин, які їх обумовили. Установлення причини виникнення пожежі є одним із ключових

завдань у досудовому розслідуванні, а також при розгляді їх у судах, оскільки ці обставини можуть бути певним чином пов'язані з пожежами, що трапляються внаслідок діяння людей або проявів природних явищ.

Перелік питань, які найчастіше ставлять перед експертами: де знаходився осередок пожежі (місце виникнення початкового горіння)?; якими шляхами поширювався вогонь від осередку пожежі?; яка причина виникнення пожежі?; чи відповідав стан об'єкта вимогам Правил пожежної безпеки?; який час тривала пожежа?; чим пояснюється найбільш інтенсивне горіння в даному місці об'єкта?; чи можливе загорання даної речовини (матеріалу) від даного джерела запалювання?; чи можливе самозаймання даних речовин (матеріалів) за певних умов конкретного випадку?; яка температура самоспалахування даної речовини (матеріалу)?; яка максимальна температура горіння даних матеріалів?; чи не є причиною виникнення пожежі аварійні явища в електричній мережі (коротке замикання, перевантаження тощо)?; що було первинним: пожежа чи вибух?; з якої причини не спрацював автоматичний протипожежний пристрій?; чи належним чином використовувалась протипожежна техніка під час гасіння даної пожежі?; де розміщувались зони розвитку горіння, теплового впливу та задимлення з урахуванням наданих фактичних даних про речову обстановку місця пожежі?; яке джерело запалювання зумовило займання наявного горючого середовища (матеріалу, речовини) у місці формування осередку пожежі?; який механізм виникнення пожежі?; які обставини події пожежі зумовили її наслідки?; якими вибухо-, пожежонебезпечними властивостями характеризуються надані на дослідження матеріали (речовини)?

Будівельно-технічна експертиза. При розслідуванні злочинів проти безпеки виробництва виникає необхідність дослідження проектно-кошторисної документації, визначення видів, обсягів, якості та вартості виконаних будівельних робіт, споруджуваних і експлуатованих будівельних об'єктів; встановлення відповідності їх характеристик вимогам спеціальних норм і правил, що регламентують процеси проектування, спорудження, експлуатації, реконструкції (ремонту), демонтажу та утилізації будинків, будівель і споруд.

Об'єктами будівельно-технічної експертизи є: продукція будівельного виробництва (власне будівництва), продукція промисловості будівельних матеріалів, будівельні вироби; конструкції і деталі іншого походження (наприклад, виготовлені кустарним способом); ділянки місцевості, функціонально пов'язані з будівельними об'єктами; проектно-кошторисна, виконавча документація і документи, в яких містяться відомості про подію, що сталася в сфері будівельного виробництва або експлуатації будівельних об'єктів; інші об'єкти, перелік яких постійно поповнюється.

Предмет будівельно-технічної експертизи – відомості про факти, що мають доказове значення і встановлюються на основі спеціальних будівельно-технічних знань.

Завдання будівельно-технічної експертизи: визначення відповідності розробленої проектно-технічної та кошторисної документації вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва; визначення відповідності

виконаних будівельних робіт та побудованих об'єктів нерухомого майна (будівель, споруд тощо) проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва; визначення відповідності виконаних будівельних робіт, окремих елементів об'єктів нерухомого майна, конструкцій, виробів та матеріалів проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва; визначення та перевірка обсягів та вартості виконаних будівельних робіт і складеної звітної документації проектно-кошторисній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва; визначення групи капітальності, категорії складності, ступеня вогнестійкості будівель і споруд та ступеня будівельної готовності незавершених будівництвом об'єктів; визначення технічного стану будівель, споруд та інженерних мереж, причин пошкоджень та руйнувань об'єктів та їх елементів; визначення вартості будівельних робіт, пов'язаних з переобладнанням, усуненням наслідків затоплення, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу тощо; визначення можливості розподілу об'єктів нерухомого майна, розробка варіантів розподілу; визначення різних видів вартості будівель, споруд, їх частин, а також іншого нерухомого майна; визначення відповідності виконаної оцінки нерухомого майна вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам.

Крім того: встановлення наявності об'єкта будівельно-технічної експертизи в конкретних умовах, що досліджуються експертом (екзистенціальні завдання); визначення властивостей об'єкта будівельно-технічної експертизи (атрибутивні завдання); встановлення послідовності, тривалості і характеру окремих фрагментів події; визначення параметрів взаємного розташування об'єктів будівельно-технічної експертизи та окремих їх фрагментів відносно один одного (ситуалогічні завдання); визначення вартості будинків, будівель, споруд, їх окремих фрагментів, а також території (землі), функціонально пов'язаної з ними (вартісні завдання); встановлення належності об'єкта будівельно-технічної експертизи до певного класу, типу, виду, групи (класифікаційні задачі); встановлення стану об'єкта будівельно-технічної експертизи (діагностичні завдання); встановлення наявності та виду причинного зв'язку між відступами від вимог спеціальних правил, що регламентують процеси будівельного виробництва та експлуатації будівельних об'єктів, і наслідками (каузальні завдання); встановлення можливості реального розподілу домоволодінь між їх власниками; розробка варіантів такого розподілу (перетворювальні завдання).

Орієнтовний перелік питань: чи відповідає розроблена проектно-кошторисна документація вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНИП тощо), якщо не відповідає, то в чому полягають невідповідності?; чи відповідають виконані будівельні роботи проектній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва, якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?; чи відповідають об'єкти (будівлі, споруди тощо) проектно-технічній документації на їх

будівництво (ремонт, реконструкцію) та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (містобудівним, протипожежним, санітарно-гігієнічним тощо), якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?; чи відповідають виконані будівельні роботи (або окремі елементи об'єктів нерухомого майна, конструкції, вироби, матеріали тощо) проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНиП, стандартам, технічним умовам тощо), якщо не відповідають, то в чому полягають невідповідності?; який перелік та об'єми фактично виконаних будівельних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції)?; яка вартість фактично виконаних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції) об'єктів?; чи відповідають обсяги та вартість фактично виконаних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції) об'єктів обсягам та вартості, визначеним проектно-кошторисною або звітною документацією?; чи відповідає звітна документація (форми КБ-2в, КБ-3 тощо) з будівництва (ремонту, реконструкції) за порядком складання і наведеними розрахунками вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва?; якщо не відповідає, то в чому полягають невідповідності?; до якого виду робіт (нове будівництво, реконструкція, капітальний ремонт тощо) належать фактично виконані будівельні роботи на об'єкті?; чи є об'єкт (результат виконання робіт) нерухомим майном?; який ступінь будівельної готовності незавершеного будівництвом об'єкта?; яка група капітальності (категорія складності, ступінь вогнестійкості) об'єкта?; який технічний стан (ступінь фізичного зношення) об'єкта нерухомого майна (будівлі, споруди тощо)?; чи є об'єкт нерухомого майна (будівля, споруда) аварійним?; які пошкодження об'єкта (будівлі, квартири, приміщення, оздоблення тощо) виникли внаслідок залиття, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу, просідання ґрунту на оброблюваних територіях тощо?; яка технічна причина пошкоджень та руйнувань об'єкта нерухомого майна (елементів, конструкцій, інженерних мереж тощо)?; яка вартість ремонтно-будівельних робіт (розмір завданої матеріальної шкоди), проведення яких необхідне для усунення пошкоджень унаслідок залиття, пожежі, стихійного лиха, механічного впливу, просідання ґрунту на оброблюваних територіях тощо?; яке функціональне призначення приміщень?; чи належать приміщення будинку до нежитлових (допоміжних)?; чи є технічна можливість відповідно до вимог нормативно-правових актів у галузі будівництва розділити (виділити частку) об'єкт нерухомого майна відповідно до часток співвласників (вказати частки)?; які варіанти розподілу (виділення частки) об'єкта нерухомого майна можливо визначити відповідно до часток співвласників (вказати частки) та вимог нормативно-правових актів?; яка вартість (зазначити вид вартості: дійсна, ринкова, залишкова, ліквідаційна, вартість ліквідації, спеціальна, інвестиційна тощо) будівель, споруд, їх частин (приміщення, квартири) та іншого нерухомого майна?; чи відповідає виконана оцінка нерухомого майна вимогам нормативно-правових актів з оцінки майна, методології, методам, оціночним процедурам?; чи належить будівля за архітектурним вирішенням (стилем) до категорії культових споруд: храмів, церковних споруд? (зазначене питання

може вирішуватись шляхом проведення комплексної експертизи із залученням відповідних фахівців); у якому технічному стані знаходиться об'єкт або інженерні комунікації (вказується адреса)?; чи придатний об'єкт (вказується адреса) до експлуатації?; яка причина незадовільного (аварійного) технічного стану об'єкта, приміщення (вказати адресу)?; яка причина аварії інженерних комунікацій або конструкцій, елементів будівель і споруд об'єкта (вказати адресу)?; яка причина деформації елементів будівельних конструкцій (вказати об'єкт)?; чи відповідає якість виконаних будівельних робіт вимогам нормативних документів?; чи є причинний зв'язок між відхиленнями від вимог нормативних документів (вказати період), проектів, технології виконання будівельних робіт (вказати об'єкт) і якістю виконаних робіт?; чи дотримані вимоги нормативних документів з техніки безпеки при будівництві (вказати об'єкт)?; чи дотримані вимоги нормативних документів технології будівельного виробництва при будівництві (вказати об'єкт)?; чи правильно застосовані чинні норми на списання будівельних матеріалів в технічних звітах?; чи відповідає технічна експлуатація інженерних комунікацій, елементів будівельних конструкцій вимогам нормативних документів?; яка причина затоплення приміщення (вказати адресу)?; чи відповідає кваліфікація потерпілого характером виконуваних ним робіт?; чи існує причинний зв'язок між відхиленнями від вимог техніки безпеки, незадовільним (аварійним) технічним станом будівельних конструкцій (обладнання) (вказати об'єкт) і нещасним випадком?; чи існує причинний зв'язок між незадовільним технічним станом інженерних комунікацій, елементів будівельних конструкцій та споруд і заливкою об'єкта (вказати адресу)?; чи існує причинний зв'язок між відхиленням від вимог нормативних документів і заливкою об'єкта?; яка дійсна (відновна, залишкова) вартість (вказується об'єкт) на момент проведення експертизи (або інший період)?; яка вартість проектних робіт з будівництва, реконструкції (розширення, ремонту) (зазначається об'єкт)?; яка загальна вартість будівництва (реконструкції, розширення, ремонту) (зазначається об'єкт) на період (зазначається дата)?; яка вартість будівельно-монтажних робіт, використаних будівельних матеріалів та експлуатації машин і механізмів при будівництві (реконструкції, розширення, ремонту) (зазначається об'єкт) на період (зазначається дата)?; чи відповідає проектно-кошторисна документація (зазначається об'єкт) вимогам нормативних документів, чинних на території України в галузі будівництва (за необхідності визначити на інший період, вказується період)?; чи відповідають фактичні об'єкти і вартість виконаних будівельних робіт (вказати об'єкт) даним проектно-кошторисної документації і даних актів виконаних робіт?; чи мають місце відхилення між площею і межами фактичного користування земельною ділянкою (вказати адресу) і площею і кордонами, які вказані в правовстановлюючих документах?

При підготовці до призначення будівельно-технічної експертизи і формулюванні питань особа, яка призначає експертизу, повинна надати експерту матеріали, які є об'єктами експертизи.

Для вирішення питань про: відповідність розробленої проектно-кошторисної документації вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНИП тощо); відповідність фактично виконаних будівельних робіт проектній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва; визначення переліку та об'ємів фактично виконаних робіт з будівництва (ремонту, реконструкції) об'єктів; визначення вартості фактично виконаних робіт з будівництва об'єктів; визначення відповідності обсягів та вартості фактично виконаних будівельних робіт обсягам та вартості, визначеним проектно-кошторисною або звітною документацією; відповідність звітної документації з будівництва за порядком складання і наведеними розрахунками вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва – експерту необхідно надати договірну документацію (договори підряду та додатки до них, додаткові угоди тощо), а також проектно-кошторисну та звітну документацію (форми КБ-2в, КБ-3, відомості списання матеріалів, журнал виконання робіт, акти огляду прихованих робіт, акти випробувань тощо) на виконання будівельних робіт.

Для вирішення питань про: відповідність об'єктів нерухомого майна проектно-технічній документації на їх будівництво (ремонт, реконструкцію) та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (містобудівним, протипожежним, санітарно-гігієнічним тощо); відповідність виконаних будівельних робіт (окремих елементів об'єктів, конструкцій, виробів, матеріалів) проектно-технічній документації та вимогам нормативно-правових актів у галузі будівництва (ДБН, СНИП, стандартам, технічним умовам тощо) – експерту необхідно надати проектну та звітну документацію на будівництво об'єкта, акт приймання в експлуатацію об'єкта будівництва, матеріали технічної інвентаризації на об'єкт, стандарти та технічні умови на виготовлення конструкцій, виробів та матеріалів тощо.

Для вирішення питань щодо визначення технічного стану (ступеня фізичного зношення), аварійності, групи капітальності, категорії складності, ступеня вогнестійкості об'єкта нерухомого майна, а також визначення пошкоджень та руйнувань об'єкта і його конструктивних елементів та причин їх виникнення – експерту необхідно надати проектну документацію на будівництво об'єкта, акт приймання його в експлуатацію, матеріали технічної інвентаризації, акти і звіти попередніх обстежень та досліджень тощо.

Для вирішення питань щодо визначення технічної можливості розподілу об'єктів нерухомого майна (житлових будинків, квартир, об'єктів комерційного та промислового призначення) та надання варіантів такого розподілу – експерту необхідно надати правовстановлювальні документи на об'єкт нерухомості, дані щодо часток співвласників, акт приймання в експлуатацію об'єкта, матеріали технічної інвентаризації, дані щодо фактичного використання нерухомого майна та про можливість здійснювати подальшу господарську діяльність та належну експлуатацію в разі розподілу (виділення частки) нерухомого майна.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Бахин В.П. Криминалистическая характеристика преступлений как элемент расследования. *Вестник криминалистики*. 2000. № 1. С. 16–22.
2. Безпека життєдіяльності: навч. посіб. / за ред. В.Г. Цапка. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ. 2003. 397 с.
3. Белкин Р.С. Криминалистическая энциклопедия. 2-е изд. доп. Мрсква: Мегатрон XXI, 2000. 334 с.
4. Бердычевский В.С., Акопов Д.Р., Сулейманова Г.В. Трудовое право: учебное пособие / Отв. ред. В.С. Бердычевский. Ростов на Дону: Феникс, 2002. 512 с.
5. Борисов В. Преступления против безопасности производства. Комментарий к разделу X Уголовного кодекса Украины. *Юридичний вісник України*. 2001. № 39. С. 29
6. Борисов В.И. Некоторые вопросы уголовной ответственности за нарушение правил охраны труда в АПК. Проблемы социалистической законности: *Сборник научных трудов*. 1989. № 23. С.121–124.
7. Борисов В.И. Ответственность за преступное нарушение правил безопасности промышленного производства. Харьков: Харьковский юридический институт, 1976. 40 с.
8. Борисов В.І. Науково-практичний коментар до розділу Х «Злочини проти безпеки виробництва» КК України 2001 року. Право і безпека. 2003. № 2. С. 62–69.
9. Борисов В.І., Пащенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність з порушення правил ядерної або радіаційної небезпеки: монографія. Харкова: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М. 2006. 224 с.
10. Бороданков А.П., Глистин В.К. Охрана безопасности труда. Ленинград: Лениздат. 1975. 166 с.
11. Гірничий закон України: Закон України від 06 жов. 1999 № 1127-XIV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1127-14/ed20010428/stru>.
12. Журавель В.А. Допрос потерпевшего и использование его показаний для построения методики расследования отдельных видов преступлений: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09. Харьков, 1983. 17 с.
13. Загальні вимоги до продовження експлуатації енергоблоків АЕС у понадпроектний строк за результатами здійснення періодичної переоцінки безпеки: Наказ Державного комітету ядерного регулювання України від 26 листоп. 2004 р. № 181. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1587-04>.
14. Конституція України: Закон України від 28 черв.1996 р. № 30. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

15. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02 жовт. 2012 р. № 5403-VI. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17>.
16. Криміналістика /под ред. В.А. Образцова. Москва: Юристь, 1997. 760 с.
17. Лановенко И.П. Уголовная ответственность за преступления против трудовых прав граждан и безопасности производства в Украинской ССР: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: спец. 12.00.08. Киев, 1972. 48 с.
18. Лановенко И.П., Скрипник А.Н., Розовский Б.Г. Безопасность труда в горной промышленности и уголовный закон. Киев: «Наукова Думка», 1978. 246 с.
19. Лановенко И.П., Чангули Г.П. Уголовно-правовая охрана трудовых прав граждан / отв. ред. И.П. Лановенко. Киев: «Наукова думка», 1989. 280 с.
20. Лановенко И., Скрипник А. Кваліфікація злочинних порушень правил безпечного ведення робіт у вугільних шахтах. *Радянське право*. 1969. № 1. С. 73
21. Лановенко И.П. Кримінальна відповідальність за порушення правил техніки безпеки у промисловості. Київ: Вид-во АН УРСР, 1961. 128 с.
22. Методика ідентифікації потенційно небезпечних об'єктів. Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 23 лют. 2006 № 98. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0286-06>.
23. Перелік об'єктів, що можуть спричинити виникнення надзвичайної ситуації техногенного і природного характеру та вплинути на стан захисту населення і територій, проекти будівництва яких підлягають державній експертизі з питань технічної безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 20 серп. 2008 р. № 767. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/155861368>.
24. Правила технічної експлуатації систем водопостачання та водовідведення населених пунктів України: Наказ Державного комітету України по житлово-комунальному господарству від 05 лип. 1995 р. № 30. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-95>.
25. Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок: Наказ Міністерства праці і соціальної політики України від 21 черв. 2001 р. № 272. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0272203-01>.
26. Правила пожежної безпеки для об'єктів зберігання, транспортування та реалізації нафтопродуктів: Наказ Міністерства палива та енергетики від 24 груд. 2008 р. № 658. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0235-09>.
27. Правила пожежної безпеки в Україні: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30 груд. 2014 р. № 1417. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0252-15>.

28. Правила охорони праці під час виконання суднобудівельних та судноремонтних робіт: Наказ Міністерства соціальної політики України від 20 верес. 2017 р. № 1491. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1291-17>.

29. Правила техногенної безпеки: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 05 листоп. 2018 р. № 879. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1346-18>.

30. Практикум по криміналістиці / под ред. проф. Н.П. Яблокова. Москва: изд. БЕК, 1995. 503 с.

31. Прокопенко В.І. Трудове право України: підручник. Харків: Фірма «Консум», 1998. 480 с.

32. Про будівельні норми: Закон України від 05 лист. 2009 р. № 1704. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1704-17>.

33. Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку: Закон України від 08 лют. 1995 р. № 39/95-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/39/95-%D0%B2%D1%80>.

34. Про дозвільну діяльність у сфері ядерної енергетики: Закон України від 11 січ. 2000 р. № 1370-XIV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1370-14>.

35. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18 січ. 2001 р. № 2245-III. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14>.

36. Про ідентифікацію та декларування безпеки об'єктів підвищеної небезпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лип. 2002 р. № 956. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/956-2002-%D0%BF>.

37. Про охорону праці: Закон України від 14 жовт. 1992 р. № 2694-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12>.

38. Про затвердження Інструкції про порядок ведення єдиного обліку в органах і підрозділах внутрішніх справ України заяв і повідомлень про вчинені кримінальні правопорушення та інші події та положень про комісії: Наказ МВС України від 19 листоп. 2012 р. № 1050. *Верховна Рада України*. URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

39. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 14 листоп. 2006 р. № 1577. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1577-2006-%EF>.

40. Про затвердження порядку взаємодії ГПУ та МВС щодо обміну інформацією з ЄДР та інформаційних систем ОВС: Наказ ГПУ, МВС України від 17 листоп. 2012 р. № 115/1046. *Верховна Рада України*. URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/control/main/uk/index>.

41. Про захист прав споживачів: Закон України від 12 трав. 1991 р. № 1023-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12>.

42. Про судову експертизу в кримінальних і цивільних справах: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 30 трав. 1997 р. № 8. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=v0008700-97>.

43. Про схвалення Концепції Загальнодержавної цільової програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища на 2012-2016 роки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 31 серп. 2011 р. № 889-р. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-2011-%D1%80>.

44. Про управлінську діяльність Головного слідчого управління Міністерства внутрішніх справ: Наказ ГСУ МВС України від 23 листоп. 2012 р. № 77. *МВС України*. URL: <http://mvs.gov.ua/mvs/index>.

45. Положення про паспортизацію потенційно небезпечних об'єктів: Наказ Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій та захисту населення від наслідків Чорнобильської катастрофи від 18 груд. 2000 р. № 338. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0062-01>.

46. Порядок видачі дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 26 жовт. 2011 р. № 1107. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1107-2011-%D0%BF>.

47. Порядок подання і реєстрації декларації відповідності матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання вимогам законодавства з питань пожежної безпеки: Постанова Кабінету Міністрів України від 05 черв. 2013 р. № 440. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2013-%D0%BF>.

48. Порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 квіт. 2019 р. № 337. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/337-2019-%D0%BF>.

49. Показчик нормативно-правових актів з охорони праці станом на 19 вересня 2019 року: Наказ Державної служби України з питань праці від 16 верес. 2019 р. № 86. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0086880-19>.

50. Старушкевич А.В. Криміналістична характеристика злочинів: навч. посібник. Київ, 1997. 44 с.

51. Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою: Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 21 січ. 2005 р. № 15. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05>.

52. Удалова Л. Д. Кримінальний процес України в питаннях та відповідях: навч. посіб. 2-ге вид. перероб і допов. Київ: КНТ, 2010. 160 с.

53. Яблоков Н.П. Исследование обстоятельств преступных нарушений правил безопасности труда. Москва, изд-во Моск. ун-та, 1980. 146 с.
54. Яблоков Н.П. Криминалистика. Москва: НОРМА-ИНФРА, 2000. 384 с.
55. Яблоков Н.П. Криминалистическая характеристика преступления и типичные следственные ситуации как важные факторы разработки методики расследования преступлений. *Вопросы борьбы с преступностью*. 1979. № 30. С. 116.
56. Яблоков Н.П. Проблемы расследования и предупреждения преступлений в области охраны труда и техники безопасности: дисс. ... д-ра юрид. наук: 12.00.09. Москва, 1970. 343 с.
57. Яблоков Н.П. Участие технического инспектора в расследовании уголовных дел о преступных нарушениях правил охраны труда. *Вопросы криминалистики*. 1964. № 12 (27). С. 121–129.
58. Яблоков Н.П. Квалификация преступных нарушений правил охраны труда и техники безопасности. *Советская юстиция*. 1968. №3. С. 4–7.
59. Яблоков Н.П. Криминалистика в вопросах и ответах. Москва: Юрист, 2000. 224 с.
60. Яблоков Н.П. О субъекте преступных нарушений правил охраны труда и техники безопасности. *Советская юстиция*. 1968. № 23. С. 7–8.
61. Яблоков Н.П. Особенности норм и правил, регулирующих охрану труда и технику безопасности. *Советская юстиция*. 1974. № 16. С. 14–16.
62. Яблоков Н.П. Причинная связь по делам о преступных нарушениях правил охраны труда и техники безопасности. *Советская юстиция*. 1969. №13. С. 10–11.

ДОДАТКИ

Додаток 1

Показчик нормативно-правових актів з охорони праці станом на 16 вересня 2019 року, затверджений наказом Державної служби України з питань праці від 16.09.2019 № 8

№ п/п	Позначення нормативного акта	Назва нормативного акта	Затвердження	
			Дата/ документ/ №	Організація
	Нормативно-правові акти, дія яких поширюється на декілька видів економічної діяльності (код 0.00)			
1	НПАОП 0.00-1.02-08	Правила будови і безпечної експлуатації ліфтів	01.09.2008 наказ № 190	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	07.10.2008 № 937/15628	Мін'юст України
2	НПАОП 0.00-1.03-06	Правила безпеки праці під час експлуатації судноплавних гідротехнічних споруд	14.06.2006 наказ № 363	МНС України
		Зареєстровано:	27.06.2006 № 761/12635	Мін'юст України
3	НПАОП 0.00-1.04-07	Правила вибору та застосування засобів індивідуального захисту органів дихання	28.12.2007 наказ № 331	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	04.04.2008 № 285/14976	Мін'юст України
4	НПАОП 0.00-1.06-77	Правила будови і безпечної експлуатації ескалаторів	27.12.77	Держгіртехнагляд СРСР
5	НПАОП 0.00-1.10-07	Правила безпеки праці під час виконання вишукувальних руслових робіт	12.01.2007 наказ № 5	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	27.01.2007 № 66/13333	Мін'юст України
6	НПАОП 0.00-1.14-70	Правила будови і безпечної експлуатації поршневих компресорів, що працюють на вибухонебезпечних і токсичних газах	28.12.70	Держгіртехнагляд СРСР
7	НПАОП 0.00-1.15-07	Правила охорони праці під час виконання робіт на висоті	27.03.2007 наказ № 62	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	04.06.2007 № 573/13840	Мін'юст України
8	НПАОП 0.00-1.16-96	Правила атестації зварників	19.04.96 наказ № 61	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	31.05.96 № 262/1287	Мін'юст України
9	НПАОП 0.00-1.19-08	Правила охорони праці для нафтохімічних підприємств	03.07.2008 наказ № 156	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	08.08.2008 № 729/15420	Мін'юст України
10	НПАОП 0.00-1.21-07	Правила безпеки під час експлуатації магістральних нафтопроводів	23.05.2007 наказ № 110	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	19.12.2007 № 1389/14656	Мін'юст України
11	НПАОП 0.00-1.23-10	Правила охорони праці при виробництві, зберіганні, транспортуванні та застосуванні хлору	12.03.2010 наказ № 56	Держгірпромнагляд

		Зареєстровано:	01.04.2010 № 264/17559	Мін'юст України
12	НПАОП 0.00-1.24-10	Правила охорони праці під час розробки родовищ корисних копалин відкритим способом	18.03.2010 наказ № 61	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	03.06.2010 № 356/17651	Мін'юст України
		Зміни:	21.12.2017 наказ № 2009	Мінсоцполітики
			20.02.2018 за № 206/31658	Мін'юст
13	НПАОП 0.00-1.25-10	Правила улаштування та експлуатації загальнопромислових вогнеперепинувачів	27.07.2010 наказ № 138	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	10.08.2010 № 664/17959	Мін'юст України
14	НПАОП 0.00-1.27-09	Правила з безпечної експлуатації систем вентиляції у хімічних виробництвах	05.10.2009 наказ № 164	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	27.10.2009 № 988/17004	Мін'юст України
15	НПАОП 0.00-1.39-88	Правила будови і безпечної експлуатації стаціонарних пунктів виготовлення гранульованих і водовміщуючих вибухових речовин і пунктів підготовки вибухових речовин заводського виробництва на підприємствах, які виконують вибухові роботи	21.09.88	Держгіртехнагляд СРСР
16	НПАОП 0.00-1.41-88	Загальні правила вибухобезпеки для вибухопожежонебезпечних хімічних, нафтохімічних і нафтопереробних виробництв	06.09.88	Держгіртехнагляд СРСР
17	НПАОП 0.00-1.42-08	Правила безпеки праці під час виконання авіаційно-хімічних робіт	06.06.2008 наказ № 129	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.07.2008 № 697/15388	Мін'юст України
18	НПАОП 0.00-1.44-09	Правила охорони праці при переробці та зберіганні аміачної селітри насипом	01.09.2009 наказ № 142	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	23.09.2009 № 896/16912	Мін'юст України
19	НПАОП 0.00-1.45-69	Правила безпеки при зберіганні, перевезенні та застосуванні сильнодіючих отруйних речовин	20.08.69	ЦК профспілки робітників авіаоборонпрому
20	НПАОП 0.00-1.46-70	Правила безпеки при зберіганні, перевезенні та застосуванні сильнодіючих отруйних речовин	1970	ВО "Союзсільгосптехніка"
21	НПАОП 0.00-1.47-68	Правила проектування і безпечної експлуатації установок, що працюють з лужними металами	21.09.68	ЦК профспілки робітників авіаоборонпрому
22	НПАОП 0.00-1.49-09	Правила охорони праці для виробництв сушувальцованих паст, нітролінолеуму, нітролінолеумної мастики, нітролаків, нітромастик, целулоїду і виробів з нього, пластичних мас, синтетичних смол, електроізоляційних матеріалів і гумотехнічних виробів	29.07.2009 наказ № 115	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	20.08.2009 № 790/16806	Мін'юст України
23	НПАОП 0.00-	Правила техніки безпеки при	1974	ЦК профспілки робітників

	1.50-74	користуванні виробами, що містять вибухові речовини		суднобудування
24	НПАОП 0.00-1.51-88	Правила будови і безпечної експлуатації фреонових холодильних установок	27.02.88	Держагропром СРСР
25	НПАОП 0.00-1.56-08	Правила безпеки при виробництві вуглеграфітових матеріалів і виробів	17.06.2008 наказ № 143	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	07.07.2008 № 598/15289	Мін'юст України
26	НПАОП 0.00-1.57-12	Правила безпеки при експлуатації каналів, трубопроводів, інших гідротехнічних споруд у водогосподарських системах	03.04.2012 наказ № 661	МНС України
		Зареєстровано:	25.04.2012 № 633/20946	Мін'юст України
27	НПАОП 0.00-1.58-12	Правила охорони праці під час експлуатації електроустаткування та електромереж на відкритих гірничих роботах	05.04.2012 наказ № 671	МНС України
		Зареєстровано:	27.04.2012 № 641/20954	Мін'юст України
28	НПАОП 0.00-1.62-12	Правила охорони праці на автомобільному транспорті	09.07.2012 наказ № 964	МНС України
		Зареєстровано:	01.08.2012 № 1299/21611	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	14.09.2012	
29	НПАОП 0.00-1.63-13	Правила сертифікації фахівців з неруйнівного контролю	10.12.2012 наказ № 1387	МНС України
		Зареєстровано:	02.01.2013 № 10/22542	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	05.02.2013	
30	НПАОП 0.00-1.64-77	Правила техніки безпеки і виробничої санітарії в промисловості будівельних матеріалів	19.12.77 21.12.77	ЦК профспілки робітників будівництва і промбудматеріалів Міністерство промисловості будівельних матеріалів СРСР
31	НПАОП 0.00-1.65-88	Правила безпеки при виробництві та споживанні продуктів розділення повітря	12.04.88	Держгіртехнагляд СРСР
32	НПАОП 0.00-1.66-13	Правила безпеки під час поводження з вибуховими матеріалами промислового призначення	12.06.2013 наказ № 355	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	05.07.2013 № 1127/23659	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	13.08.2013	
33	НПАОП 0.00-1.67-13	Технічні правила ведення вибухових робіт на денній поверхні	18.07.2013 наказ № 469	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	05.08.2013 № 1320/23852	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	27.08.2013	
34	НПАОП 0.00-1.68-13	Правила охорони праці під час холодного оброблення металів	15.10.2013 наказ № 749	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	05.11.2013 № 1871/24403	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	10.12.2013	
35	НПАОП 0.00-1.69-13	Правила охорони праці під час експлуатації тепломеханічного обладнання електростанцій, теплових	02.12.2013 наказ № 892	Міненерговугілля України

		мереж і тепловикористовувальних установок		
		Зареєстровано:	17.12.2013 № 2127/24659	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	14.01.2014	
36	НПАОП 0.00-1.71-13	Правила охорони праці під час роботи з інструментом та пристроями	19.12.2013 наказ № 966	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	25.02.2014 № 327/25104	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	28.03.2014	
37	НПАОП 0.00-1.72-14	Правила з охорони праці під час експлуатації великовантажних автомобілів та інших технологічних транспортних засобів під час розробки рудних і нерудних копалин відкритим способом	13.02.2014 наказ № 149	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	15.04.2014 № 421/25198	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.05.2014	
38	НПАОП 0.00-1.73-14	Правила охорони праці та безпечної експлуатації технологічних трубопроводів	24.10.2014 наказ № 755	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	12.11.2014 за № 1438/26215	Мін'юст
		Дата введення в дію:	09.12.2014	
39	НПАОП 0.00-1.74-15	Правила охорони праці під час експлуатації хвостових і шламових господарств гірничорудних і нерудних підприємств	19.01.2015 наказ № 20	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	03.02.2015 за № 127/26572	Мін'юст
		Дата введення в дію:	24.02.2015	
40	НПАОП 0.00-1.75-15	Правила охорони праці під час вантажно-розвантажувальних робіт	19.01.2015 наказ № 21	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	03.02.2015 за № 124/26569	Мін'юст
		Дата введення в дію:	03.03.2015	
41	НПАОП 0.00-1.76-15	Правила безпеки систем газопостачання	15.05.2015 наказ № 285	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	08.06.2015 за № 674/27119	Мін'юст
		Дата введення в дію:	07.07.2015	
42	НПАОП 0.00-1.77-16	Правила безпеки під час розробки родовищ рудних та нерудних корисних копалин підземним способом	23.12.2016 наказ № 1592	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	30.01.2017 за № 129/29997	Мін'юст
43	НПАОП 0.00-1.78-17	Правила охорони праці в архівних установах	18.04.2017 наказ № 634	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	17.07.2017 за № 870/30738	Мін'юст
44	НПАОП 0.00-1.79-17	Правила охорони праці під час експлуатації об'єктів циклічно-потокової технології відкритих гірничих робіт	29.09.2017 наказ № 1524	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	18.10.2017 за № 1275/31143	Мін'юст

45	НПАОП 0.00-1.80-18	Правила охорони праці під час експлуатації вантажопідіймальних кранів, підіймальних пристроїв і відповідного обладнання	19.01.2018 наказ № 62	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	27.02.2018 за № 244/31696	Мін'юст
46	НПАОП 0.00-1.81-18	Правила охорони праці під час експлуатації обладнання, що працює під тиском	05.03.2018 наказ № 333	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	10.04.2018 за № 433/31885	Мін'юст
47	НПАОП 0.00-1.82-18	Правила охорони праці під час дроблення і сортування, збагачення корисних копалин і огрудування руд та концентратів	15.05.2018 наказ № 704	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	04.06.2018 за № 666/32118	Мін'юст
48	НПАОП 0.00-1.83-18	Правила охорони праці під час експлуатації навантажувачів	27.08.2018 наказ № 1220	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	19.09.2018 за № 1082/32534	Мін'юст
49	НПАОП 0.00-2.01-05	Перелік робіт з підвищеною безпекою	26.01.2005 наказ № 15	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	15.02.2005 № 232/10512	Мін'юст
50	НПАОП 0.00-3.01-98	Типові норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам сільського та водного господарства	10.06.98 наказ № 117	Комнаглядохоронпраці Мінпраці України
		Зареєстровано:	14.07.98 № 449/2889	Мін'юст України
		Зміни:	12.10.2009 наказ № 169	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	03.11.2009 № 1017/17033	Мін'юст України
51	НПАОП 0.00-3.05-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам приладобудівної промисловості	29.03.2007 наказ № 65	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	11.04.2007 № 328/13595	Мін'юст України
52	НПАОП 0.00-3.06-22	Про видачу мила на підприємствах	06.08.1922 Постанова	НКР РРФСР
		Роз'яснення з цього питання: 1	22.06.1924	
		2	14.09.1926	
53	НПАОП 0.00-3.07-09	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам загальних професій різних галузей промисловості	16.04.2009 наказ № 62	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	12.05.2009 № 424/16440	Мін'юст України
54	НПАОП 0.00-3.08-09	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам водного господарства	12.10.2009 наказ № 169	Держгірпромнагляд

		Зареєстровано:	03.11.2009 № 1017/17033	Мін'юст України
55	НПАОП 0.00-3.10-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам гірничодобувної промисловості	21.08.2008 наказ № 184	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	10.09.2008 № 832/15523	Мін'юст України
56	НПАОП 0.00-3.11-94	Орієнтовні нормативи трудомісткості та вартості робіт щодо опрацювання державних нормативних актів про охорону праці	13.10.94 наказ № 103	Держнаглядохоронпраці України
57	НПАОП 0.00-3.12-81	Типові галузеві норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту робітникам і службовцям підприємств та організацій матеріально-технічного постачання	12.02.81 Постанова № 47/П-2	Держкомпраці СРСР
		Зміни:	21.08.85 Пост. № 289/П-8	
58	НПАОП 0.00-3.15-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам авіаційної та оборонної промисловості	22.12.2008 наказ № 288	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	16.01.2009 № 26/16042	Мін'юст України
59	НПАОП 0.00-3.16-12	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам нафтогазової промисловості	09.07.2012 наказ № 962	МНС України
		Зареєстровано:	26.07.2012 № 1259/21571	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	21.09.2012	
60	НПАОП 0.00-3.17-12	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам окремих виробництв	06.11.2012 наказ № 1308	МНС України
		Зареєстровано:	23.11.2012 № 1968/22280	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	17.12.2012	
61	НПАОП 0.00-3.18-13	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам житлово-комунального господарства	10.12.2012 наказ № 1389	МНС України
		Зареєстровано:	28.12.2012 № 2217/22529	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	22.01.2013	
62	НПАОП 0.00-3.19-13	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам виробництва штучної шкіри і технічних тканин	14.12.2012 наказ № 1421	МНС України
		Зареєстровано:	08.01.2013 № 71/22603	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	01.02.2013	

63	НПАОП 0.00-3.20-13	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам паросилового, енергетичного господарства, станцій і цехів з вироблення генераторного газу	23.10.2013 наказ № 773	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	08.11.2013 № 1911/24443	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	06.12.2013	
64	НПАОП 0.00-3.21-13	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам гірничорятувальних та газорятувальних команд	19.12.2013 наказ № 967	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	25.02.2014 № 332/25109	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	18.03.2014	
65	НПАОП 0.00-3.22-14	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам, які зайняті на роботах з радіоактивними речовинами та джерелами іонізуючого випромінювання	06.02.2014 наказ № 116	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	14.04.2014 № 417/25194	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	06.05.2014	
66	НПАОП 0.00-3.23-18	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам підприємств електроенергетичної галузі	27.08.2018 наказ № 1224	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	19.09.2018 за № 1078/32530	Мін'юст
67	НПАОП 0.00-4.03-04	Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці	08.06.2004 наказ № 151	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	№ 778/9377 23.06.2004	Мінюст України
		Зміни:	20.03.2017 наказ № 432	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	06.04.2017 за № 458/30326	Мінюст України
68	НПАОП 0.00-4.09-07	Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства	21.03.2007 наказ № 55	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	04.04.2007 № 311/13578	Мін'юст України
		Зміни:	25.09.2007 наказ № 216	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	07.11.2007 № 1252/14519	Мін'юст України
69	НПАОП 0.00-4.11-07	Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці	21.03.2007 наказ № 56	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	06.04.2007 № 316/13583	Мін'юст України
70	НПАОП 0.00-	Типове положення про порядок	26.01.2005 наказ	Держнаглядохоронпраці

	4.12-05	проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці	№ 15	України
		Зареєстровано:	15.02.2005 № 231/10511	Мін'юст України
		Зміни:	16.11.2007 наказ № 273	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	03.12.2007 № 1334/14601	Мін'юст України
		Зміни:	30.01.2017 наказ № 140	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	20.02.2017 № 234/30102	Мін'юст
71	НПАОП 0.00-4.15-98	Положення про розробку інструкцій з охорони праці	29.01.98 наказ № 9	Комнаглядохоронпраці Мінпраці України
		Зареєстровано:	07.04.98 № 226/2666	Мін'юст України
		Зміни:	у редакції наказу від 30.03.2017 № 526	Мінсоцполітики
			21.06.2017 № 779/30647	Мін'юст
72	НПАОП 0.00-4.21-04	Типове положення про службу охорони праці	15.11.2004 наказ № 255	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	01.12.2004 № 1526/10125	Мін'юст України
		Зміни:	02.10.2007 наказ № 236	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	18.10.2007 № 1191/14458	Мін'юст України
		Зміни:	31.01.2017 наказ № 148	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	21.02.2017 № 236/30104	Мін'юст
73	НПАОП 0.00-4.24-03	Положення про порядок трудового і професійного навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з роботами із шкідливими та важкими умовами праці, а також з роботами підвищеної небезпеки	15.12.2003 наказ № 244	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	30.12.2003 № 1257/8578	Мін'юст України
		Зміни:	16.11.2007 наказ № 274	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	03.12.2007 № 1335/14602	Мін'юст України
74	НПАОП 0.00-5.11-85	Типова інструкція з організації безпечного ведення газонебезпечних робіт	20.02.85	Держгіртехнагляд СРСР
75	НПАОП 0.00-5.12-01	Інструкція з організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах	05.06.2001 наказ № 255	Мінпраці України
		Зареєстровано:	23.06.2001 № 541/5732	Мін'юст України
76	НПАОП 0.00-5.14-93	Інструкція про порядок технічного розслідування і обліку випадків втрат	14.09.93 наказ № 85	Держнаглядохоронпраці України

		вибухових матеріалів на підприємствах, в організаціях та об'єктах, розташованих на території України		
77	НПАОП 0.00-5.32-79	Інструкція з контролю вмісту пилу на підприємствах гірничорудної і нерудної промисловості (копальнях, кар'єрах, геологорозвідувальних роботах, збагачувальних, агломератних і дробильносортувальних фабриках)	12.11.79	Держгіртехнагляд СРСР
78	НПАОП 0.00-5.33-80	Інструкція щодо безпечного ведення гірничих робіт на рудних та нерудних родовищах, схильних до гірничих ударів	29.07.80	Держгіртехнагляд СРСР
79	НПАОП 0.00-5.37-87	Інструкція з безпечної експлуатації підземних ліфтових установок на рудниках та шахтах гірничорудної та нерудної промисловості	29.12.87 Постанова № 47	Держгіртехнагляд СРСР
80	НПАОП 0.00-5.38-14	Інструкція з охорони праці під час механізованого заряджання вибухових речовин у підземних виробках	10.02.2014 наказ № 122	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	15.04.2014 № 422/25199	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	06.05.2014	
81	НПАОП 0.00-5.39-14	Інструкція щодо запобігання, виявлення і ліквідації відмов свердловинних зарядів на відкритих гірничих роботах	12.05.2014 наказ № 342	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	28.05.2014 № 563/25340	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	17.06.2014	
82	НПАОП 0.00-5.40-14	Інструкція з безпечної організації та проведення масових вибухів на підприємствах рудної галузі з підземним способом розробки	12.05.2014 наказ № 343	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	28.05.2014 № 564/25341	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	24.06.2014	
83	НПАОП 0.00-5.41-14	Інструкція з безпечної організації та проведення масових вибухів свердловинних зарядів на відкритих гірничих роботах	12.06.2014 наказ № 426	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	26.06.2014 № 709/25486	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	15.07.2014	
84	НПАОП 0.00-6.01-10	Порядок проведення державного технічного огляду великотоннажних та інших технологічних транспортних засобів	27.01.2010 наказ № 9	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	15.02.2010 № 163/17458	Мін'юст України
85	НПАОП 0.00-6.02-06	Порядок реалізації надлишку вибухових матеріалів промислового призначення або таких, потреба у використанні яких відпала	29.03.2006 наказ № 179	МНС України
		Зареєстровано:	30.05.2006 № 633/12507	Мін'юст України
86	НПАОП 0.00-6.03-93	Порядок опрацювання та затвердження роботодавцем нормативних актів з охорони праці, що діють на підприємстві	21.12.93 наказ № 132	Держнаглядохоронпраці України

		Зареєстровано:	07.02.94 № 20/229	Мін'юст України
		Зміни:	01.11.2016 наказ № 1259	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	23.11.2016 № 1517/29647	Мін'юст
		Дата введення в дію:	27.12.2016	
87	НПАОП 0.00-6.03-06	Порядок знищення вибухових матеріалів промислового призначення	06.07.2006 наказ № 423	МНС України
		Зареєстровано:	14.07.2006 № 827/12701	Мін'юст України
88	НПАОП 0.00-6.04-06	Порядок обліку вибухових матеріалів промислового призначення	06.07.2006 наказ № 424	МНС України
		Зареєстровано:	14.07.2006 № 828/12702	Мін'юст України
89	НПАОП 0.00-6.05-06	Порядок включення (виключення) вибухових матеріалів промислового призначення до (з) Переліку вибухових матеріалів промислового призначення, допущених до постійного виробництва і застосування	09.08.2006 наказ № 515	МНС України
		Зареєстровано:	23.08.2006 № 1006/12880	Мін'юст України
90	НПАОП 0.00-6.06-06	Порядок проведення випробувань розроблених, ввезених в Україну та конверсійних вибухових матеріалів, обладнання для їх виготовлення, засобів механізації, пристроїв та апаратури для вибухових робіт	15.09.2006 наказ № 619	МНС України
		Зареєстровано:	05.10.2006 № 1093/12967	Мін'юст України
91	НПАОП 0.00-6.08-07	Порядок атестації фахівців, які мають право проводити технічний огляд та/або експертне обстеження устаткування підвищеної небезпеки	20.12.2006 наказ № 16	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	07.02.2007 № 103/13370	Мін'юст України
		Зміни:	29.05.2018 наказ № 785	Мінсоцполітики
			01.08.2018 № 894/32346	Мін'юст
92	НПАОП 0.00-6.09-10	Порядок проведення огляду, випробування та експертного обстеження обладнання установок гідрогенізаційних процесів у нафтопереробному, нафтохімічному та хімічному виробництвах	12.03.2010 наказ № 57	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	02.04.2010 № 275/17570	Мін'юст України
93	НПАОП 0.00-6.15-99	Порядок проведення опосвідчення електроустановок споживачів	30.12.99 наказ № 258	Держнаглядохоронпраці України
94	НПАОП 0.00-6.16-12	Порядок проведення технічного розслідування обставин та причин виникнення аварій, пов'язаних з використанням газу в побуті	27.04.2012 наказ № 734	МНС України
		Зареєстровано:	24.05.2012 № 823/21135	Мін'юст України
95	НПАОП 0.00-	Порядок затвердження проектно-	12.06.2014 наказ	Міненерговугілля України

	6.17-14	технічної документації на ведення підривних робіт	№ 425	
		Зареєстровано:	05.08.2014 № 914/25691	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	26.08.2014	
96	НПАОП 0.00-7.01-06	Вимоги до працівників, які здійснюють керівництво вибуховими роботами	15.05.2006 наказ № 294	МНС України
		Зареєстровано:	29.05.2006 № 620/12494	Мін'юст України
97	НПАОП 0.00-7.02-93	Проведення робіт щодо оцінювання залишкової роботоздатності технологічного устаткування нафтопереробних, нафтохімічних та хімічних виробництв	19.05.93	Держнаглядохоронпраці України
98	НПАОП 0.00-7.03-94	Методика проведення державної експертизи (перевірки) проектної документації на будівництво (реконструкцію, технічне переоснащення) виробничих об'єктів і виготовлення засобів виробництва на відповідність їх нормативним актам про охорону праці	30.09.94 наказ № 95	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	20.02.95 № 44/580	Мін'юст України
99	НПАОП 0.00-7.04-96	Методичні вказівки про організацію роботи технічного експерта Держнаглядохоронпраці з питань оцінки безпеки технічних засобів виробництва і технологічних процесів в агропромисловому комплексі та при випробуванні (перевірці) техніки і технологій	13.08.96 наказ № 133	Держнаглядохоронпраці України
100	НПАОП 0.00-7.08-07	Вимоги технічної безпеки до місць зберігання вибухових матеріалів промислового призначення	15.05.2007 наказ № 104	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.05.2007 № 546/13813	Мін'юст України
101	НПАОП 0.00-7.09-07	Індекси для маркування електродетонаторів і капсулів-детонаторів у металевих гільзах	03.10.2007 наказ № 238	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	18.10.2007 1193/14460	Мін'юст України
102	НПАОП 0.00-7.10-07	Вимоги до спеціалізованих та експертних організацій, передбачених постановою Кабінету Міністрів України від 26.05.2004 № 687	03.09.2007 наказ № 195	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	05.11.2007 № 1247/14514	Мін'юст України
		Зміни:	08.04.2008 наказ № 72	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	25.04.2008 № 369/15060	Мін'юст України
103	НПАОП 0.00-7.11-12	Загальні вимоги стосовно забезпечення роботодавцями охорони праці працівників	25.01.2012 наказ № 67	МНС України
		Зареєстровано:	14.02.2012 № 226/20539	Мін'юст України
104	НПАОП 0.00-	Вимоги до роботодавців стосовно	05.06.2013 наказ	Міненерговугілля України

	7.12-13	забезпечення безпечного виконання робіт у потенційно вибухонебезпечних середовищах	№ 317	
		Зареєстровано:	26.06.2013 № 1071/23603	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	30.08.2013	
105	НПАОП 0.00-7.13-14	Вимоги до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу електромагнітних полів	05.02.2014 наказ № 99	Міненергугілля України
		Зареєстровано:	25.02.2014 № 335/25112	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	21.03.2014	
106	НПАОП 0.00-7.14-17	Вимоги безпеки та захисту здоров'я під час використання виробничого обладнання працівниками	28.12.2017 наказ № 2072	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	23.01.2018 за № 97/31549	Мін'юст
107	НПАОП 0.00-7.15-18	Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників під час роботи з екранними пристроями	14.02.2018 наказ № 207	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	25.04.2018 за № 508/31960	Мін'юст
108	НПАОП 0.00-7.16-18	Вимоги до експертних організацій, які мають намір виконувати (виконують) експертизу стану охорони праці та безпеки промислового виробництва	12.04.2018 наказ № 507	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	07.05.2018 за № 569/32021	Мін'юст
109	НПАОП 0.00-7.17-18	Мінімальні вимоги безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці	29.11.2018 наказ № 1804	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	27.12.2018 за № 1494/32946	Мін'юст
110	НПАОП 0.00-7.18-18	Форми висновків експертизи стану охорони праці та безпеки промислового виробництва	07.11.2018 наказ № 1654	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	05.12.2018 за № 1384/32836	Мін'юст
		набрали чинності	18.07.2019	
111	НПАОП 0.00-8.11-12	Вимоги до роботодавців щодо захисту працівників від шкідливого впливу хімічних речовин	22.03.2012 наказ № 627	МНС України
		Зареєстровано:	10.04.2012 за № 521/20834	Мін'юст України
	Сільське господарство (код КВЕД 01)			
1	НПАОП 01.0-1.02-18	Правила охорони праці у сільськогосподарському виробництві	29.08.2018 наказ № 1240	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	21.09.2018 за № 1090/32542	Мін'юст
2	НПАОП 01.41-1.01-01	Правила охорони праці під час технічного обслуговування та ремонту машин і обладнання сільськогосподарського виробництва	30.11.2001 наказ № 512	Мінпраці України
3	НПАОП 01.41-1.07-63	Правила техніки безпеки при роботі з водним аміаком (аміачною водою)	16.12.63	ВО "Союзсільгосптехніка"
4	НПАОП 01.41-	Правила безпечного застосування	28.09.82	Мінсільгосп СРСР

	1.08-82	рідкого аміаку в сільському господарстві		
5	НПАОП 01.41-1.11-10	Правила безпечної експлуатації насосних станцій водогосподарських систем	12.03.2010 наказ № 55	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	01.04.2010 за № 271/17566	Мін'юст України
6	НПАОП 01.50-1.04-98	Правила охорони праці для господарств звірівництва	27.05.98 наказ № 96	Держнаглядохоронпраці України
Лісове господарство (код КВЕД 02)				
1	НПАОП 02.0-1.04-05	Правила охорони праці для працівників лісового господарства та лісової промисловості	13.07.2005 наказ № 119	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	22.09.2005 за № 1064/4364	Мін'юст України
		Зміни:	07.11.2007 наказ № 257	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	16.11.2007 № 1276/14543	Мін'юст України
2	НПАОП 02.0-1.08-95	Правила охорони праці під час проведення робіт з видалення дерев і пеньків у населених пунктах України	30.11.95 № 51	Державний комітет України по житлово-комунальному господарству
		Зареєстровано:	14.07.98 за № 449/2889	Мінюст України
3	НПАОП 02.0-3.04-18	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників лісового господарства	26.02.2018 наказ № 293	Мінсоцполітики Мін'юст
		Зареєстровано:	19.03.2018 за № 330/31782	
Рибне господарство (код КВЕД 05)				
1	НПАОП 05.0-1.01-07	Правила безпеки праці для працівників суден портового і службово-допоміжного флоту рибного господарства	24.01.2007 наказ № 13	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	06.02.2007 № 101/13368	Мін'юст України
2	НПАОП 05.0-1.02-07	Правила охорони праці під час виконання робіт на борту риболовних суден	27.12.2006 наказ № 26	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.01.2007 № 74/13341	Мін'юст України
3	НПАОП 05.0-1.05-06	Правила охорони праці для працівників берегових рибообробних підприємств	16.06.2006 наказ № 365	МНС України
		Зареєстровано:	23.08.2006 № 1005/12879	Мін'юст України
4	НПАОП 05.0-3.03-06	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам рибного господарства	11.04.2006 наказ № 214	МНС України
		Зареєстровано:	21.04.2006 № 473/12347	Мін'юст України
5	НПАОП 05.1-1.03-07	Правила охорони праці для працівників морських рибних портів	18.12.2006 наказ № 12	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	11.01.2007 № 12/13279	Мін'юст України
6	НПАОП 05.2-	Правила охорони праці на рибоводних	26.11.2012 наказ	МНС України

	1.12-12	підприємствах внутрішніх водойм	№ 1352	
		Зареєстровано:	14.12.2012 № 2074/22386	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	04.01.2013	
	Видобування вугілля і торфу (код КВЕД 10)			
1	НПАОП 10.0-1.01-10	Правила безпеки у вугільних шахтах	22.03.2010 наказ № 62	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	17.06.2010 № 398/17693	Мін'юст України
		Зміни:	07.09.2011 наказ № 960	МНС України
		Зареєстровано:	03.10.2011 № 1135/19873	Мін'юст України
		Зміни:	24.09.2014 наказ № 661	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	14.10.2014 № 1270/26047	Мін'юст
2	НПАОП 10.0-1.03-90	Правила безпеки для підприємств по збагаченню та брикетуванню вугілля (сланців)	24.05.90	Мінвуглепром СРСР
3	НПАОП 10.0-1.04-64	Правила безпеки під час проходки стовбурів шахт спеціальними способами	20.03.64	Держгіртехнагляд СРСР
4	НПАОП 10.0-1.07-02	Вимоги безпеки до стрічок конвеєрних шахтних та методи випробувань	31.05.2002 наказ № 250	Мінпраці України
5	НПАОП 10.0-3.01-90	Нормативи безпеки вибійних машин, комплексів і агрегатів	25.06.90	Мінвуглепром СРСР
6	НПАОП 10.0-5.01-04	Інструкція зі складання планів ліквідації аварій	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
7	НПАОП 10.0-5.02-04	Інструкція з контролю складу рудникового повітря, визначення газовості та встановлення категорій шахт за метаном	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
8	НПАОП 10.0-5.03-04	Інструкція з ведення вогневих робіт в підземних виробках і надшахтних будівлях	26.10.2004 Наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
9	НПАОП 10.0-5.04-04	Інструкція із застосування холодильних установок	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
10	НПАОП 10.0-5.06-04	Інструкція з розгазування гірничих виробок, розслідування, обліку та попередження загазувань	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
11	НПАОП 10.0-5.07-04	Інструкція з комплексного знепилювання повітря	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
12	НПАОП 10.0-5.08-04	Інструкція з виміру концентрації пилу в шахтах та обліку пилових навантажень	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
13	НПАОП 10.0-5.10-04	Інструкція зі складання вентиляційних планів	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
14	НПАОП 10.0-5.18-04	Інструкція з протипожежного захисту вугільних шахт	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
15	НПАОП 10.0-5.19-04	Інструкція із забезпечення шумової та вібраційної безпеки праці у вугільних шахтах	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
16	НПАОП 10.0-5.20-04	Інструкція з експлуатації засобів індивідуального захисту шахтарів	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
17	НПАОП 10.0-5.21-04	Інструкція із запобігання самозапалюванню, гасіння та розбирання породних відвалів	26.10.2004 наказ № 236	Держнаглядохоронпраці України
18	НПАОП 10.0-	Інструкція щодо перевезення людей	23.03.84	Мінвуглепром СРСР

	5.23-84	стрічковими конвейсерами в підземних виробках вугільних шахт		
19	НПАОП 10.0-5.25-89	Інструкція з безпечного ведення гірничих робіт на пластах, небезпечних щодо раптових викидів вугілля, породи і газу	1989	Мінвуглепром СРСР Держгіртехнагляд СРСР
20	НПАОП 10.0-5.26-88	Інструкція з безпечного ведення гірничих робіт на шахтах, де розробляють пласти, схильні до гірничих ударів	1988	Мінвуглепром СРСР
21	НПАОП 10.0-5.27-84	Інструкція з безпечного ведення гірничих робіт біля затоплених виробок	22.08.84	Держгіртехнагляд СРСР
22	НПАОП 10.0-5.28-87	Інструкція щодо прогнозу і попередження раптових проривів метану із ґрунту гірничих виробок	12.08.87	Мінвуглепром УРСР
23	НПАОП 10.0-5.30-79	Інструкція з безпечних методів і прийомів виконання робітниками операцій щодо управління покрівлею і кріплення в очисних вибоях, що оснащені вузькозахватними комбайнами та індивідуальним кріпленням на пологих і похилих пластах Донбасу	1979	Мінвуглепром ероторфу
24	НПАОП 10.0-5.31-81	Інструкція з безпечного установлення шахтного рухомого складу на рейки	17.10.81	Мінвуглепром СРСР
25	НПАОП 10.0-5.32-85	Інструкція з безпечної експлуатації рейкових надгрунтових доріг у вугільних шахтах	20.04.85	Мінвуглепром СРСР
26	НПАОП 10.0-5.33-76	Інструкція з техніки безпеки при технічному обслуговуванні та ремонті устаткування вертикальних стовбурів шахт	21.07.76	Мінвуглепром СРСР
27	НПАОП 10.0-5.34-83	Інструкція щодо виконання захисного заземлення з використанням природних заземлювачів (у вугільних шахтах)	08.04.83	Мінвуглепром СРСР Держгіртехнагляд СРСР
28	НПАОП 10.0-5.35-95	Інструкція з навчання працівників шахт	30.05.95 наказ № 79	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	01.08.95 № 272/808	Мін'юст України
29	НПАОП 10.0-5.37-13	Інструкція з електропостачання і застосування електроустаткування в провітрюваних ВМП тупикових виробках шахт, небезпечних за газом	12.12.2012 наказ № 1404	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 47/22579	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	01.02.2013	
30	НПАОП 10.0-5.38-13	Інструкція з безпечного проведення робіт у підземних електроустановках	12.12.2012 наказ № 1401	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 46/22578	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	05.02.2013	
31	НПАОП 10.0-5.39-13	Інструкція із застосування електроустаткування в рудниковому нормальному виконанні та електроустаткування загального призначення в шахтах, небезпечних за газом або пилом	12.12.2012 наказ № 1405	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 36/22568	Мін'юст України

		Дата введення в дію:	05.02.2013	
32	НПАОП 10.0-5.40-13	Інструкція з облаштування, огляду й вимірювання опору шахтних заземлень	12.12.2012 наказ № 1403	МНС України
		Зареєстровано:	02.01.2013 № 18/22550	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	05.02.2013	
33	НПАОП 10.0-5.41-13	Інструкція з визначення струмів короткого замикання, вибору і перевірки уставок максимального струмового захисту в мережах напругою до 1200 В	12.12.2012 наказ № 1408	МНС України
		Зареєстровано:	02.01.2013 № 27/22559	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	12.02.2013	
34	НПАОП 10.0-5.42-13	Інструкція з електропостачання і застосування електроустаткування на шахтах, небезпечних за раптовими викидами, що розробляють круті пласти	12.12.2012 наказ № 1406	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 48/22580	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	12.02.2013	
35	НПАОП 10.0-5.43-13	Інструкція з перевірки максимального струмового захисту шахтних апаратів	12.12.2012 наказ № 1402	МНС України
		Зареєстровано:	02.01.2013 № 26/22558	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	22.02.2013	
36	НПАОП 10.0-5.44-13	Інструкція з огляду та ревізії рудникового вибухобезпечного електроустаткування	12.12.2012 наказ № 1407	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 49/22581	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	22.02.2013	
37	НПАОП 10.0-5.45-13	Інструкція із запобігання та локалізації вибухів вугільного пилу	11.10.2013 наказ № 724	Міненергугілля України
		Зареєстровано:	30.10.2013 № 1834/24366	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	26.11.2013	
38	НПАОП 10.0-5.46-14	Інструкція з реверсування вентиляційного струменя і перевірки дії реверсивних пристроїв вентиляційних установок	24.09.2014 наказ № 660	Міненергугілля України
		Зареєстровано:	16.10.2014 № 1285/26062	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	11.11.2014	
39	НПАОП 10.0-7.05-90	Керівництво щодо боротьби з ендегенними пожежами на шахтах Мінвуглепрому СРСР	30.10.90	Мінвуглепром СРСР
40	НПАОП 10.0-7.06-86	Вказівка про порядок і контроль безпечного ведення гірничих робіт у небезпечних зонах	04.10.1986	Мінвуглепром СРСР
41	НПАОП 10.0-7.07-87	Методичні вказівки з організації навчання гірників щодо користування саморятувальниками в димових камерах	03.06.1987	Мінвуглепром СРСР
42	НПАОП 10.0-7.08-93	Керівництво щодо проектування вентиляції вугільних шахт	20.12.93 наказ № 131	Держнаглядохоронпраці України
43	НПАОП 10.0-7.09-82	Тимчасові вимоги безпеки до основного гірничотранспортного обладнання для	05.07.1982	Мінвуглепром СРСР

		вугільних та сланцевих шахт		
44	НПАОП 10.0-7.10-80	Тимчасові вимоги безпеки до технології та засобів для спуску негабаритних вантажів під вантажними посудинами	21.04.80	Мінвуглепром СРСР
45	НПАОП 10.0-7.11-80	Єдині вимоги до сигналів і знаків у підземних виробках і на шахтному транспорті	16.09.80	Мінвуглепром СРСР
46	НПАОП 10.0-7.12-83	Типові рішення щодо безпечного перевезення людей і вантажів локомотивами у виробках з нахилом від 0,005 % до 0,050 %	28.10.83	Мінвуглепром СРСР
47	НПАОП 10.0-7.13-83	Тимчасові вимоги безпеки при експлуатації монорейкових доріг у вугільних шахтах	1983	Мінвуглепром СРСР
48	НПАОП 10.0-7.14-81	Єдині вимоги з безпечної експлуатації перекидачів	25.12.81	Мінвуглепром СРСР
49	НПАОП 10.0-7.15-84	Проект встановлення меж небезпечної зони і ведення гірничих робіт у небезпечній зоні біля затоплених виробок	1984	Мінвуглепром СРСР
50	НПАОП 10.3-1.01-87	Правила безпеки праці на підприємствах торф'яної промисловості	26.03.87	Міністерство паливної промисловості РРФСР
Видобування вуглеводнів (код КВЕД 11)				
1	НПАОП 11.1-1.01-08	Правила безпеки в нафтогазодобувній промисловості України	06.05.2008 наказ № 95	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	02.06.2008 № 497/15188	Мінюст України
2	НПАОП 11.1-1.07-90	Правила безпеки при експлуатації засобів і систем автоматизації та управління в газовій промисловості	28.03.90	Газпром СРСР
3	НПАОП 11.1-1.11-86	Правила безпеки при експлуатації газопереробних заводів	11.03.86	Мінгазпром СРСР Держгіртехнагляд СРСР
4	НПАОП 11.1-1.15-13	Правила безпеки під час виконання робіт з розвідання та розроблення нафти і газу в акваторіях Чорного та Азовського морів	14.12.2012 наказ № 1423	МНС України
		Зареєстровано:	08.01.2013 № 76/22608	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	19.02.2013	
5	НПАОП 11.1-5.02-86	Інструкція з безпеки навантажувальних робіт при розвідці та розробці нафтових і газових родовищ на континентальному шельфі СРСР КД 51-01-22-86	31.12.86	Мінгазпром СРСР
Видобування металевих руд (код КВЕД 13)				
1	НПАОП 13.0-5.06-76	Інструкція щодо навішування та безпечної експлуатації гумотросових урівноважуючих канатів у вогнестійкому виконанні на скипових підйомах гірничорудних шахт	02.07.76	Мінчормет СРСР Мінкольормет СРСР
Видобування нерудних корисних копалин (код КВЕД 14)				
1	НПАОП 14.0-1.01-85	Правила техніки безпеки і виробничої санітарії в нерудній промисловості	1985	Мінпромбудматеріалів СРСР
2	НПАОП 14.0-1.02-85	Правила техніки безпеки і виробничої санітарії в промисловості нерудних будівельних матеріалів, графіту, каоліну, тальку	1982	Мінпромбудматеріалів СРСР
3	НПАОП 14.3-7.03-18	Вимоги щодо безпеки та захисту здоров'я працівників видобувних	02.07.2018 наказ № 943	Мінсоцполітики

		підприємств з підземним і відкритим способами видобування		
		Зареєстровано:	27.07.2018 за № 872/32324	Мін'юст
	Харчова промисловість (код КВЕД 15)			
1	НПАОП 15.0-1.01-17	Правила охорони праці для працівників, зайнятих на роботах зі зберігання та переробки зерна	20.09.2017 наказ № 1504	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	23.10.2017 за № 1288/31156	Мін'юст
2	НПАОП 15.0-3.01-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників кондитерського, хлібопекарного та макаронного виробництва	26.03.2007 наказ № 59	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	25.05.2007 № 540/13807	Мін'юст України
3	НПАОП 15.0-3.02-98	Типові норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам елеваторної, борошномельно-круп'яної і комбікормової промисловості	10.06.98 наказ № 118	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	14.07.98 № 450/2890	Мін'юст України
4	НПАОП 15.0-3.03-98	Типові норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам м'ясної і молочної промисловості	10.06.98 наказ № 116	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	14.07.98 № 451/2891	Мін'юст України
		Зміни:	03.07.2002 наказ № 305	Мінпраці України
		Зареєстровано:	30.07.2002 № 616/6904	Мін'юст України
5	НПАОП 15.0-3.09-98	Типові галузеві норми безплатної видачі працівникам спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту в харчовій промисловості (олійно-жирове, спиртове, лікєро-горіччане, пиво-безалкогольне, тютюнове та тютюново-ферментаційне, парфюмерно-косметичне та ефіроліїне виробництво)	10.06.98 наказ № 115	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	14.07.98 № 446/2886	Мін'юст України
		Зміни:	26.03.2007 наказ № 59	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	25.05.2007 № 540/13807	Мін'юст України
6	НПАОП 15.1-1.06-99	Правила охорони праці для працівників м'ясопереробних цехів	05.05.99 наказ № 81	Держнаглядохоронпраці України
7	НПАОП 15.1-1.07-99	Правила охорони праці для працівників виробництв забою та первинної обробки тваринницької сировини	05.05.99 наказ № 81	Держнаглядохоронпраці України
8	НПАОП 15.4-	Правила безпеки для олійно-жирового	22.04.97 наказ	Держнаглядохоронпраці

	1.06-97	виробництва	№ 99	України
9	НПАОП 15.4-1.10-92	Правила безпеки у виробництві олії методом пресування та екстракції	25.11.92	Держгіртехнагляд України
10	НПАОП 15.5-1.05-99	Правила охорони праці для працівників підприємств по переробці молока	22.07.99 наказ № 137	Держнагляд охорони праці України
11	НПАОП 15.8-1.27-02	Правила безпеки для виробництва хліба, хлібобулочних та макаронних виробів	28.02.2002 наказ № 125	Мінпраці України
12	НПАОП 15.8-1.29-18	Правила охорони праці для працівників, зайнятих на цукровому виробництві	05.10.2018 наказ № 1467	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	05.11.2018 № 1250/32702	Мін'юст
13	НПАОП 15.9-1.11-97	Правила безпеки для спиртового та лікєро-горілчаного виробництва	22.04.97 наказ № 100	Держнагляд охорони праці України
14	НПАОП 15.9-1.27-12	Правила охорони праці для виноробного виробництва	26.11.2012 наказ № 1351	МНС України
		Зареєстровано:	14.12.2012 № 2073/22385	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	04.01.2013	
15	НПАОП 15.9-1.28-17	Правила охорони праці для працівників виробництва солоду, пива та безалкогольних напоїв	18.04.2017 наказ № 635	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	17.05.2017 за № 633/30501	Мін'юст
Тютюнова промисловість (код КВЕД 16)				
1	НПАОП 16.0-1.16-97	Правила безпеки для тютюново-ферментаційного виробництва	22.04.97 наказ № 102	Держнагляд охорони праці України
Текстильна промисловість (код КВЕД 17)				
1	НПАОП 17.0-1.01-13	Правила охорони праці для працівників бавовняного виробництва	12.12.2012 наказ № 1417	МНС України
		Зареєстровано:	08.01.2013 № 64/22596	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.02.2013	
2	НПАОП 17.0-3.02-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам текстильного (бавовняного) виробництва	08.12.2008 наказ № 263	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.12.2008 № 1253/15944	Мін'юст України
3	НПАОП 17.0-3.03-12	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівників виробництва нетканних матеріалів	06.02.2012 наказ № 248	МНС України
		Зареєстровано:	27.02.2012 № 317/20630	Мін'юст України
4	НПАОП 17.0-7.12-83	ОСТ 17-943-83 Процеси виробничі підприємств текстильно-галантерейної промисловості. Вимоги безпеки	1983	Мінлегпром СРСР
5	НПАОП 17.2-1.01-08	Правила охорони праці у вовняному виробництві	09.12.2008 наказ № 269	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.12.2008 1254/15945	Мін'юст України
6	НПАОП 17.2-3.01-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам вовняного виробництва	10.11.2008 наказ № 240	Держгірпромнагляд

		Зареєстровано:	26.11.2008 № 1136/15827	Мін'юст України
7	НПАОП 17.6-1.11-06	Правила охорони праці для підприємств трикотажної галузі промисловості	22.11.2006 наказ № 4	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	11.12.2006 № 1301/13175	Мін'юст України
8	НПАОП 17.6-3.01-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам трикотажного виробництва	10.11.2008 наказ № 239	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	26.11.2008 № 1135/15826	Мін'юст України
9	НПАОП 17.14-7.13-84	ОСТ 17-976-84 Процеси виробничі підприємств льняної промисловості. Вимоги безпеки	1984	Мінлепрому СРСР
10	НПАОП 17.15-7.06-85	ОСТ 17-346-85 Процеси виробничі підприємств шовкової промисловості. Вимоги безпеки	1985	Мінлепрому СРСР
11	НПАОП 17.53-1.01-08	Правила охорони праці у виробництві нетканних матеріалів	09.12.2008 наказ № 270	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.12.2008 № 1258/15949	Мін'юст України
Виробництво готового одягу та хутра (код КВЕД 18)				
1	НПАОП 18.2-1.04-13	Правила охорони праці для працівників швейного виробництва	12.12.2012 наказ № 1416	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 52/22584	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	12.02.2013	
2	НПАОП 18.3-1.01-12	Правила охорони праці при виробництві хутра та хутряних виробів	18.06.2012 наказ № 905	МНС України
		Зареєстровано:	10.07.2012 № 1164/21476	Мін'юст України
3	НПАОП 18.3-3.01-13	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам виробництва хутра та хутряних виробів	14.12.2012 наказ № 1422	МНС України
		Зареєстровано:	09.01.2013 № 82/22614	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	01.02.2013	
Виробництво шкіри та шкіряного взуття (код КВЕД 19)				
1	НПАОП 19.0-1.01-07	Правила охорони праці для працівників шкіряного виробництва	19.06.2007 наказ № 136	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	04.07.2007 № 760/14027	Мін'юст України
2	НПАОП 19.0-3.01-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам шкіряної галузі промисловості	29.10.2007 наказ № 249	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	13.11.2007 № 1266/14533	Мін'юст України
3	НПАОП 19.2-1.01-12	Правила охорони праці при виробництві шкіргалантерейних виробів	18.06.2012 № 904	МНС України
		Зареєстровано:	10.07.2012 № 1163/21475	
4	НПАОП 19.3-	Правила охорони праці при виробництві	09.12.2008	Держгірпромнагляд

	1.01-08	взуття	наказ № 271	
		Зареєстровано:	29.12.2008 № 1255/15946	Мін'юст України
5	НПАОП 19.3-3.01-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам взуттєвої галузі промисловості	29.10.2007 наказ № 248	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	13.11.2007 № 1265/14532	Мін'юст України
Виробництво і оброблення деревини (код КВЕД 20)				
1	НПАОП 20.0-1.02-05	Правила охорони праці в деревообробній промисловості	31.01.2005 наказ № 20	Держнагляд охорони праці України
		Зареєстровано:	16.03.2005 за № 306/10586	Мін'юст
2	НПАОП 20.0-1.03-13	Правила з охорони праці під час виробництва деревоволокнистих плит	14.12.2012 наказ № 1424	МНС України
		Зареєстровано:	08.01.2013 № 72/22604	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	19.02.2013	
3	НПАОП 20.0-3.10-05	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників деревообробної промисловості	31.01.2005 наказ № 19	Держнагляд охорони праці України
		Зареєстровано:	22.02.2005 № 257/10537	Мін'юст
		Зміни:	07.11.2007 наказ № 259	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	16.11.2007 № 1278/14545	Мін'юст
Целюлозно-паперова промисловість (код КВЕД 21)				
1	НПАОП 21.0-1.01-87	Правила з охорони праці у целюлозно-паперовій промисловості	1987	Мінлісперпрому СРСР
2	НПАОП 21.0-3.01-00	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників целюлозно-паперової промисловості	28.12.2000 наказ № 359	Мінпраці України
		Зареєстровано:	23.03.2001 № 265/5456	Мін'юст України
Видавнича справа (код КВЕД 22)				
1	НПАОП 22.1-1.02-07	Правила охорони праці для підприємств та організацій поліграфічної промисловості	03.12.2007 наказ № 287	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	26.12.2007 № 1395/14662	Мін'юст України
2	НПАОП 22.1-3.03-85	Типові галузеві норми безплатної видачі робітникам і службовцям спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту	1985	Держкомвидав СРСР
3	НПАОП 22.2-3.44-80	Типові галузеві норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту робітникам і службовцям поліграфічного виробництва та книжкової торгівлі	18.08.80 Постанова № 241/П-9	Держкомпраці СРСР
		Зміни: 1	17.12.84	

			Постанова № 363/ПІ-1577	
		2	21.08.85 Постанова № 289/ПІ-8	
Коксохімічна і нафтопереробна промисловість (код КВЕД 23)				
1	НПАОП 23.1-1.01-08	Правила безпеки в коксохімічному виробництві	10.06.2008 наказ № 135	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	03.07.2008 № 575/15266	Мін'юст України
2	НПАОП 23.2-1.01-76	Правила безпеки під час експлуатації установок підготовки нафти на підприємствах нафтової промисловості	1976	Держгіртехнагляд СРСР
3	НПАОП 23.2-1.02-91	Правила будови і безпечної експлуатації факельних систем	1991	Держгірпроматомнагляд СРСР
4	НПАОП 23.2-1.10-73	Правила безпеки при експлуатації нафтогазопереробних заводів	01.01.73	Міннафтохімпром СРСР
5	НПАОП 23.2-3.26-13	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам нафтопереробної промисловості	27.05.2013 наказ № 278	Міненергугілля України
		Зареєстровано:	11.06.2013 № 926/23458	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	19.07.2013	
6	НПАОП 23.2-5.03-83	Інструкція з безпечної експлуатації очисних споруд підприємств Міннафтохімпрому СРСР	1983	Міннафтохімпром СРСР
Хімічне виробництво (код КВЕД 24)				
1	НПАОП 24.0-1.01-08	Правила охорони праці в содовій промисловості	14.05.2008 наказ № 103	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	28.05.2008 № 466/15157	Мін'юст України
2	НПАОП 24.0-1.19-05	Правила охорони праці під час експлуатації магістральних трубопроводів для транспортування рідкого аміаку (аміакопроводів)	11.01.2005 наказ № 2	Держнагляд охорони праці України
		Зареєстровано:	02.02.2005 № 146/10426	Мін'юст України
		Зміни:	01.10.2007 наказ № 226	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	31.10.2007 № 1231/14498	Мін'юст України
3	НПАОП 24.0-1.20-13	Правила охорони праці на об'єктах з виробництва товарів побутової хімії	28.08.2013 наказ № 600	Міненергугілля України
		Зареєстровано:	13.09.2013 № 1589/24121	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.10.2013	
4	НПАОП 24.0-1.21-14	Правила безпечної експлуатації наземних складів синтетичного рідкого аміаку	24.10.2014 наказ № 754	Міненергугілля України
		Зареєстровано:	12.11.2014 № 1437/26214	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	09.12.2014	
5	НПАОП 24.0-3.01-04	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту	07.09.2004 наказ № 194	Держнагляд охорони праці України

		працівникам хімічних виробництв. (Частина 1)		
		Зареєстровано:	26.10.2004 № 1362/9961	Мін'юст України
6	НПАОП 24.0-3.03-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам хімічних виробництв. (Частина 2)	13.12.2007 наказ № 305	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	31.03.2008 № 264/14955	Мін'юст України
7	НПАОП 24.0-3.04-13	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам гідролізного та лісохімічного виробництва	16.07.2013 наказ № 453	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	02.08.2013 № 1307/23839	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	23.08.2013	
Виробництво базової хімічної продукції (код КВЕД 24.1)				
8	НПАОП 24.1-1.01-10	Правила охорони праці під час виробництва синтетичного етилового спирту	19.08.2010 наказ № 156	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	13.09.2010 № 807/18102	Мін'юст України
9	НПАОП 24.1-1.04-81	Правила безпеки при роботі з хлорною кислотою та перхлоратами в установах, організаціях і на підприємствах АН СРСР	16.09.81	Президія Академії Наук СРСР
10	НПАОП 24.1-1.06-10	Правила охорони праці під час виробництва неорганічних хімічних реактивів	19.08.2010 наказ № 157	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	13.09.2010 № 808/18103	Мін'юст України
11	НПАОП 24.1-1.07-10	Правила охорони праці для виробництв основної хімічної промисловості	26.08.2010 наказ № 162	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	24.09.2010 № 850/18145	Мін'юст України
12	НПАОП 24.1-1.08-81	Правила безпеки при роботі і зберіганні лужних металів в установах, організаціях і на підприємствах АН СРСР	07.12.81	Президія Академії Наук СРСР
13	НПАОП 24.1-1.31-83	Правила безпеки при роботі з талієм та його сполуками в установах, організаціях і на підприємствах АН СРСР	13.01.83	Президія Академії Наук СРСР
14	НПАОП 24.1-1.32-13	Правила охорони праці на об'єктах з виробництва основної органічної продукції та полімерів	12.12.2012 наказ № 1413	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 51/22583	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	22.02.2013	
15	НПАОП 24.1-1.33-13	Правила охорони праці на об'єктах з виробництва неорганічних азотних сполук та мінеральних добрив	12.12.2012 наказ № 1414	МНС України
		Зареєстровано:	04.01.2013 № 59/22591	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.02.2013	

16	НПАОП 24.1-1.34-13	Правила охорони праці на об'єктах з виробництва основної неорганічної продукції та мінеральних добрив (крім азотної продукції)	14.12.2012 наказ № 1420	МНС України
		Зареєстровано:	09.01.2013 № 81/22613	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	22.02.2013	
17	НПАОП 24.1-1.35-13	Правила охорони праці на об'єктах з виробництва барвників та пігментів	12.12.2012 наказ № 1410	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 50/22582	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	22.02.2013	
18	НПАОП 24.1-1.36-13	Правила охорони праці при виробництві неорганічних сполук фосфору	14.06.2013 наказ № 375	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	09.07.2013 № 1143/23675	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	13.08.2013	
19	НПАОП 24.1-1.37-15	Правила охорони під час застосування та зберігання дихлоретану	27.01.2015 наказ № 36	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	12.02.2015 № 144/26589	Мін'юст
		Дата введення в дію:	03.03.2015	
20	НПАОП 24.11-1.01-70	Правила техніки безпеки на заводах сухого льоду та рідкої вуглекислоти	04.05.70	ЦК профспілки робітників харчопрому СРСР
21	НПАОП 24.11-1.03-78	Правила безпеки при виробництві водню методом електролізу води	13.10.78	Держгіртехнагляд СРСР
22	НПАОП 24.11-1.18-84	Правила безпеки при виробництві, зберіганні та роботі з воднем	16.05.84	ЦК профспілки робітників авіаоборонпрому
Виробництво лаків та фарб (код КВЕД 24.3)				
23	НПАОП 24.3-1.18-13	Правила охорони праці для виробництв лакофарбової промисловості	02.12.2013 наказ № 891	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	19.12.2013 № 2150/24682	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	21.01.2014	
Фармацевтичне виробництво (код КВЕД 24.4)				
24	НПАОП 24.4-1.02-88	Правила безпеки для виробництв медичної промисловості	06.09.88	Держгіртехнагляд СРСР Мінмедбіопром СРСР
25	НПАОП 24.4-3.37-80	Типові галузеві норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту робітникам і службовцям виробництв медикаментів, медичних і біологічних препаратів і матеріалів	23.09.80 Постанова № 296/П-10	Держкомпраці СРСР
		Зміни:	21.08.85 Постанова № 289/П-8	
Виробництво мила, парфумерії, очищувальних засобів (код КВЕД 24.5)				
26	НПАОП 24.5-1.22-13	Правила охорони праці на об'єктах з виробництва синтетичних мийних засобів	28.08.2013 наказ № 599	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	16.09.2013 № 1600/24132	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.10.2013	
27	НПАОП 24.5-1.23-14	Правила охорони праці під час виробництва парфумерно-косметичної продукції	06.11.2014 наказ № 786	Міненерговугілля України

		Зареєстровано:	26.11.2014 № 1506/26283	Мін'юст
		Дата введення в дію:	19.12.2014	
Виробництво інших хімічних продуктів (код КВЕД 24.6)				
Гумова та пластмасова промисловість (код КВЕД 25)				
1	НПАОП 25.0-1.01-12	Правила охорони праці на об'єктах з переробки пластичних мас	16.07.2012 наказ № 989	МНС України
		Зареєстровано:	07.08.2012 № 1336/21648	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	28.09.2012	
2	НПАОП 25.0-1.02-13	Правила охорони праці під час роботи з полімерними композитними матеріалами	12.12.2012 наказ № 1409	МНС України
		Зареєстровано:	02.01.2013 № 23/22555	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	29.01.2013	
3	НПАОП 25.0-1.03-13	Правила безпеки праці під час автоклавного формування і склеювання деталей і агрегатів	18.09.2013 наказ № 673	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	01.10.2013 № 1685/24217	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	22.10.2013	
4	НПАОП 25.0-1.04-13	Правила охорони праці на підприємствах з виробництва пластмасових виробів	01.10.2013 наказ № 702	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	11.10.2013 № 1750/24282	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	05.11.2013	
5	НПАОП 25.0-1.05-13	Правила охорони праці на об'єктах при ротаційному формуванні пластмас	27.09.2013 наказ № 700	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	16.10.2013 № 1770/24302	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.11.2013	
6	НПАОП 25.0-1.06-13	Правила безпеки при пресуванні та доробленні деталей з пластичних мас	29.10.2013 наказ № 797	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	15.11.2013 № 1953/24485	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	10.12.2013	
7	НПАОП 25.0-1.07-13	Правила охорони праці на підприємствах з виробництва шин та гумових виробів	02.12.2013 наказ № 890	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	13.12.2013 № 2111/24643	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.01.2014	
8	НПАОП 25.1-1.01-09	Правила охорони праці при обслуговуванні просочувально-сушильного устаткування для виробництва дубльованих гумотехнічних матеріалів та виробів з них	29.07.2009 наказ № 116	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	20.08.2009 № 791/16807	Мін'юст України
9	НПАОП 25.1-3.01-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам на підприємствах гумотехнічної галузі	01.10.2007 наказ № 223	Держгірпромнагляд

		Зареєстровано:	03.12.2007 № 1338/14605	Мінюст України
10	НПАОП 25.24-7.03-84	ОСТ 17-976-84 Процеси виробничі підприємств фурнітурної промисловості. Вимоги безпеки	1984	Мінлепрому СРСР
Виробництво неметалевих мінеральних виробів (код КВЕД 26)				
1	НПАОП 26.0-1.07-75	Правила техніки безпеки і виробничої санітарії при виробництві цегли та вапна	1975	Мінтрансбуд СРСР
2	НПАОП 26.0-3.01-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам, зайнятим на підприємствах промисловості будівельних матеріалів	11.12.2007 наказ № 298	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	26.12.2007 № 1410/14677	Мін'юст України
3	НПАОП 26.1-3.01-06	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам, зайнятим на підприємствах скляної промисловості	30.01.2006 наказ № 41	МНС України
		Зареєстровано:	13.02.2006 № 124/11198	Мін'юст України
4	НПАОП 26.2-3.01-12	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту для працівників фарфоро-фаянсового виробництва	06.02.2012 наказ № 247	МНС України
		Зареєстровано:	27.02.2012 № 316/20629	Мін'юст України
5	НПАОП 26.2-1.01-07	Правила охорони праці для працівників фарфоро-фаянсової промисловості	19.06.2007 наказ № 137	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	04.07.2007 № 761/14028	Мін'юст України
6	НПАОП 26.26-1.08-97	Правила безпеки у вогнетривному виробництві	19.02.97 наказ № 30	Держнаглядохоронпраці України
7	НПАОП 26.5-1.02-14	Правила охорони праці у цементній промисловості	24.10.2014 наказ № 741	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	14.11.2014 № 1451/26228	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	16.12.2014	
8	НПАОП 26.6-1.02-00	Правила охорони праці для працівників бетонних і залізобетонних заводів	28.12.2000 наказ № 375	Мінпраці України
9	НПАОП 26.6-3.01-13	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам виробництва матеріалів і виробів на основі хризотилового азбесту	28.08.2013 наказ № 601	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	13.09.2013 № 1585/24117	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	15.10.2013	
10	НПАОП 26.7-1.01-85	Правила техніки безпеки і виробничої санітарії під час обробки природного каменю	1985	Мінпромбудматеріалів СРСР
Металургія (код КВЕД 27)				
1	НПАОП 27.0-1.01-08	Правила охорони праці в металургійній промисловості	22.12.2008 наказ № 289	Держгірпромнагляд

		Зареєстровано:	29.01.2009 № 87/16103	Мінюст України
2	НПАОП 27.0-3.01-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам металургійної промисловості	27.08.2008 наказ № 187	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	01.10.2008 № 918/15609	Мін'юст України
3	НПАОП 27.0-4.03-19	Положення щодо застосування нарядів-допусків на виконання робіт підвищеної небезпеки в металургійній промисловості та залізрудних гірничо-збагачувальних комбінатах	04.07.2019 наказ № 1045	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	29.07.2019 за № 828/33799	Мін'юст
4	НПАОП 27.1-1.01-09	Правила охорони праці у сталеплавильному виробництві	15.10.2009 наказ № 172	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	05.11.2009 № 1038/17054	Мін'юст України
5	НПАОП 27.1-1.02-97	Правила безпеки у доменному виробництві	19.05.97 наказ № 135	Держнаглядохоронпраці України
6	НПАОП 27.1-1.04-09	Правила охорони праці в прокатному виробництві підприємств металургійного комплексу	29.07.2009 наказ № 118	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	20.08.2009 № 792/16809	Мін'юст України
7	НПАОП 27.1-1.06-08	Правила охорони праці під час ремонту устаткування на підприємствах чорної металургії	20.08.2008 наказ № 183	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	16.09.2008 № 863/15554	Мін'юст України
8	НПАОП 27.1-1.09-09	Правила охорони праці у газовому господарстві підприємств чорної металургії	29.12.2009 наказ № 218	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.01.2010 № 104/17399	Мін'юст України
9	НПАОП 27.1-1.10-07	Правила безпеки в газовому господарстві коксохімічних підприємств і виробництв	27.03.2007 № 61	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	28.04.2007 № 441/13708	Мінюст України
10	НПАОП 27.1-1.47-14	Правила охорони праці для водних господарств у чорній металургії	20.08.2014 наказ № 578	Міненергугілля України
		Зареєстровано:	08.09.2014 № 1086/25863	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	07.10.2014	
11	НПАОП 27.2-1.01-09	Правила охорони праці у трубному виробництві	15.10.2009 наказ № 171	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	05.11.2009 № 1037/17053	Мінюст України
12	НПАОП 27.35-1.01-09	Правила охорони праці у феросплавному виробництві	15.10.2009 наказ № 173	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	05.11.2009 № 1039/17055	Мінюст України
13	НПАОП 27.4-1.11-06	Правила безпеки у виробництві свинцю та цинку	22.08.2006 наказ № 549	МНС України

		Зареєстровано:	06.12.2006 № 1273/13147	Мін'юст України
14	НПАОП 27.4-1.12-06	Правила безпеки при виробництві та переробці титану	22.08.2006 наказ № 548	МНС України
		Зареєстровано:	06.12.2006 № 1272/13146	Мін'юст України
15	НПАОП 27.4-1.42-62	Правила безпеки при виплавці та обробці титану і його сплавів	03.07.62	ЦК профспілки робітників авіаоборонпрому
16	НПАОП 27.4-1.43-14	Правила охорони праці під час виробництва олова і сплавів на його основі	13.10.2014 наказ № 717	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	29.10.2014 № 1357/26134	Мін'юст
		Дата введення в дію:	28.11.2014	
17	НПАОП 27.4-1.44-15	Правила охорони праці під час виробництва алюмінію	19.01.2015 наказ № 19	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	03.02.2015 № 126/26571	Мін'юст
		Дата введення в дію:	03.03.2015	
18	НПАОП 27.4-1.45-17	Правила охорони праці під час одержання та переробки порошоків магнію та його сплавів	11.04.2017 наказ № 603	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	11.05.2017 за № 588/30456	Мін'юст
19	НПАОП 27.4-1.46-19	Правила охорони праці під час виробництва магнію	18.04.2019 наказ № 594	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	10.05.2019 за № 483/33454	Мін'юст
20	НПАОП 27.4-7.15-86	ОСТ 48.264-86 Огородження рухомих частин устаткування. Загальні технічні вимоги	1986	Мінкопільмет СРСР
21	НПАОП 27.5-1.13-79	Правила безпеки на залізничному транспорті підприємств системи Мінчормету СРСР	1979	Мінчормет СРСР
22	НПАОП 27.5-1.46-14	Правила охорони праці у ливарному виробництві	03.11.2014 наказ № 779	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	20.11.2014 № 1476/26253	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	12.12.2014	
23	НПАОП 27.5-6.01-79	ОСТ 14.55-79 Бірочна система на підприємствах чорної металургії. Основні положення. Порядок застосування	1979	Мінчормет СРСР
Оброблення металу (код КВЕД 28)				
1	НПАОП 28.0-1.03-08	Правила охорони праці у метизному виробництві	29.12.2008 наказ № 301	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	29.01.2009 № 88/16104	Мінюст України
2	НПАОП 28.0-1.30-12	Правила охорони праці під час роботи з абразивним інструментом	22.10.2012 наказ № 1277	МНС України
		Зареєстровано:	08.11.2012 № 1879/22191	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	26.11.2012	
3	НПАОП 28.0-1.31-13	Правила охорони праці під час гарячої і холодної прокатки алюмінієвих і магнісних сплавів	11.12.2012 наказ № 1392	МНС України
		Зареєстровано:	02.01.2013 №	Мін'юст України

			24/22556	
		Дата введення в дію:	08.02.2013	
4	НПАОП 28.0-1.32-13	Правила охорони праці під час фарбувальних робіт	26.11.2013 наказ № 865	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	13.12.2013 № 2109/24641	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.01.2014	
5	НПАОП 28.0-1.33-13	Правила охорони праці під час ковальсько-пресових робіт	19.12.2013 наказ № 968	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	10.01.2014 № 17/24794	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	11.02.2014	
6	НПАОП 28.0-1.34-14	Правила охорони праці під час електрохімічної обробки металів	13.02.2014 наказ № 148	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	16.04.2014 № 432/25209	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	06.05.2014	
7	НПАОП 28.0-1.35-14	Правила охорони праці під час газоелектричного, контактного, кисневого та плазмового різання металів	06.02.2014 наказ № 117	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	16.05.2014 № 507/25284	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	13.06.2014	
8	НПАОП 28.0-1.36-14	Правила охорони праці під час оброблення і використання алюмінієвих і титанових сплавів	20.08.2014 наказ № 579	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	08.09.2014 № 1088/25865	Мін'юст
		Дата введення в дію:	30.09.2014	
9	НПАОП 28.0-1.37-14	Правила охорони праці при нанесенні металопокриттів	20.08.2014 наказ № 581	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	08.09.2014 № 1090/25867	Мін'юст
		Дата введення в дію:	07.10.2014	
10	НПАОП 28.5-1.02-07	Правила охорони праці при термічній обробці металів	18.12.2007 наказ № 315	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	28.01.2008 № 66/14757	Мін'юст України
11	НПАОП 28.5-1.05-60	Правила з техніки безпеки і промислової санітарії при очищенні деталей гідропіскоструменним і дробоструменним способами і травленням	24.03.60	ЦК профспілки робітників авіаоборонпрому
12	НПАОП 28.51-1.19-62	Правила безпеки при експлуатації електротермічних установок підвищеної та високої частоти	14.11.62	ЦК профспілки робітників машинобудування
13	НПАОП 28.51-1.42-18	Правила охорони праці під час очищення деталей механічним способом	30.01.2018 наказ № 104	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	20.02.2018 за № 204/31656	Мін'юст
14	НПАОП 28.52-1.31-13	Правила охорони праці під час зварювання металів	14.12.2012 наказ № 1425	МНС України
		Зареєстровано:	04.01.2013 № 63/22595	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	08.02.2013	
15	НПАОП 28.52-	Правила охорони праці під час паяльних	06.02.2014 наказ	Міненерговугілля України

	1.32-14	робіт	№ 118	
		Зареєстровано:	20.05.2014 № 513/25290	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	13.06.2014	
16	НПАОП 28.7-1.01-07	Правила охорони праці для підприємств по виробництву кабельної продукції	18.12.2007 наказ № 314	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	28.01.2008 № 65/14756	Мін'юст України
Виробництво машин та устаткування (код КВЕД 29)				
1	НПАОП 29.0-3.02-06	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам машинобудування та металообробної промисловості	21.02.2006 наказ № 89	МНС України
		Зареєстровано:	10.03.2006 № 250/12124	Мін'юст України
2	НПАОП 29.2-1.01-58	Загальні правила техніки безпеки та виробничої санітарії для підприємств і організацій машинобудування	29.09.58	ЦК профспілки працівників машинобудування
3	НПАОП 29.11-1.03-71	Правила з техніки безпеки і промислової санітарії під час випробувань дизельних двигунів та їх агрегатів	24.11.71	ЦК профспілки робітників авіаоборонпрому
4	НПАОП 29.23-1.04-90	Правила будови та безпечної експлуатації аміачних холодильних установок	27.09.90	Держкомітет Ради Міністрів СРСР з питань продовольства
5	НПАОП 29.6-1.01-07	Правила безпеки під час утилізації звичайних видів боєприпасів	12.03.2007 наказ № 45	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	01.10.2007 № 1131/14398	Мін'юст України
6	НПАОП 29.6-2.01-95	ВНДОП 05-95 Тимчасовий перелік небезпечних і особливо небезпечних технологічних операцій під час розснарядження і утилізації боєприпасів (ПООРУ)	26.09.96 наказ № 302	Міністерство машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України
7	НПАОП 29.6-4.01-96	НД 01-96 Положення про порядок допуску боєприпасів на розснарядження і утилізації	25.12.96 наказ № 395	Міністерство машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України
8	НПАОП 29.6-7.02-95	ВНД 03-95 Керівний документ з безпечної організації виробництв розснарядження і утилізації боєприпасів (РДБОП)	25.12.96 наказ № 395	Міністерство машинобудування, військово-промислового комплексу і конверсії України
9	НПАОП 29.6-7.05-91	Правила експлуатації підприємств з виготовлення порохів, ракетного твердого палива, вибухових речовин, піротехнічних засобів і сумішей, засобів ініціювання і виробів військової техніки на їх основі	07.02.91	Міноборони СРСР
10	НПАОП 29.6-7.06-89	Правила будови підприємств по виготовленню порохів, ракетного твердого палива, вибухових речовин, піротехнічних засобів і сумішей, засобів ініціювання і виробів військової техніки на їх основі	28.03.89 № 109с	Міністерство машинобудування СРСР
Виробництво електричних машин і апаратури (код КВЕД 31)				
1	НПАОП 31.0-3.01-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту	29.12.2008 наказ № 300	Держгірпромнагляд

		працівникам електротехнічної промисловості		
		Зареєстровано:	27.01.2009 № 82/16098	Мінюст України
2	НПАОП 31.5-1.01-07	Правила охорони праці у виробництві джерел світла та світлотехнічного обладнання	18.12.2007 наказ № 316	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	28.01.2008 № 67/14758	Мін'юст України
3	НПАОП 31.6-1.01-08	Правила охорони праці для виробництв електроізоляційних матеріалів	12.05.2008 наказ № 100	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	31.05.2008 № 487/15178	Мін'юст України
Виробництво устаткування для радіо, телебачення та зв'язку (код КВЕД 32)				
1	НПАОП 32.0-1.01-13	Правила охорони праці під час виробництва друкованих плат	23.10.2013 наказ № 772	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	08.11.2013 № 1912/24444	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	06.12.2013	
2	НПАОП 32.0-1.02-14	Правила охорони праці під час виробництва радіо- та електронної апаратури	20.08.2014 наказ № 580	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	08.09.2014 № 1089/25866	Мін'юст
		Дата введення в дію:	07.10.2014	
3	НПАОП 32.1-3.01-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам радіоелектронної промисловості	11.12.2007 наказ № 297	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	26.12.2007 № 1403/14670	Мінюст України
Виробництво медичних, вимірювальних, оптичних приладів та інструментів (код КВЕД 33)				
Виробництво транспортного устаткування (код КВЕД 35)				
1	НПАОП 35.1-1.03-17	Правила охорони праці під час виконання суднобудівних та судноремонтних робіт	20.09.2017 наказ № 1491	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	23.10.2017 за № 1291/31159	Мін'юст
2	НПАОП 35.1-3.15-07	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам суднобудівної промисловості	29.03.2007 наказ № 64	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	18.04.2007 № 327/13594	Мінюст України
3	НПАОП 35.3-1.02-06	Правила охорони праці у цехах кінцевого складання літальних апаратів	16.03.2006 наказ № 136	МНС України
		Зареєстровано:	14.04.2006 № 444/12318	Мін'юст України
Виробництво меблів, іграшок та інших виробів (код КВЕД 36)				
1	НПАОП 36.1-1.01-10	Правила охорони праці під час експлуатації автоматичних та напіваавтоматичних ліній меблевого виробництва	30.11.2010 наказ № 248	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	17.12.2010 за № 1280/18575	Мін'юст України

2	НПАОП 36.5-7.04-84	ОСТ 17-976-84 Процеси виробничі підприємств з виробництва іграшок. Вимоги безпеки	1984	Мінлєтпром СРСР
Оброблення відходів (код КВЕД 37)				
1	НПАОП 37.0-1.01-09	Правила безпеки при заготівлі і переробці брухту та відходів чорних і кольорових металів	29.07.2009 наказ № 119	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	20.08.2009 № 793/16809	Мін'юст України
Вироблення електроенергії, газу, тепла (код КВЕД 40)				
Виробництво та розподілення електроенергії (код КВЕД 40.1)				
1	НПАОП 40.1-1.01-97	Правила безпечної експлуатації електроустановок	06.10.97 наказ № 257	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	13.01.98 № 11/2451	Мін'юст України
		Зміни:	25.02.2000 наказ № 26	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	06.04.2000 № 213/4434	Мін'юст України
2	НПАОП 40.1-1.03-76	Правила техніки безпеки при експлуатації водного господарства, гідротехнічних споруд та гідромеханічного обладнання електростанцій	22.11.76	Міненерго СРСР
3	НПАОП 40.1-1.07-01	Правила експлуатації електрозахисних засобів	05.06.2001 наказ № 253	Мінпраці України
4	НПАОП 40.1-1.21-98	Правила безпечної експлуатації електроустановок споживачів	09.01.98 наказ № 4	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	10.02.98 № 93/2533	Мін'юст України
5	НПАОП 40.1-1.32-01	Правила будови електроустановок. Електрообладнання спеціальних установок	21.06.2001 наказ № 272	Мінпраці України
Виробництво та розподілення тепла (код КВЕД 40.3)				
6	НПАОП 40.3-1.05-89	Правила вибухобезпеки паливоподач та установок для приготування і спалення пилويدного палива	21.08.89	Міненерго СРСР Мінважмаш СРСР
7	НПАОП 40.3-1.16-93	Правила вибухопожежобезпеки паливоподач електростанцій	1.06.93	Міненерго України
8	НПАОП 40.3-1.28-74	Правила будови і безпечної експлуатації електродних котлів ЦТ-3187	29.08.74	Міністерство шляхів СРСР
Збір, очищення та розподілення води (код КВЕД 41)				
1	НПАОП 41.0-1.01-79	Правила техніки безпеки при експлуатації систем водопостачання та водовідведення населених місць	04.10.77 наказ № 407	Мінжитлокомунгосп УРСР
Будівництво (код КВЕД 45)				
1	НПАОП 45.2-1.02-90	Правила з охорони праці під час будівництва та ремонту об'єктів житлово-комунального господарства	1990	Держжитлокомунгосп України
2	НПАОП 45.2-1.11-97	Правила безпечного виконання робіт при спорудженні об'єктів з монолітного бетону та залізобетону	14.03.97 наказ № 58	Держнаглядохоронпраці України
3	НПАОП 45.2-1.12-01	Правила безпеки під час реконструкції будівель і споруд промислових підприємств	02.04.2001 наказ № 151	Мінпраці України
4	НПАОП 45.2-3.01-04	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших	17.05.2004 наказ № 126	Держнаглядохоронпраці України

		засобів індивідуального захисту працівникам, зайнятим у будівельному виробництві		
		Зареєстровано:	17.06.2004 № 699/9298	Мін'юст України
		Зміни:	01.10.2007 наказ № 233	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	11.10.2007 № 1164/14431	Мін'юст України
5	НПАОП 45.2-7.02-12	Система стандартів безпеки праці Охорона праці і промислова безпека у будівництві (ДБН)	27.01.2009 № 45; 04.06.2010 № 20; 25.05.2011 № 53; 30.12.2011 № 147	Мінрегіонбуд Мінрегіон
6	НПАОП 45.2-7.03-17	Мінімальні вимоги з охорони праці на тимчасових або мобільних будівельних майданчиках	23.06.2017 наказ № 1050	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	08.09.2017 за № 1111/30979	Мін'юст
7	НПАОП 45.21-1.03-98	Правила безпеки праці під час проведення робіт з будівництва мостів	09.03.98 наказ № 31	Держнаглядохоронпраці України
8	НПАОП 45.21-1.04-79	Правила безпечної експлуатації житлових і громадських будівель	30.05.79	Мінжитлокомунгосп РСФСР
9	НПАОП 45.24-1.01-91	Єдині правила безпеки праці на водоплазних роботах. Частина I. Правила водоплазної служби	1991	Центральна рада Товариства рятування на воді
10	НПАОП 45.24-1.07-90	Єдині правила безпеки праці на водоплазних роботах (РД 31.84.01-90) Частина 1. Правила водоплазної служби Частина 2. Медичне забезпечення водоплазів	1990	МОЗ СРСР
11	НПАОП 45.24-1.08-69	Правила безпеки при будівництві підземних гідротехнічних споруд	18.07.69	Держгіртехнагляд СРСР
		Зміни : 1	1978	
		2	1982	
		3	1986	
12	НПАОП 45.25-1.01-92	Правила виконання робіт щодо ремонту печей та димових каналів	26.08.92	Українське республіканське добровільне пожежне товариство (УРДПТ)
Оптова торгівля і посередництво у торгівлі (код КВЕД 51)				
Роздрібна торгівля (код КВЕД 52)				
1	НПАОП 52.0-1.01-96	Правила охорони праці для об'єктів роздрібної торгівлі	8.05.96 наказ № 79	Держнаглядохоронпраці України
2	НПАОП 52.0-7.02-80	Типові галузеві норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам державної торгівлі	20.02.80 Постанова № 43/П-2	Держкомпраці СРСР та Президіум ВЦРПС
		Зміна 1:	21.08.85 Постанова № 289/П-8	Держкомпраці СРСР та Президіум ВЦРПС
		Зміна 2:	07.04.87 Постанова № 215/П-4	Держкомпраці СРСР та Президіум ВЦРПС
Громадське харчування (код КВЕД 55)				

1	НПАОП 55.0-1.02-96	Правила охорони праці для підприємств громадського харчування	25.06.96 наказ № 107	Держнаглядохоронпраці України
2	НПАОП 55.0-1.34-02	Правила безпеки праці під час закладання на зберігання та первинної обробки плодоовочевої продукції	31.05.2002 наказ № 256	Мінпраці України
Наземний транспорт (код КВЕД 60)				
1	НПАОП 60.1-1.01-04	Правила охорони праці під час експлуатації водопровідно-каналізаційних споруд на залізничному транспорті	11.10.2004 наказ № 226	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	02.11.2004 № 1404/10003	Мін'юст України
		Зміни:	12.11.2007 наказ № 265	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	21.11.2007 № 1300/14567	Мін'юст України
2	НПАОП 60.1-1.02-12	Правила безпечної експлуатації контактної мережі та пристроїв електропостачання автоблокування залізниць	13.01.2012 наказ № 19	МНС України
		Зареєстровано:	03.02.2012 № 175/20488	Мін'юст України
3	НПАОП 60.1-1.48-00	Правила безпеки для працівників залізничного транспорту на електрифікованих лініях	31.05.2000 наказ № 120	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	08.06.2000 № 340/4561	Мін'юст України
4	НПАОП 60.1-3.02-09	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам метрополітенів	28.12.2009 наказ № 214	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	26.01.2010 № 83/17378	Мін'юст України
5	НПАОП 60.1-3.30-80	Типові галузеві норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття та інших засобів індивідуального захисту робітникам і службовцям залізничного транспорту підприємств (залізничний внутрішньозаводський)	18.08.80 Постанова № 241/П-9	Держкомпраці СРСР
6	НПАОП 60.1-3.31-17	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам залізничного транспорту	30.01.2017 наказ № 141	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	21.02.2017 за № 238/30106	Мін'юст
7	НПАОП 60.2-1.01-06	Правила охорони праці на міському електричному транспорті	21.08.2006 наказ № 546	МНС України
		Зареєстровано:	25.10.2006 № 1146/13020	Мін'юст України
8	НПАОП 60.2-1.02-14	Правила будови і безпечної експлуатації пасажирських підвісних канатних доріг	22.01.2014 наказ № 49	Міненерговугілля України
		Зареєстровано:	10.02.2014 № 264/25041	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	11.03.2014	
9	НПАОП 60.3-1.01-10	Правила безпечної експлуатації магістральних газопроводів	27.01.2010 наказ № 11	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	19.04.2010 № 292/17587	Мін'юст України

10	НПАОП 60.3-1.19-78	Правила техніки безпеки та промислової санітарії при експлуатації магістральних нафтопродуктопроводів	11.12.78	ЦК галузевої профспілки
Водний транспорт (код КВЕД 61)				
Авіаційний транспорт (код КВЕД 62)				
1	НПАОП 62.0-3.01-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам авіаційного транспорту	25.03.2008 наказ № 57	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	15.04.2008 № 313/15004	Мінюст України
Транспортні послуги (код КВЕД 63)				
1	НПАОП 63.2-1.06-02	Правила безпечної експлуатації та обслуговування обладнання автомобільних газонаповнювальних компресорних станцій (АГНКС)	29.07.2002 наказ № 369	Мінпраці України
2	НПАОП 63.2-1.25-07	Правила безпеки праці під час експлуатації засобів навігаційного обладнання та виконання гідрографічних робіт	16.05.2007 наказ № 105	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	31.05.2007 № 562/13829	Мін'юст України
3	НПАОП 63.21-1.01-09	Правила охорони праці під час будівництва, ремонту та утримання автомобільних доріг	28.12.2009 наказ № 216	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	15.03.2010 № 218/17513	Мін'юст України
4	НПАОП 63.21-1.03-78	Правила техніки безпеки для шиноремонтних підприємств	11.12.78	Мінавтотранс РРФСР
5	НПАОП 63.21-1.04-78	Правила техніки безпеки для авторемонтних підприємств	11.12.78	Мінавтотранс РРФСР
6	НПАОП 63.21-1.09-08	Правила охорони праці для працівників кар'єроуправлінь	20.06.2008 наказ № 148	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	07.07.2008 № 599/15290	Мін'юст України
7	НПАОП 63.21-1.12-07	Правила безпеки праці для працівників залізничних станцій і вокзалів	12.03.2007 наказ № 44	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	03.04.2007 № 304/13571	Мінюст України
8	НПАОП 63.21-1.13-08	Правила з охорони праці під час ремонту та експлуатації будівель і споруд залізничного транспорту	26.12.2008 наказ № 296	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	11.06.2009 № 503/16519	Мінюст України
9	НПАОП 63.21-1.17-08	Правила безпечної експлуатації електровозів, тепловозів та моторвагонного рухомого складу	24.03.2008 наказ № 54	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	21.04.2008 340/15031	Мінюст України
10	НПАОП 63.21-1.22-07	Правила охорони праці під час виконання навантажувально-розвантажувальних робіт на залізничному транспорті	18.12.2007 наказ № 311	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	28.12.2007 № 1419/14686	Мін'юст України
11	НПАОП 63.21-1.25-07	Правила безпеки праці під час виконання робіт у колійному	12.03.2007 наказ № 43	Держгірпромнагляд

		господарстві		
		Зареєстровано:	03.04.2007 № 303/13570	Мінюст України
12	НПАОП 63.21-1.27-08	Правила охорони праці під час перевезення працівників, розміщення житлових, побутових і службових вагонів на коліях у пересувних формуваннях залізничного транспорту	24.03.2008 наказ № 55	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	21.04.2008 № 341/15032	Мін'юст України
13	НПАОП 63.21-3.03-08	Норми безплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам дорожнього господарства	24.12.2008 наказ № 292	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	24.01.2009 № 73/16089	Мін'юст України
14	НПАОП 63.21-5.01-08	Інструкція з охорони праці під час утримання централізованих стрілочних переводів	02.09.2008 наказ № 192	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	24.09.2008 № 894/15585	Мін'юст України
15	НПАОП 63.23-1.02-08	Правила безпеки праці під час обслуговування спецтранспорту та засобів механізації в аеропортах цивільної авіації	16.09.2008 наказ № 202	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	22.10.2008 № 1011/15702	Мін'юст України
16	НПАОП 63.23-1.03-08	Правила безпеки праці під час роботи з пально-мастильними матеріалами та спец рідинами	19.09.2008 наказ № 205	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	08.12.2008 № 1167/15858	Мін'юст України
17	НПАОП 63.23-1.06-98	Правила безпеки праці при технічному обслуговуванні і поточному ремонті авіаційної техніки	18.05.98 наказ № 92	Держнаглядохоронпраці України
Пошта і зв'язок (код КВЕД 64)				
Фінансове посередництво (код КВЕД 65)				
Інформатизація (код КВЕД 72)				
Дослідження та розробки (код КВЕД 73)				
1	НПАОП 73.0-1.05-79	Правила безпеки при проведенні експедиційних робіт установами АН СРСР	03.12.79	Президія Академії Наук СРСР
2	НПАОП 73.1-1.11-12	Правила охорони праці під час роботи в хімічних лабораторіях	11.09.2012 наказ № 1192	МНС України
		Зареєстровано:	25.09.2012 № 1648/21960	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	26.10.2012	
Надання послуг (код КВЕД 74)				
1	НПАОП 74.2-1.02-90	Правила безпеки при геологорозвідувальних роботах	1990	Мінгеології СРСР
2	НПАОП 74.2-1.06-92	Правила безпеки при геологорозвідувальних роботах та бурінні свердловин технічного призначення	25.11.92 05.10.92	Держгіртехнагляд України Держуглепром
3	НПАОП 74.2-5.01-84	Інструкція з техніки безпеки при проведенні капітальних маркшейдерських та спеціальних	1984	Союзмаркштрест Головного управління геодезії та картографії при Раді

		топографо-геодезичних робіт		Міністрів СРСР
	Державне управління (код КВЕД 75)			
	Освіта (код КВЕД 80)			
1	НПАОП 80.0-1.12-04	Правила безпеки під час навчання в кабінетах інформатики навчальних закладів системи загальної середньої освіти	16.03.2004 наказ № 81	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	17.05.2004 № 620/9219	Мін'юст України
		Зміни:	06.11.2007 наказ № 252	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	20.11.2007 № 1290/14557	Мін'юст України
2	НПАОП 80.2-1.01-12	Правила безпеки під час проведення навчально-виховного процесу в кабінетах (лабораторіях) фізики та хімії загальноосвітніх навчальних закладів	16.07.2012 наказ № 992	МНС України
		Зареєстровано:	03.08.2012 № 1332/21644	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	31.08.2012	
3	НПАОП 80.21-1.03-98	Правила безпеки під час трудового навчання і літніх практичних робіт учнів X - XI класів загальноосвітніх навчальних закладів у сільськогосподарському виробництві	16.11.98 наказ № 219	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	15.12.98 № 793/3233	Мін'юст України
		Зміни:	13.11.2007 наказ № 266	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	04.12.2007 № 1341/14608	Мін'юст України
4	НПАОП 80.42-1.01-02	Правила з охорони праці для навчальних закладів, у яких проводяться профільне навчання і професійна підготовка учнів з автосправи	12.11.2002 наказ № 574	Мінпраці України
		Зареєстровано:	13.12.2002 № 967/7255	Мін'юст України
	Охорона здоров'я (код КВЕД 85)			
1	НПАОП 85.11-3.02-84	Норми безплатної видачі спецодягу, спецвзуття, санітарно-гігієнічного одягу, санітарного взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам і службовцям закладів, підприємств, організацій і господарств санітарно-курортної системи профспілок	05.10.84 Постанова № 16	ВЦРПС
2	НПАОП 85.14-1.09-81	Правила обладнання, техніки безпеки, виробничої санітарії, протиепідемічного режиму і особистої гігієни при роботі в лабораторіях (відділеннях, відділах) санітарно-епідеміологічних установ системи Міністерства охорони здоров'я СРСР	20.10.81	Мінохорони здоров'я СРСР
3	НПАОП 85.20-1.03-99	Правила охорони праці в лабораторіях ветеринарної медицини	20.04.99 наказ № 67	Держнаглядохоронпраці України
		Зареєстровано:	11.10.99 № 695/3988	Мін'юст України
	Асенізація, прибирання вулиць та оброблення відходів (код КВЕД 90)			

1	НПАОП 90.00-1.05-00	Правила охорони праці під час збирання, вивезення та знешкодження побутових відходів	06.10.2000 наказ № 268	Мінпраці України
Сфера відпочинку, розваг, культури та спорту (код КВЕД 92)				
1	НПАОП 92.0-1.01-09	Правила охорони праці для працівників театрів і концертних залів	25.12.2009 наказ № 210	Держгірпромнагляд
		Зареєстровано:	25.01.2010 № 78/17373	Мін'юст України
2	НПАОП 92.0-1.02-12	Правила безпеки з улаштування безпечної експлуатації та утримання гірськолижних трас	07.12.2011 наказ № 1281	МНС України
		Зареєстровано:	20.02.2012 за № 240/20553	Мін'юст України
3	НПАОП 92.0-1.03-13	Правила охорони праці для працівників бібліотек	12.12.2012 наказ № 1398	МНС України
		Зареєстровано:	03.01.2013 № 41/22573	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	05.02.2013	
4	НПАОП 92.0-1.04-15	Правила охорони праці для працівників музеїв	19.01.2015 наказ № 18	МНС України
		Зареєстровано:	03.02.2015 № 125/26570	Мін'юст
		Дата введення в дію:	24.02.2015	
5	НПАОП 92.7-1.01-06	Правила будови та безпечної експлуатації атракціонної техніки	01.03.2006 наказ № 110	МНС України
		Зареєстровано:	07.04.2006 № 405/12279	Мін'юст України
6	НПАОП 92.34-1.02-74	Правила техніки безпеки і виробничої санітарії в циркових підприємствах	19.09.74	Мінкультури СРСР
7	НПАОП 92.5-1.03-97	Правила охорони праці для культурно-освітніх закладів, що розташовані в сільській місцевості	04.06.97 наказ № 160	Держнаглядохоронпраці України
Індивідуальні послуги (код КВЕД 93)				
1	НПАОП 93.0-1.02-97	Правила охорони праці для підприємств по виготовленню і ремонту трикотажних виробів за індивідуальними замовленнями населення	21.05.97 наказ № 143	Держнаглядохоронпраці України
2	НПАОП 93.0-1.03-97	Правила охорони праці для підприємств індошвику і ремонту одягу	21.05.97 наказ № 143	Держнаглядохоронпраці України
3	НПАОП 93.0-1.06-97	Правила охорони праці при експлуатації пралень і лазень	21.05.97 наказ № 143	Держнаглядохоронпраці України
4	НПАОП 93.0-1.07-97	Правила охорони праці для перукарень	21.05.97 наказ № 143	Держнаглядохоронпраці України
5	НПАОП 93.0-3.02-12	Норми безоплатної видачі спеціального одягу, спеціального взуття та інших засобів індивідуального захисту працівникам побутового обслуговування	08.11.2012 наказ № 1315	МНС України
		Зареєстровано:	27.11.2012 № 1984/22296	Мін'юст України
		Дата введення в дію:	14.12.2012	
6	НПАОП 93.01-1.04-97	Правила охорони праці для підприємств хімічної чистки і фарбування одягу	21.05.97 наказ № 143	Держнаглядохоронпраці України
7	НПАОП 93.03-1.08-00	Правила охорони праці на підприємствах ритуального обслуговування населення	06.10.2000 наказ № 271	Мінпраці України

Охорона надр

	Позначення Нормативного акта	Назва нормативного акта	Затвердження	
			Дата / документ №	Організація
1	НПАОН 00.0-1.01-85	Єдині правила охорони надр при розробці родовищ твердих корисних копалин	14.05.85	Держгіртехнагляд СРСР
2	НПАОН 00.0-5.01-84	Інструкція з безпечного ведення робіт біля затоплених виробок	02.10.84	Мінвуглепром СРСР
3	НПАОН 00.0-5.02-76	Міжгалузева інструкція з визначення і контролю добувних і розкривних робіт на кар'єрах	10.08.76	Держгіртехнагляд СРСР
4	НПАОН 00.0-5.03-74	Галузева інструкція з визначення і обліку втрат корисної копалини під час добування блоків	30.05.74	МПБМ СРСР
5	НПАОН 00.0-5.04-75	Галузева інструкція з економічної оцінки і нормування втрат твердих корисних копалин під час добування на підприємствах МХП	20.06.75	МХП СРСР
6	НПАОН 00.0-5.05-85	Інструкція щодо порядку ліквідації і консервації підприємств з добування корисних копалин	11.07.85	Держгіртехнагляд України
7	НПАОН 00.0-7.01-86	Вказівка щодо порядку і контролю безпечного ведення гірничих робіт у небезпечних зонах	16.05.86	Держгіртехнагляд України
8	НПАОН 00.0-7.03-73	Типові методичні вказівки щодо визначення і обліку втрат твердих корисних копалин під час добувних робіт	28.03.73	Держгіртехнагляд СРСР
9	НПАОН 00.0-7.04-72	Типові методичні вказівки з оцінки економічних наслідків втрат корисних копалин під час розробки родовищ	28.03.72	Держгіртехнагляд СРСР
10	НПАОН 00.0-7.05-72	Типові методичні вказівки з нормування втрат твердих корисних копалин під час добувних робіт	28.03.72	Держгіртехнагляд СРСР
Видобування вугілля (код КВЕД 10)				
1	НПАОН 10.0-1.01-03	Правила підробки будівель, споруд і природних об'єктів при видобуванні вугілля підземним способом. ГСТУ 101.00159226.001-2003	28.11.2003 Наказ № 703	Мінпаливенерго України
2	НПАОН 10.0-5.01-69	Інструкція про порядок погодження підробки залізничних шляхів на вугільних і сланцевих родовищах СРСР	26.08.69	Держгіртехнагляд СРСР
3	НПАОН 10.0-5.02-74	Галузева інструкція з обліку балансових і розрахунку промислових запасів, визначення, нормування, обліку і економічного оцінювання втрат вугілля (сланцю) під час добування	30.09.74	
4	НПАОН 10.1-7.01-91	Вказівки щодо нормування, планування і економічного оцінювання втрат вугілля в надрах по Донецькому басейну	12.03.91	Мінвуглепром СРСР
Видобування нафти і газу (код КВЕД 11)				
1	НПАОН 11.10-1.01-70	Правила розробки газових і газоконденсатних родовищ	06.04.70	Держгіртехнагляд СРСР
2	НПАОН 11.10-1.02-84	Правила розробки нафтових та газонафтових родовищ	15.10.84 Протокол № 44	Міністерство нафтової промисловості СРСР
3	НПАОН 11.2-4.01-89	Положення про порядок ліквідації нафтових, газових та інших свердловин і списанню витрат на їх спорудження	27.12.89	Держгіртехнагляд СРСР
4	НПАОН 11.2-4.02-89	Положення про порядок консервування свердловин на нафтових, газових родовищах, підземних сховищах газу (ПСГ) та родовищах термальних вод	27.12.89	Держгіртехнагляд СРСР
5	НПАОН 11.2-4.03-86	Положення про переведення нафтових і газових нагінатальних і контрольних свердловин на інші горизонти	17.10.86	Держгіртехнагляд СРСР

6	НПАОН 11.2-5.01-52	Інструкція про порядок здійснення долучення нових горизонтів для спільної експлуатації кількох нафтоносних або газоносних горизонтів у одній свердловині	06.09.52	Держгіртехнагляд СРСР
Видобування металевих руд (код КВЕД 13)				
1	НПАОН 13.0-1.01-79	Правила технічної експлуатації рудників, копалень, шахт, що розробляють родовища кольорових, рідкісних та інших металів	05.07.79	Мінкопормет СРСР
2	НПАОН 13.0-5.01-74	Інструкція з визначення і обліку розкритих, підготовлених і готових до виймання запасів корисних копалин на гірничих підприємствах Міністерства чорної металургії СРСР	02.01.74	МЧМ СРСР
3	НПАОН 13.0-5.02-75	Галузева інструкція з визначення втрат руди під час розробки залізрудних, марганцевих та хромітових родовищ на підприємствах Мінчормету СРСР	23.01.75	МЧМ СРСР
4	НПАОН 13.0-5.03-77	Галузева інструкція з геолого-маркшейдерського обліку стану і руху розвіданих запасів залізних, марганцевих і хромових руд на підприємствах Міністерства чорної металургії СРСР	26.12.77	МЧМ СРСР
5	НПАОН 13.1-1.01-75	Правила охорони споруд і природних об'єктів від шкідливого впливу підземних гірничих робіт у Криворізькому залізрудному басейні	08.07.75	МЧМ СРСР
Видобування мінеральних вод (код КВЕД 14)				
1	НПАОН 14.0-1.01-87	Правила розробки і охорони родовищ лікувальних мінеральних вод	27.08.87 Постанова № 28	Держгіртехнагляд СРСР
2	НПАОН 14.0-1.02-85	Правила розробки родовищ теплоенергетичних вод	01.11.85	Держгіртехнагляд СРСР
3	НПАОН 14.0-4.01-84	Положення про охорону підземних вод	15.08.84	Мінекології СРСР
4	НПАОН 14.0-4.02-78	Положення про порядок складення і зміст технологічних схем розробки родовищ мінеральних лікувальних вод	18.08.78	Держгіртехнагляд СРСР
5	НПАОН 14.0-4.03-79	Гимчасове положення про технологічні схеми розробки родовищ лікувальних грязей	30.07.79	Держгіртехнагляд СРСР
6	НПАОН 14.0-7.01-86	Методичне керівництво щодо проведення робіт з контролю за охороною підземних вод від забруднення і виснаження на території України	15.08.86 наказ № 254	Мінгеології УРСР
Інші галузі добувної промисловості (код КВЕД 14)				
7	НПАОН 14.0-5.01-75	Галузева інструкція з визначення і обліку втрат цементної сировини під час видобування	02.04.75	МПБМ СРСР
8	НПАОН 14.22-5.01-84	Галузева інструкція з нормування, визначення і обліку втрат під час розробки каолінових родовищ	05.11.84	МПБМ СРСР
9	НПАОН 14.3-5.01-74	Галузева інструкція з визначення і обліку кількісних і якісних втрат корисних копалин під час їх добування на підприємствах Міністерства хімічної промисловості	16.10.74	Мінхімпром СРСР
10	НПАОН 14.3-5.02-74	Галузева інструкція з обліку стану і руху розвіданих запасів гірничохімічної сировини на гірничодобувних підприємствах Мінхімпрому СРСР	02.09.74	Мінхімпром СРСР
11	НПАОН 14.4-5.01-85	Інструкція з визначення і обліку втрат під час розробки родовищ кам'яної солі підземним розчиненням через свердловини з поверхні	05.03.85	Держгіртехнагляд СРСР
12	НПАОН 14.4-5.02-75	Галузева інструкція з геолого-маркшейдерського обліку стану і руху розвіданих запасів кам'яної солі на гірничодобувних підприємствах соляної	28.03.75	Мінхарчпром СРСР

		промисловості Мінхарчопрому СРСР		
13	НПАОН 14.4-5.03-	Галузева інструкція з визначення і обліку втрат кам'яної солі під час добування її підземним способом на підприємствах соляної промисловості Мінхарчопрому СРСР	02.10.	Мінхарчпром СРСР
14	НПАОН 14.5-5.01-73	Галузева інструкція з визначення і обліку втрат і збіднення талькових руд під час добування	16.07.73	МПБМ СРСР
15	НПАОН 14.5-5.02-80	Галузева інструкція з визначення, обліку, економічного оцінювання і нормування втрат каменесамовітної сировини на родовищах, які розробляє Всесоюзне промислове об'єднання "Союзкварцсамовіти" Мінгео СРСР	30.06.80	Міністерство геології СРСР
16	НПАОН 14.5-5.03-84	Галузева інструкція щодо нормування, визначення і обліку експлуатаційних втрат і збіднення графітових руд під час розробки родовищ відкритим способом	05.11.84	МПБМ СРСР
Будівництво (Код КВЕД 45)				
Маркшейдерські, геодезичні роботи (код КВЕД 74)				
1	НПАОН 74.2-5.01-85	Інструкція з виконання маркшейдерських робіт	20.02.85	Держгіртехнагляд СРСР
2	НПАОН 74.2-5.02-00	Інструкція з виконання маркшейдерських робіт на вуглевидобувних підприємствах України КД 12.06.203-2000	12.12.2000 наказ № 561	Мінпалітвенерго України
3	НПАОН 74.2-5.03-85	Інструкція з виконання маркшейдерських замірів і контролю гірничих робіт на підприємствах чорної металургії СРСР	Узгоджена 01.11.85	Держгіртехнагляд СРСР
4	НПАОН 74.2-5.04-86	Інструкція з маркшейдерських і топогеодезичних робіт у нафтовій промисловості РД 39-0147139-101-87	28.11.86	ГУГК при РМ СРСР
5	НПАОН 74.2-5.05-	Інструкція з геодезичних і маркшейдерських робіт під час будівництва транспортних тунелів	08.09.	Мінтрансбуд СРСР
6	НПАОН 74.2-5.06-85	Інструкція з виконання маркшейдерських замірів і контролю гірничих робіт на підприємствах Міністерства чорної металургії СРСР	Узгоджена 01.01.85	Держгіртехнагляд СРСР

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПОВІДОМЛЕННЯ

станом на 16 вересня 2019 року

Зміни щодо включення нормативно-правових актів до Показчика нормативно-правових актів з охорони праці

№ п/п	Позначення нормативного акта	Назва нормативного акта	Затвердження	
			Дата/документ/№	Організація
1	НПАОН 0.00-7.18-18	Форми висновків експертиз стану охорони праці та безпеки промислового виробництва	07.11.2018 наказ № 1654	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	05.12.2018 за № 1384/32836	Мін'юст
		набрали чинності	18.07.2019	
2	НПАОН 27.4-1.46-19	Правила охорони праці під час виробництва магнію	18.04.2019 наказ № 594	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	10.05.2019 за № 483/33454	Мін'юст
3	НПАОН 27.0-4.03-19	Положення щодо застосування нарядів-допусків на виконання робіт підвищеної небезпеки в металургійній промисловості та залізрудних гірничо-збагачувальних комбінатах	04.07.2019 наказ № 1045	Мінсоцполітики
		Зареєстровано:	29.07.2019 за № 828/33799	Мін'юст

НПАОН, що підлягають виключенню з Показчика нормативно-правових актів з охорони праці на 16 вересня 2019 року

№	Підлягають виключенню	Підстава для виключення
---	-----------------------	-------------------------

п/п		
1	НПАОП 27.4-1.01-86 Правила безпеки при виробництві магнію, затверджені Міністерством кольорової металургії СРСР 06.06.86, Держгіртехнаглядом СРСР 24.06.86	наказ Міністерства соціальної політики України від 18.04.2019 № 594 "Про затвердження Правил охорони праці під час виробництва магнію", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 10.05.2019 за № 483/33454
2	НПАОП 27.0-4.02-90 Положення про застосування нарядів-допусків при виконанні робіт підвищеної небезпеки на підприємствах та в організаціях Міністерства металургії СРСР, затверджене Міністерством металургії СРСР 20.06.90	наказ Міністерства соціальної політики України від 04.07.2019 № 1045 "Про затвердження Положення щодо застосування нарядів-допусків на виконання робіт підвищеної небезпеки в металургійній промисловості та залізничних гірничо-збагачувальних комбінатах", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.07.2019 за № 828/33799
3	НПАОП 0.00-6.10-97 Порядок визнання центрів навчання органом із сертифікації персоналу в галузі неруйнівного контролю, затверджений наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 15.08.97 № 223, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.10.97 за № 517/2321	наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 21.04.2015 № 247 "Про визнання такими, що втратили чинність, деяких наказів Державного комітету України по нагляду за охороною праці та Комітету по нагляду за охороною праці", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 13.05.2015 за № 519/26964
4	НПАОП 0.00-6.11-97 Порядок проведення та оформлення результатів нагляду (інспекційного контролю) за діяльністю сертифікованого персоналу, затверджений наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 15.08.97 № 221, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.10.97 за № 515/2319 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 01.10.2007 № 220, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.10.2007 № 1226/14493)	наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 30.03.2015 № 187 "Про визнання таким, що втратив чинність, наказу Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 15 серпня 1997 року № 222", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 09.04.2015 за № 400/26845
5	НПАОП 0.00-6.12-97 Порядок ведення і публікації Реєстру сертифікованого персоналу у галузі неруйнівного контролю, затверджений наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 15.08.97 № 222, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 29.10.97 за № 516/2320 (зі змінами, внесеними згідно з наказом Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 01.10.2007 № 220, зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 30.10.2007 за № 1226/14493)	наказ Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 11.10.2013 № 724 "Про затвердження Інструкції із запобігання та локалізації вибухів вугільного пилу", зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30.10.2013 за № 1834/24366, наказ Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України від 12.03.2014 № 37 "Про внесення змін до наказу Держгірпромнагляду України від 12.04.2012 № 74"
6	НПАОП 10.0-5.09-04 Інструкція із запобігання та локалізації вибухів вугільного пилу, затверджений наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.10.2004 № 236	розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.12.2017 № 1022-р
7	НПАОП 0.00-1.59-87 Правила безпеки і безпечної експлуатації посудин, що працюють під тиском, затверджені Державним комітетом з нагляду за безпечним веденням робіт у промисловості і гірничому нагляду при раді міністрів СРСР 27.11.87	

Додаток 2

Кримінально-правова характеристика злочинів проти безпеки виробництва

Стаття 271. *Порушення вимог законодавства про охорону праці.*

Підслідність – слідчі органів Національної поліції.	
Класифікація злочину – <i>тяжкий</i> .	За наявності кваліфікаційних ознак передбачених ч. 2.
Мета статті – охорона загальних правил безпеки праці від порушень, що вчиняються на підприємствах, установах, організаціях, чи на виробництві громадян – суб'єктів підприємницької діяльності.	<i>Сфера діяльності статті</i> – виробнича діяльність підприємств, установ, організацій та інших суб'єктів підприємницької діяльності.
Безпосередній об'єкт – конституційне право людини і громадянина на безпечні умови праці ¹⁰ . <i>Потерпілий</i> – особа, яка пов'язана (постійно або тимчасово) з даним підприємством, установою, організацією чи з виробничою діяльністю – суб'єкта підприємницької діяльності.	<i>Суспільна небезпека</i> – полягає у заподіянні шкоди здоров'ю потерпілому, загибелі людей або спричиненні інших тяжких наслідків ¹¹ .
Об'єктивна сторона – порушення вимог законодавства та інших нормативно-правових актів про охорону праці особою, яка має постійний або тимчасовий зв'язок з даним підприємством, установою, організацією чи з виробничою діяльністю – суб'єкта підприємницької діяльності, якщо це порушення заподіяло шкоду здоров'я потерпілого, спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки.	<i>Диспозиція статті</i> – <i>банкетна</i> . Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є місце вчинення злочину, а також <i>причинний зв'язок</i> між допущеними порушеннями і наслідками, що настали. <i>Злочин вважається закінченим</i> , якщо в результаті такого порушення заподіяно шкоду здоров'ю потерпілого (ч. 1), спричинено загибель людей (ч. 2) або настання інші тяжкі наслідки (ч. 2). <i>Склад злочину</i> – <i>матеріальний</i> .
Суб'єктивна сторона – характеризується виною у формі умислу щодо самого порушення, та необережності щодо	<i>Самовпевненість</i> полягає у свідомому порушенні винним вимог законодавства про охорону праці, при якому він передбачав

¹⁰ Відповідно до ч. 4 ст. 43 Конституції України кожний працівник «має право на належні, безпечні і здорові умови праці». У ч. 1 ст. 6 Закону України «Про охорону праці» від 14.10.1992 (в редакції від 20.01.2018) зазначено, що «умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства».

¹¹ *Шкода здоров'ю потерпілого* охоплює нещасні випадки на виробництві, пов'язані з заподіянням одній особі середньої тяжкості тілесного ушкодження або заподіянням одній чи кільком особам легких тілесних ушкоджень, що спричинили короточасний розлад здоров'я або незначну втрату працездатності. *Загибель людей* – це випадки смерті однієї або кількох осіб. Під *іншими тяжкими наслідками* слід розуміти випадки заподіяння тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній людині або середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом і більше особам.

настання суспільно небезпечних наслідків.	можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але легковажно розраховував на їх відвернення. При <i>недбалості</i> винний не передбачав можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, хоча повинен був і міг їх передбачити.
Суб'єкт – спеціальний.	Ними можуть бути лише службові особи підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності або громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності, на яких на підставі <i>нормативно-правових актів про охорону праці</i> , безпосередньо покладений обов'язок по дотриманню вимог законодавства про охорону праці на відповідній ділянці робіт або контролю за їх виконанням ¹² .
Кваліфікований склад злочину полягає у діянні, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки.	

Стаття 272. *Порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою.*

Підслідність – слідчі органів Національної поліції.	
Класифікація злочину – <i>тяжкий</i> .	За наявності кваліфікаційних ознак передбачених ч. 2.
Мета статті – охорона спеціальних правил безпеки праці під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві незалежно від форми власності ¹³ .	<i>Сфера діяльності статті</i> – виробнича діяльність підприємства, установи, організації та інших суб'єктів підприємницької діяльності, що характеризуються підвищеною небезпекою ¹⁴ .

¹² Під законодавчими та іншими нормативно-правовими актами про охорону праці, вимоги яких порушуються при вчиненні цього злочину, слід розуміти Кодекс законів про працю, Закон України «Про охорону праці», інші законодавчі акти України та підзаконні нормативно-правові акти, у тому числі відомчі (інструкції, положення, правила), а також нормативно-правові акти підприємств (накази, розпорядження, посадові інструкції, інструкції з питань охорони праці, технічні регламенти підприємств із безпечного виконання робіт, вимоги про проведення первинного та цільового інструктажу, журнали первинного та цільового інструктажу з технічної безпеки на робочому місці тощо), які прийняті та затверджені керівництвом підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності.

¹³ Закон України «Про охорону праці» від 14.10.1992 до *загальних правил* відносить правила, що регулюють питання охорони праці у всіх галузях виробництва, а також окремі правила державних міжгалузевих і галузевих актів, що містять вимоги безпеки для всіх галузей виробничої діяльності (наприклад, вимога про проведення первинного інструктажу з технічної безпеки на робочому місці). *Спеціальні правила* встановлюють вимоги безпеки для однієї галузі або для певної роботи (наприклад, правила безпеки для виконання робіт з підвищеною небезпекою (ст. 272), правила безпеки на вибухонебезпечних підприємствах (ст. 273), правила ядерної або радіаційної безпеки на виробництві(ст. 274).

¹⁴ Перелік таких робіт затверджений Наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 21.01.2005 № 15 «Про затвердження Типового положення про порядок

Об'єкт – спеціальні правила безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві. <i>Потерпілий</i> – працівник виробництва, незалежно від того, чи є він виконавцем передбачених робіт чи ні.	<i>Додатковий об'єкт</i> – здоров'я або життя людини. <i>Суспільна небезпека</i> – полягає у загрозі або заподіяння шкоди життю і здоров'ю великої кількості людей.
Об'єктивна сторона: ч. 1 – порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою на виробництві або будь-якому підприємстві, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого. ч. 2 – загибель людей або інші тяжкі наслідки.	Диспозиція статті – <i>банкетна</i> <i>Порушення правил безпеки</i> може виражатися як <i>дією</i>, так й <i>бездіяльністю</i>, або в поєднанні. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є <i>місце вчинення злочину</i>, а також <i>причинний зв'язок</i> між допущеними порушеннями і реальними наслідками, що настали, або могли настати. <i>Злочин вважається закінченим</i>, якщо в результаті такого порушення було створено реальну загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяно шкоду здоров'ю потерпілому (ч. 1), загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2)¹⁵. <i>Склад злочину</i> – <i>формальний</i> у частині, якщо порушенням створено реальну загрозу загибелі людей чи настанню інших тяжких наслідків (ч. 1), <i>матеріальний</i> (ч. 1, 2).
Суб'єктивна сторона – характеризується змішаною формою вини або необережністю.	Діяння може виражатися як у свідомому порушенні правил безпеки під час виконання робіт, так й через необережність.
Суб'єкт – <i>спеціальний</i>.	Ним може бути особа, яка зобов'язана дотримуватися правил безпеки при виконанні робіт з підвищеною небезпекою (наприклад, громадяни – суб'єкти підприємницької діяльності, службові особи (керівники робіт, інженерно-технічні працівники), службовці, рядові робітники тощо).
Кваліфікований склад злочину полягає у діянні, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки.	

проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою».

Порядок видачі дозволу на виконання таких робіт визначений Постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 № 1107 «Про затвердження Порядку видачі дозволу на виконання робіт підвищеної небезпеки та на експлуатацію (застосування) машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки».

¹⁵ Під здоров'ям потерпілого та загибеллю людей слід розуміти наслідки у контексті згаданому в ст. 271 КК України.

Під *іншими тяжкими наслідками* слід розуміти заподіяння тяжких тілесних ушкоджень одній чи кільком особам, середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом або більше особам, значних матеріальних збитків державній, громадській організації чи громадянам, а так само тривалий простій підприємств, цехів або їх виробничих дільниць

Стаття 273. *Порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах.*

Підслідність – слідчі органів Національної поліції.	
Класифікація злочину – <i>тяжкий</i> .	За наявності кваліфікаційних ознак передбачених ч. 2.
Мета статті – спеціальні правила безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах, а також охорона життя, здоров'я та майна.	<i>Сфера діяльності статті</i> – виробнича діяльність у вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах незалежно від виду їх діяльності та форм власності.
Об'єкт – правила безпеки під час виконання робіт на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах. <i>Потерпілий</i> – будь яка особа.	<i>Додатковий об'єкт</i> – здоров'я, життя та майно людини. <i>Суспільна небезпека</i> – полягає у загрозі або заподіянні шкоди життю, здоров'ю та майну великої кількості людей.
Об'єктивна сторона: ч. 1 – порушення правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого. ч. 2 – загибель людей або інші тяжкі наслідки.	<i>Диспозиція статті</i> – <i>банкетна</i> . <i>Порушення правил безпеки</i> може виражатися дією, так й <i>бездіяльністю</i> або в поєднанні. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є <i>місце вчинення злочину</i> , а також <i>причинний зв'язок</i> між допущеними порушеннями і реальними наслідками, що настали, або могли статися ¹⁶ . <i>Злочин вважається закінченим</i> , якщо в результаті такого порушення створено реальну загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого (ч. 1), загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2) ¹⁷ . <i>Склад злочину</i> – <i>формальний</i> у частині, якщо порушенням створено реальну загрозу загибелі людей чи настанню інших тяжких наслідків (ч. 1), <i>матеріальний</i> (ч. 1, 2).
Суб'єктивна сторона – характеризується змішаною формою вини або	<i>Самовпевненість</i> полягає у свідомому порушенні винним правил безпеки на

¹⁶ Особливого значення набуває місце вчинення злочину, тому до матеріалів кримінального провадження необхідно долучати копії нормативно-правих актів (наказів, положень, регламентів тощо) про віднесення підприємства (цеху) до певної категорії (класу) вибухонебезпечності.

Для встановлення змісту порушення потрібно також звернутися до спеціальних правил, що передбачають дотримання заходів безпеки на вибухонебезпечних підприємствах (цехах) від вибухів і супутніх їх пожеж, отруєнь та інших тяжких наслідків (наприклад: Інструкція з організації безпечного ведення вогневих робіт на вибухопожежонебезпечних та вибухонебезпечних об'єктах, затверджена наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 05.06.2011 № 255)

¹⁷ Під здоров'ям потерпілого та загибеллю людей слід розуміти наслідки у контексті згаданому в ст. 271 КК України.

Під іншими тяжкими наслідками слід розуміти наслідки у контексті згаданому в ст. 272 КК України.

необережністю.	вибухонебезпечних об'єктах, при якому він <i>передбачав</i> можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але <i>легковажно</i> розраховував на їх відвернення. При <i>недбалості</i> винний не передбачав можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, хоча повинен був і міг їх передбачити.
Суб'єкт – спеціальний.	Ним може бути особа, яка зобов'язана дотримувати правил безпеки на вибухонебезпечних підприємствах або у вибухонебезпечних цехах, у тому числі особа, яка є сторонньою для даних виробництв, але яка на законних підставах знаходилася на таких підприємствах та яка була у встановленому порядку ознайомена з правилами безпеки на вибухонебезпечних об'єктах.
Кваліфікований склад злочину полягає у діянні, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки.	

Стаття 274. Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки.

Підслідність – слідчі органів Національної поліції.	
Класифікація злочину – <i>особливо тяжкий</i> .	При наявності кваліфікаційних ознак передбачених ч. 2.
Мета статті – охорона спеціальних правил ядерної або радіаційної безпеки на виробництві, а також охорона життя, здоров'я та майна.	<i>Сфера діяльності статті</i> – виробнича діяльність підприємств, на яких використовується ядерні або радіаційні матеріали.
Об'єкт – виробничі правила ядерної або радіаційної безпеки ¹⁸ . <i>Потерпілий</i> – будь яка особа.	<i>Додатковий об'єкт</i> – здоров'я, життя та майно людини. <i>Суспільна небезпека</i> – полягає у загрозі або заподіянні шкоди життю, здоров'ю та майну великої кількості людей, знищення або пошкодження атомних реакторів та інших експлуатаційних установок, радіоактивне зараження місцевості, опромінювання населення.
Об'єктивна сторона: ч. 1 – порушення на виробництві правил ядерної або радіаційної безпеки, якщо це спричинило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або	Диспозиція статті – <i>банкетна</i> ¹⁹ . <i>Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки</i> може виражатися як <i>дією</i> , так і <i>бездіяльністю</i> . Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є

¹⁸ *Ядерна безпека* – це дотримання норм, правил, стандартів і умов використання ядерних матеріалів, що забезпечують радіаційну безпеку. *Радіаційна безпека* – дотримання допустимих меж радіаційного впливу на персонал, населення і довкілля, що встановлені нормами, правилами та стандартами з безпеки.

¹⁹ Дотримання ядерної і радіаційної безпеки на виробництві регулюється законодавчими й іншими нормативно-правовими актами, зокрема Законом України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» від 08.02.1995

заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого. ч. 2 – загибель людей або інші тяжкі наслідки.	<i>місце вчинення злочину</i> ²⁰ . <i>Злочин закінчений</i> з моменту порушення правил ядерної або радіаційної безпеки, у тому числі якщо злочин <i>тривалий</i> і має часовий розрив між порушенням правил і припиненням злочину. <i>Склад злочину</i> – <i>формальний</i> у частині, якщо порушенням створено загрозу загибелі людей чи настанню інших тяжких наслідків (ч. 1), <i>матеріальний</i> (ч. 1, 2).
Суб'єктивна сторона – характеризується змішаною формою вини або неосторожністю.	Особливість полягає у свідомому порушенні винним правил ядерної або радіаційної безпеки, при якому він <i>передбачав</i> можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але <i>легковажно</i> розраховував на їх відвернення.
Суб'єкт – <i>спеціальний</i> .	Ним може бути особа, яка зобов'язана дотримувати правил ядерної або радіаційної безпеки.
Кваліфікований склад злочину полягає у діянні, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки ²¹ .	

Стаття 275. *Порушення правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.*

Підслідність – слідчі органів Національної поліції.	
Класифікація злочину – <i>середньої тяжкості</i> .	За наявності кваліфікаційних ознак передбачених ч. 2.
Мета статті – охорона спеціальних правил безпеки використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд ²² .	<i>Сфера діяльності статті</i> – виробнича діяльність промислової продукції, а також безпека експлуатації будівель, споруд, устаткування, технологічних процесів що

²⁰ До виробництв, де використовуються ядерні матеріали, належать атомні станції, споруди і комплекси з промисловими, експериментальними і дослідницькими ядерними реакторами і ядерними стендами, інше. До виробництв, що містять радіоактивні матеріали, належать, зокрема, сховища радіоактивних відходів. Ядерними матеріалами є: уран, плутоній, торій у вигляді металу, сплаву, хімічного концентрату, якийсь інший матеріал, що містить зазначені речовини у визначеній концентрації. Радіоактивними – є джерела іонізуючого випромінювання, природного або штучного походження, що знаходяться в будь-якому стані.

²¹ Під іншими тяжкими наслідками слід розуміти людські жертви, вибухи, знищення або пошкодження атомних реакторів та інших експлуатаційних установок, радіоактивне зараження місцевості, опромінення населення.

²² Промислова продукція – це продукти діяльності, створені для задоволення потреб інших людей, суспільства в цілому в умовах машинного високотехнологічного, як правило масового, виробництва. Для промислової продукції (на відміну від кустарних виробів, експериментальних зразків, результатів навчальних вправ чи наукових дослідів) характерним є її виготовлення в умовах налагодженого виробництва, з використанням відлагоджених технологій, за наявності креслень та іншої нормативно-технічної документації, контролю за якістю тощо.

	повинні додержуватися на виробництві.
Об'єкт – спеціальні правила безпеки використання промислової продукції та безпечного використання будівель і споруд. <i>Потерпілим</i> є користувачі продукції виробництва, а також працівників які мають пряме відношення до підприємств де вона виробляється.	<i>Додатковий об'єкт</i> – безпека життя і здоров'я, у тому числі споживачів промислової продукції²³. <i>Суспільна небезпека</i> – полягає у реальній загрозі заподіяння шкоди життю, здоров'ю та майну людей, у тому числі через вибухи, пожежі, техногенні аварії, руйнацію будинків і споруд тощо.
Об'єктивна сторона: ч. 1 – порушення під час розроблення, конструювання, виготовлення чи зберігання промислової продукції правил, що стосуються безпечного її використання, а також порушення під час проектування чи будівництва правил, що стосуються безпечної експлуатації будівель і споруд, особою, яка зобов'язана дотримувати таких правил, якщо це створило загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяло шкоду здоров'ю потерпілого. ч. 2 – загибель людей або інші тяжкі наслідки²⁴.	Диспозиція статті – <i>банкетна</i>. <i>Порушення</i> правил безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд може виражатися як <i>дією</i>, так й <i>бездіяльністю</i> або в поєднанні. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони є <i>причинний зв'язок</i> між допущеними порушеннями і реальними наслідками, що настали, або могли настати. <i>Злочин вважається закінченим</i>, якщо в результаті такого порушення створено реальну загрозу загибелі людей чи настання інших тяжких наслідків або заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого (ч. 1), загибель людей або інші тяжкі наслідки (ч. 2). <i>Склад злочину</i> – <i>формальний</i> у частині, якщо порушенням створено реальну загрозу загибелі людей чи настанню інших тяжких наслідків (ч. 1), <i>матеріальний</i> (ч. 1, 2).
Суб'єктивна сторона – характеризується змішаною формою вини або необережністю.	Особливість полягає у <i>свідомому</i> порушенні винним правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд, при якому він <i>передбачав</i> можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння, але <i>легковажно</i> розраховував на їх відвернення.
Суб'єкт – <i>спеціальний</i>.	Ними можуть бути особа – суб'єкт підприємницької діяльності, службові особи, конструктори, проектувальники, працівники промислового або будівельного виробництва,

Будівлі і споруди – це будь-які штучні, створені людьми будівельні об'єкти – житлові будинки, склади, цехи, мости, тунелі тощо.

²³ Відповідно до ч. 1 ст. 16 Закону України «Про захист прав споживачів» від 13.03.1991 № 1023-ХІІ споживач має право на те, щоб товари (роботи, послуги) за звичайних умов їх використання, зберігання і транспортування були безпечними для його життя, здоров'я, навколишнього природного середовища, а також не завдали шкоду його майну.

²⁴ Під *здоров'ям потерпілого та загибеллю людей* слід розуміти наслідки у контексті згаданому в ст. 271 КК України.

Під *іншими тяжкими наслідками* слід розуміти наслідки у контексті згаданому в ст. 272 КК України.

	які зобов'язані дотримувати правил, що стосуються безпечного використання промислової продукції або безпечної експлуатації будівель і споруд.
Кваліфікований склад злочину полягає у діянні, що спричинило загибель людей або інші тяжкі наслідки.	

Додаток 3

Алгоритм роботи слідчого з інформаційними ресурсами в процесі розслідування злочинів проти безпеки виробництва

1. Після визначення кола завдань, які підлягають вирішенню, оцінити наявні інформаційні потреби і ресурси для їх забезпечення.
2. З'ясувати особливості роботи інформаційних підрозділів державних органів і служб, діяльність яких може являти інтерес для подальшої роботи.
3. Звернення до баз даних усіх існуючих законодавчих та нормативно-правових актів.
4. З урахуванням конкретних обставин кримінального провадження, визначити нормативно-правові акти, на підставі дослідження яких можна побудувати ідеальну модель діяльності (поведінки), що відповідає вимогам законодавства про охорону праці (безпеки виконання певного виду робіт).
5. Звернення до інформаційних ресурсів органів, які здійснюють нагляд та контроль за додержанням вимог законодавства про охорону праці та інших державних органів (Держгірпромнагляд, місцеві дирекції Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань, міські, районні СЕС, органи пожежного нагляду тощо). Отримання документів підприємства, де стався нещасний випадок.
6. Відбір законодавчих, нормативно-правових актів, документів, необхідних для ухвалення процесуальних рішень. Оцінка їх допустимості для використання в процесі розслідування.

Додаток 4

Типові порушення вимог законодавства про охорону праці

Причини	Порушення вимог законодавства про охорону праці
Організаційні	<i>Недосконалість технологічного процесу:</i> - відсутність технічної документації на роботу, що виконується. <i>Незадовільна організація виконання робіт:</i> - відсутність або недостатній нагляд з боку керівників підрозділу та спеціалістів за ходом виконання роботи; - порушення допуску до робіт з підвищеною небезпекою; - неузгодженість дій виконавців, відсутність взаємодії між службами; - відсутність або недостатня механізація важких, шкідливих та небезпечних робіт; - незабезпеченість працюючих необхідним технологічним та допоміжним обладнанням, матеріалами та інструментом; - відсутність належного нагляду за самохідними механізмами та спеціальним транспортом (в частині виключення допуску сторонніх осіб до керування ними); - відсутність контролю за станом технологічного та допоміжного обладнання, своєчасного проведення планово - запобіжного ремонту та огляду, технічним обслуговуванням обладнання; - відсутність технічного огляду будівель, споруд, обладнання і т. ін. під час здавання в експлуатацію або проведенні пускових випробувань; - відсутність медичного огляду (в тому числі на вживання алкоголю). <i>Недоліки у навчанні безпечним прийомам праці.</i> <i>Незастосування засобів індивідуального захисту через незабезпеченість ними роботодавцем.</i> <i>Використання працюючого не за спеціальністю.</i> <i>Порушення технологічного процесу:</i> - використання обладнання, інструментів, матеріалів, які не відповідають технології та виду робіт, що виконуються; - неправильна експлуатація обладнання, інструментів; - застосування засобів індивідуального захисту (за їх наявності). <i>Порушення трудової та виробничої дисципліни:</i> - невиконання посадових обов'язків; - нехтування безпекою, вимогами охорони праці; - перебування потерпілого у стані алкогольного сп'яніння ; - перебування потерпілого у стані наркотичного сп'яніння. <i>Інші:</i> - необережність, неуважність, кваліфікація; - втома, фізичне перенапруження; - розгубленість, невпевненість у своїх силах, недостатній досвід роботи; - раптове порушення нормального функціонування органів людини; вікові особливості.

Технічні	<i>Конструктивні недоліки, недосконалість, недостатня надійність машин, механізмів, обладнання.</i> <i>Експлуатація несправних машин, механізмів, обладнання.</i> <i>Незадовільне утримання та недоліки в організації робочих місць:</i> - <i>незадовільні показники мікроклімату (несприятливі метеорологічні умови);</i> - <i>підвищена концентрація шкідливих речовин у повітрі робочої зони;</i> - <i>незадовільний стан освітлення робочого місця;</i> - <i>підвищений рівень шуму та вібрації.</i> <i>Незадовільний технічний стан будівель, споруд, територій:</i> - <i>незадовільний стан території підприємств та організацій.</i> <i>Незастосування засобів колективного захисту:</i> - <i>від впливу механічних факторів;</i> - <i>від ураження електричним струмом;</i> - <i>від впливу хімічних та біологічних факторів;</i> - <i>від екстремальних температур;</i> - <i>від підвищеного рівня випромінювання (іонізуючого, інфрачервоного, електромагнітного, лазерного та ін.)</i> <i>Інші:</i> - <i>низька якість та неефективність засобів індивідуального захисту.</i>
------------------------	---

Додаток 5

Оцінка доказового значення документів технічного розслідування нещасного випадку на виробництві

Документ, який повинен міститись у матеріалах технічного розслідування (згідно з вимогами)	Значення документу для виконання завдань розслідування (за результатами узагальнення слідчої практики)
Копія наказу органу, який утворює (призначає) комісію з розслідування нещасного випадку.	Є підтвердженням визнання роботодавцем (уповноваженим органом) факту нещасного випадку.
Примірник акта за формою Н-5; примірник акта за формою Н-1 стосовно кожного потерпілого.	Містять детальні відомості про потерпілого, підприємство, де стався нещасний випадок, характеристику місця, обставини, за яких стався нещасний випадок, його причини, інформацію про осіб, які допустили порушення вимог законодавства про охорону праці.
Примірник карти форми П-5 стосовно кожного потерпілого у разі виявлення гострого професійного захворювання (отруєння), пов'язаного з виробництвом.	Містить інформацію про обставини виникнення професійного захворювання. Така інформація є корисною для підтвердження факту заподіяння шкоди здоров'ю потерпілого.
Протокол огляду місця, де стався нещасний випадок.	Має суттєве значення, особливо у випадках, коли слідчий не мав змоги провести огляд місця події безпосередньо після настання нещасного випадку, а проводив його через певний час, коли початкову обстановку було повністю або частково змінено.
Ескіз місця, де стався нещасний випадок, плани, схеми, фотознімки такого місця, пошкоджених об'єктів, машин, механізмів, устаткування, інструменту тощо.	Дає детальне уявлення про обстановку, в якій стався нещасний випадок.
Висновок експертної комісії, якщо вона утворювалася, та висновок експертизи (науково-технічної, медичної тощо), якщо вона проводилася.	Є корисним для встановлення причинного зв'язку між порушенням вимог законодавства про охорону праці та травматичною подією.
Медичний висновок про причини смерті або характер і ступінь тяжкості травми потерпілого, а також про стан алкогольного, токсичного або наркотичного сп'яніння.	Обов'язковість встановлення причин смерті, тяжкості тілесних ушкоджень є вимогою кримінально-процесуального законодавства, отже, слідчий отримує необхідні для розслідування кримінальної справи дані.
Висновок лікувально-профілактичного закладу про розслідування випадків виявлення гострих професійних захворювань (отруєнь).	Інформація може бути корисною для підтвердження факту заподіяння шкоди потерпілому.
Результати санітарно-гігієнічних досліджень факторів виробничого	Містять орієнтуючу інформацію про загальний стан охорони праці і безпеки

середовища і трудового процесу, проведених установами, організаціями, лабораторіями, яким надано право проводити такі дослідження (у разі їх проведення).	виробництва на конкретному підприємстві, що є однією з обставин, що підлягають встановленню.
Протоколи рішень спеціальної комісії про розподіл функцій між членами цієї комісії та про призначення експертної комісії.	Можуть бути корисними у разі надання суперечливих показань особами, які допитуються у справі.
Протоколи опитування та пояснювальні записки потерпілих, свідків та інших осіб, причетних до нещасного випадку.	Ці документи, як правило, складаються одразу після настання нещасного випадку, тому можуть мати більш об'єктивний характер, ніж ті, що складаються через певний проміжок часу після настання травматичної події.
Копії документів про проходження потерпілим навчання та інструктажів з охорони праці.	Можуть бути підтвердженням вини службової особи у вчиненні злочину.
Витяги із законів та інших нормативно-правових актів з охорони праці, вимоги яких були порушені.	Забезпечують економію часу слідчого, який був би витрачений на пошук цих документів.
Копії приписів, протоколів про адміністративні правопорушення, що стосуються нещасного випадку, виданих роботодавцеві посадовими особами органів державного нагляду за охороною праці до настання нещасного випадку і під час його розслідування.	Свідчать про загальний стан охорони праці та трудової дисципліни на конкретному підприємстві.

[illegible]

[illegible]

Навчальне видання

ТАРАН Олена Вікторівна,
СУЩЕНКО Віктор Дмитрович,
ЄФІМЕНКО Ігор Миколайович,
ХУТОРЯНСЬКИЙ Олександр Васильович,
ГРИГА Марія Андріївна,
КУЧМЕНКО Святослав Володимирович.

РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

Методичні рекомендації

Комп'ютерна верстка С. В. Кучменко

Підписано до друку 02.03.2020. Формат 60х84/16. Папір офсетний.
Ум. друк. арк. 6,51. Тираж 20 прим.

Виготовлювач: ФОП Поліщук О.В.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №2142 від 31.03.2005
07400, м. Бровари, вул. Незалежності, 2, кв. 148
тел. (044) 592-13-49